

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**TEVRAT, İNCİLLER VE KURAN-I KERİM'E
GÖRE AİLE KAVRAMI**

ZEYNEL ABİDİN ATAŞALAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
OCAK-2008**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**TEVRAT, İNCİLLER VE KURAN-I KERİM'E
GÖRE AİLE KAVRAMI**

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN

ZEYNEL ABİDİN ATAŞALAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
OCAK -2008**

**KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**TEVRAT, İNCİLLER VE KURAN-I KERİM'E GÖRE
AİLE KAVRAMI**

ZEYNEL ABİDİN ATAŞALAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

**Bu Tez 25/01/2008 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği ile Kabul Edilmiştir.**

**Yard. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN
DANIŞMAN**

**Prof. Dr. Hüsnü Ezber BODUR
ÜYE**

**Yard. Doç. Dr. Nuri KAHVECİ
ÜYE**

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

**Prof. Dr. Ahmet Hamdi AYDIN
Enstitü Müdür Vekili**

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEVRAT, İNCİLLER VE KURAN-I KERİM'E
GÖRE AİLE KAVRAMI**

ZEYNEL ABİDİN ATAŞALAN

DANIŞMAN : Yrd. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN

Yıl : 2008, Sayfa: 85

Jüri : Yard. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN
Prof. Dr. Hüsnü Ezber BODUR
Yard. Doç Dr. Nuri KAHVECİ

Aile, toplumun en küçük birimi ve onun temel taşıdır. Tarihi süreç içerisinde yer alan hemen hemen tüm din ve geleneklerde aileye önem verilmesi, onun insan hayatı için zaruri olduğu sonucunu oluşturmuştur. Diğer gelenek ve dinlerin yanında üç ilahi din olan Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'ın kutsal kitaplarının aileye bakışları ayrı bir önem arz etmektedir.

Yahudiliğin kutsal kitabı sayılan Musa'nın beş kitabıyla beraber tarih içerisinde oluşan diğer eserleri de kapsayan Tevrat'ta kadına çok da değer verilmeyen geleneksel ataerkil aile yapısı dikkat çekicidir. Ayrıca Yahudilik evlenmeyi emretmiş fakat zaman içerisinde bazı Yahudi toplumlarda oluşan drahoma geleneği nedeniyle bazı Yahudi fakir kızların evlenme gücünü yaşadığı görülmüştür.

Hıristiyanlığın kutsal kitabı sayılan, İnciller'e bakıldığında ise kadın hakkında oluşan bu olumsuz durumun devam ettirildiği ve kadının işlediği günah sebebiyle her feridin günahkar olarak dünyaya geldiği düşüncesinin hakim olduğu görülmektedir. Ayrıca İncillerin birçok yerinde bekar kalmanın teşvik edilmiş olması ve boşanmanın yasaklaması, sonraki dönemlerde oluşan ahlaki yozlaşmanın sebebi olarak gösterilmiştir.

İslam dininin kutsal kitabı olan Kuran-ı Kerim ise aile kurumuna çok büyük bir değer vermiş ve onun korunması için gerekli kuralları da tüm ayrıntılarıyla ifade etmiştir. Ayrıca diğer ilahi dinlerin iddia ettiği gibi ilk günahın sorumluluğunu yalnızca kadına yüklememiş, erkek ve kadının müşterek günahı olduğunu vurgulayarak kadın haklarının gözetilmesi hususundaki hassasiyeti daha yaratılıştan itibaren göstermiş ve devam ettirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Evlenme, Boşanma, Anne, Baba, Çocuk

DEPARTMENT OF PHILOSOPHY AND RELIGION SCIENCES
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
UNIVERSITY OF KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM

ABSTRACT

MA THESIS

**THE FAMILY IN THE OLD TESTAMENT, NEW
TESTAMENT AND QUR'AN**

ZEYNEL ABİDİN ATAŞALAN

SUPERVISOR : Assist. Prof. Dr. Hamza KARAOĞLAN

Year : 2008, Pages : 85

**JURY : Assist. Prof. Dr. Hamza KARAOĞLAN
Prof. Dr. Hüsnü Ezber BODUR
Assist. Prof. Dr. Nuri KAHVECİ**

The family is the smallest unit of the society and its fundamental stone. That the people attributed an importance to the family almost in all of the religions and traditions formed the result that it is very necessary for the life of human. Beside the other traditions and the religions, the regards about the family of these holy books of Judaism, Christianity and Islam are also very important.

In the Old Testament, regarded as the holy book of Judaism and covering his five books and all the other works of formed throughout history, the traditional patriarchal family structure, which doesn't give value to women is very noticeable. Moreover, Judaism ordered the marriage but because of the tradition of Drahoma formed in some Jewish societies in time, it turned out that some poor Jewish girls experienced difficulty to get married.

When we examine the New Testament accepted as the holy book of Christianity it can be said that this negative situation about the women continued and that each individual came to the world as sinful because of the sin which the woman committed is seen to be dominant. Moreover, that being single was encouraged a lot of sections of the New Testament and the prohibition of getting divorced were demonstrated as the reason of ethical deterioration appearing in the next periods.

The Holy Qur'an, the holy book of Islam, attributed great value to the family foundation and it expressed all of the necessary rules for protecting it in an elaborate way. Besides it didn't charge the responsibility of the first sin on only women, but it also emphasized that it was the common sin of both man and woman. What is more, it demonstrated the sensibility for fulfilling the rights of women since the creation and it continued in this way.

Key Words: Family, Marriage, Divorce, Parents, Child.

ÖNSÖZ

Bilindiği gibi kainat, insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar iyi ile kötünün mücadelesine sahne olmuştur. İnsanlık bazı zaman dilimlerinde kendisine gönderilen kutsal değerlerden kopmuş ve uzaklaşmıştır. Bu kopuş ve uzaklaşmanın neticesinde insanlık tarihinde zaman zaman bazı olumsuz durumların oluştuğu ve söz konusu bu olumsuzlukların toplumlarda yaygın bir hale geldiği görülmüştür. Şüphesiz doğrunun veya yanlıştın yaygınlaşması yeni yetişen nesillerin o yönde eğitilmeleri ile mümkün olmakta ve bu açıdan bakıldığında aile kurumunun önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

İnsanlar, tarihi süreçte birçok açıdan birbirleriyle ayrılmış, onlarca kültür ve medeniyet kurmuşlardır. Bilindiği gibi insanlar tarafından oluşturulan her kültür ve medeniyet belirli bir inanç ve ahlak nizamı etrafında şekillenir. Bununla beraber bu inanç ve ahlak nizamı, aynı kültür havzasında dünyaya gelen insanlara aile vasıtasıyla aktarılır. Dolayısıyla aile bazen toplumun kültürünü muhafaza eden en önemli kurum olurken işlevini yerine getiremediği zamanlarda ise toplumun kültürünün yıkılmasında birincil role sahip olan kurum haline gelebilmiştir.

Aile, kadın ve erkeğin bir araya gelip evlenmeleriyle oluşan ve her ferдин mensup olduğu küçük bir cemiyettir. Bu küçük cemiyetin çekirdeğini teşkil eden evlenme, bir yandan insanların psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılarken bir yandan da insanoğlunun neslinin devamını sağlayan önemli bir olgudur. Bu yüzden evlenme kurumunu işletmeyen insanlar hem içerisinde yaşadığı milletin soyunun devam ettirilmesine hem de toplumun ahlaki seviyesinin yükselmesine katkıda bulunmamış sayılırlar. Nitekim günümüzde dünyanın farklı coğrafyalarında farklı anlayışların oluştuğu, özellikle de Batı ülkelerinde aile bağlarının ciddi bir şekilde gevşediği ve ciddi ahlaki sarsıntıların yaşandığı görülmektedir.

Bu yüzden biz özellikle kutsal kitapları esas alan “Tevrat, İnciller ve Kuran-ı Kerim’e Göre Aile Kavramı” başlığını taşıyan bu çalışmamızda aile anlayışının inanç sistemlerinin kutsal kitaplarına göre nasıl bir değişiklik arz ettiğini incelemeye çalıştık. Bu dinlerin aile kurumu konusundaki günümüzde var olan uygulamaları ayrı bir araştırma konusu sayılacağından biz çalışmamızı daha çok kutsal kitaplar paralelinde sürdürmeğe ve az da olsa günümüzde var olan yansımalarından bahsetmeğe gayret gösterdik. Çalışmamızda sırasıyla Tevrat, İnciller ve Kuran-ı Kerim’de aile ile ilgili geçen kavramlardan aile, geleneksel aile, kadının toplumdaki konumu, evlenme, çok kadınla evlenme, yabancılarla evlenme, boşanma, çocukların durumu ve erkek çocukların sünnet ettirilmesi gibi konulara değinmenin yanında özellikle de sonuç bölümünde bu kutsal kitapların bu konulara bakışlarını karşılaştırmaya çalıştık. Son bölümde ise zina, cinsel sapıklık, ensest ilişkiler gibi aile kurumunu zedeleyen bazı unsurlara söz konusu kutsal kitapların bakışını özetlemeğe çalıştık.

Danışmanlığımı üstlenerek değerli vaktini ayıran, konunun belirlenmesinde beni yönlendiren ve tezin başından beri yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yard. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN’a; fikirleriyle bizlerde bilimsel anlayışın yerleşmesine katkıda bulunan Prof. Dr. H. Ezber BODUR’a; değerli fikirlerinden istifade ettiğim Yard. Doç. Dr. Nuri KAHVECİ’ye, konuyu araştırırken değerli görüşlerinden faydalandığım diğer kıymetli hocalarıma ve tezin yazımı safhasında bana yardımcı olan bütün dostlarıma teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Zeynel Abidin ATAŞALAN
Kahramanmaraş-Ocak 2008

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR.....	VI
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
1.3. Araştırmanın Yöntemi	2
1.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	2
1.5. Tanımlamalar	2
2. ÖNCEKİ ARAŞTIRMA VE İNCELEMELER.....	4
3. AİLE KURUMU İLE İLGİLİ BAZI HUSUSLAR	5
3.1. Ailenin Tanımı ve Menşei:	5
3.2. Aile Çeşitleri:	7
3.3. Çeşitli Toplum ve Dinlerde Aile.....	7
3.3.1. Milli Din ve Topumlarda Aile	7
3.3.2. İlahi Dinlerde Aile	10
4. TEVRAT'A GÖRE AİLE	12
4.1. Yahudi Toplumunu Geleneksel Aile Yapısı	12
4.2. Tevrat'a Göre Kadın	13
4.3. Evlenme	16
4.3.1. Eş Seçimi	17
4.3.2. Evlenilecek Kadında Aranılan Özellikler	19
4.3.3. Kahinlerin Evlenmesi	21
4.3.4. Nişan	21
4.3.5. Evlenme Töreni.....	23
4.4. Evlilik İle İlgili Bazı Hususlar	25
4.4.1. Çok Evlilik.....	25
4.4.2. Levirate Geleneği.....	27
4.4.3. Yahudi Olmayanlarla Evlilik	29
4.5. Boşanma.....	30
4.6. Çocuklarla İlgili Bazı Hususlar.....	31
4.6.1. Doğum	31
4.6.2. Çocuğa İsim Verme	32
4.6.3. Çocuğun Sünnet Ettirilmesi	33
4.6.4. Çocuklara Karşı Tutum.....	34
5. İNCİLLER'E GÖRE AİLE	36
5.1. Hıristiyan Toplumunu Geleneksel Aile Yapısı.....	36
5.2. İncillere Göre Kadın	37
5.3. Evlenme	39
5.4. Evlenme İle İlgili Bazı Hususlar.....	41
5.4.1. Eşlerin Birbirlerine Karşı Hak ve Görevleri	41
5.4.2. Çok Evlilik.....	42
5.4.3. Hıristiyan Olmayanlarla Evlilik.....	42
5.5. Boşanma.....	43
5.6. Çocuklarla İlgili Bazı Hususlar.....	44
5.6.1. Hıristiyanlığın Sünnet Geleneğine Bakışı.....	44

5.6.2. Vaftiz	45
6. KURAN-I KERİM'E GÖRE AİLE	47
6.1. İslam Toplumu Geleneksel Aile Yapısı	47
6.2. Kuran-ı Kerim'e Göre Kadın	49
6.3. Evlenme	53
6.3.1. Eş Seçimi	54
6.3.2. Nikah ve Düğün Törenleri	56
6.3.3. Evlilikle İlgili Bazı Hususlar	57
6.3.3.1. Eşlerin Birbirlerine Karşı Hak ve Görevleri	57
6.3.3.1. (1). Mehir	59
6.3.3.1. (2). Nafaka	59
6.3.3.2. Çok Evlilik	60
6.3.3.3. Müslüman Olmayanlarla Evlilik	62
6.4. Boşanma	63
6.5. Çocuklarla İlgili Bazı Hususlar	65
6.5.1. Çocuğun Sünet Ettirilmesi	65
6.5.2. Çocuğun Eğitimi ve Ona Karşı Tutum	66
7. ÜÇ İLAHİ KİTABIN AİLE KURUMUNU ZEDELEYEN BAZI UNSURLARA YAKLAŞIMI	68
7.1. Zina	68
7.2. Cinsel Sapıklık	72
7.2.1. Encest İlişki	72
7.2.2. Hayvanlarla Cinsel İlişki	75
7.2.3. Eşcinsellik	75
7.3. Anne Babaya İtaatsizlik	77
8. SONUÇ	79
KAYNAKÇA	82
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR

AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
AÜSBFY	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları
a.s.	: Aleyhisselam
A.Ş.	: Anonim Şirketi
BAAK	: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu
C.	: Cilt
c.c.	: Celle Celalihu
Çev.	: Çeviren
DEÜİFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
DİBY	: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazreti
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
KBY	: Kültür Bakanlığı Yayınları
KSÜ	: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
MEBY	: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
M.Ö.	: Milattan Önce
MÜİFVY	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
Neş.	: Neşriyat
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
s.a.v	: Salla'llallahu aleyhi ve sellem
St.	: Saint
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
tsz.	: Tarihsiz
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Vesaire
Yay. yok	: Yayınevi yok

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Aile, gerek ilahi dinlere gerekse ilahi olmayan dinlere inanılan toplumlarda varlığını ve önemini sürdürmüş ender kurumlardandır. Şüphesiz bu kurumun devamı ile insanlığın yeryüzündeki varlığının sürdürülmesi arasında ciddi bir bağlantı kurulmuş ve bu sebeple aile kurumuna tüm din ve sistemler tarafından ayrı bir önem verilmiştir.

Bununla beraber unutulmamalıdır ki aile, kadın ve erkeğin hayatlarını beraber geçirmek için karar alıp evlenmeleriyle başlamaktadır. Böylece bu kararı alan erkek ve kadın artık ailenin oluşması için ilk adımı atmış olmakta ve hayatlarının sonuna kadar meşru bir birliktelik yaşamak için toplumun onayını almaktadırlar. Ne var ki her evlilik ideal düşüncelerle başlarken bazen bu evlilik arzu edilmeyen bir noktada sona ermekte ve boşanma gerçekleşmektedir. Dolayısıyla evlenme ve boşanma olguları, aile ile ilgili en temel kavramlar olduğundan çalışmamızı doğrudan ilgilendiren hususlar olmuştur.

Ayrıca ailenin oluşmasında en önemli rollerden birine sahip olan kadın, bazı zaman dilimlerinde toplumun önyargıları ve anlayışı nedeniyle toplum içerisinde hak ettiği değeri bulamamış hatta bazı zulümlere maruz bırakılmıştır. Bu husus da araştırmamızın kapsamı içerisinde değerlendirilmiş ve kadına karşı sürdürülen bu önyargının sebepleri irdelenerek bu hususta ilahi dinlerin kutsal kitaplarının kanaatlerine de yer verilmiştir.

Öte yandan ilahi dinler evlenme, boşanma, çok evlenme ve çocuklara yaklaşım gibi ailenin oluşmasında önemli rolü olan hususlar ile zina, cinsel sapıklık ve anne babaya itaatsizlik gibi aile kurumunu zedeleyen bazı unsurlara yaklaşım konusunda da birbirine benzer ve birbirinden farklı kanaatler ileri sürmüşlerdir.

Dolayısıyla aile ile ilgili söz konusu kurum ve kavramlara ilahi dinlerin kutsal kitapları Tevrat, İnciller ve Kuran-ı Kerim ekseninde bir bakış getirmek ve bu kutsal kitapların bu yönüyle karşılaştırmasını yapmak araştırmamızın temel konusunu teşkil etmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan araştırmalar, aile kurumu olmadan yaşayan bir toplumun olmadığını göstermiş ve en ilkel toplumlarda bile bu kurumun varlığını ortaya koymuştur (Arslantürk ve Amman, 2001: 289). Bu bağlamda düşünüldüğünde ailenin, toplumun üyeleri tarafından geleneklerinin muhafaza edilmesi için elzem bir kurum olarak algılandığını ifade etmek mümkündür.

Ayrıca ilahi dinlerin ve bu dinlerin kutsal kitaplarının da konuya kayıtsız kalmadıkları; ailenin oluşması, devamı ve sona erdirilmesi gibi hususlarda insanların uymaları için birtakım kurallar koyması konunun önemini ortaya koymaktadır. Zira üç ilahi kitap da insanlığın, ilk insan ve ilk Peygamber olan Adem ve onun eşinden türediğini ifade etmiş ve onların çocuklarının başlarından geçen bazı hadiselerle yer vermiştir. Ayrıca bu kutsal kitaplar, İbrahim, İshak ve Yakup peygamberlerin de ailelerinden bahsetmenin yanında Lut peygamberin kavminde görüldüğü gibi aile kurumunu olumsuz etkileyen bazı davranışları da dile getirmişlerdir.

Bu noktada günümüzde üç ilahi dine inanan insan sayısının bu kadar fazla olması ve dinlerin toplum yaşamına olan doğrudan etkisi düşünüldüğünde ilahi dinlerin aile anlayışlarına bakmak ve bunları karşılaştırmak daha fazla bir önem arz etmiştir. Zira günümüzde başta Hıristiyan Batı toplumu olmak üzere tüm dünyada aile bağlarının

azalması, eşler arasında sadakatsizliğin artış göstermesi ve boşanma oranının bu kadar yüksek bir seviyeye gelmesi konunun araştırılmasını daha önemli bir hale getirmiştir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmamızda sosyolojik bir kavram olan aileye ilahi kitapların yaklaşımı hususunu irdelemeğe çalıştığımızdan dolayı aile kurumunun sosyolojik açıdan tanımı, çeşitleri ve önemi gibi hususlarda bu bilim dalının verilerinden yararlandığımızı söyleyebiliriz.

Ayrıca diğer dinlerin aile ile ilgili bazı uygulamalarının yanı sıra özellikle Hıristiyanlıkta evlilik ve çocuğa uygulanan vaftiz geleneklerinin Hıristiyanlarca bir çeşit dini ayin gibi algılanması nedeniyle özellikle bu hususlarda “Din Fenomenolojisi”nin araştırma tekniğinden de istifade ettik.

Ancak biz bu tezimizde çalışmamızın boyutlarını da düşünerek aileyi bir kurum olarak ele alıp bunun tarihi gelişimini de enine boyuna inceleme iddiasında bulunmadık. Amacımız ilahi kitapların aile ile ilgili en temel kavramlarını ortaya koymak olduğundan çalışmamızı da genel olarak kutsal kitaplar çerçevesinde oluşturduk. Bunun yanı sıra ilgili dinlerle ilgili en temel bazı eserlerden faydalanmaya gayret gösterdik. Araştırmamızın kapsamı içerisinde olmamasına rağmen aile ile ilgili günümüz dünyasındaki durumu ve bazı istatistikleri de yer yer fikir edinme amacıyla kısaca zikrettik. Bütün bunları geniş bir perspektifte ve dinler tarihinin descriptif ve karşılaştırmalı yöntemleri çerçevesinde araştırma yoluna gittik. Bu araştırma yöntemleriyle tespit ettiğimiz hususları bilimsel bir üslupla sunmaya özen gösterdik.

1.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada tarih boyunca çokça önemsenen ve hiçbir toplumun vazgeçmediği aile kurumuna Tevrat, İnciller ve Kuran-ı Kerim’in bakış açılarını incelemeye gayret gösterdik. Şüphesiz aile kurumu, sosyolojinin en temel konularından birini teşkil eden ve birçok cephesi bulunan geniş bir konudur. Ancak biz bu çalışmamızın sınırlarını da gözeterek mümkün olduğunca aile ile ilgili en temel bazı hususlara kutsal kitapların bakışını ortaya koymaya ve yorumlamaya çalıştık.

Aile ile ilgili bu en temel bazı hususların yanında zina ve cinsel sapıklık gibi aile kurumunu olumsuz etkileyen bazı konularda da kutsal kitapların birbirine benzeyen ve birbirinden ayrılan noktalarını tespit etmeye çalıştık. Bu amaçla konuyla ilgili genel bir çerçeve çizmeye gayret ettik.

Şunu da ifade etmek gerekir ki biz aile konusunu incelerken anne, baba, çocuk ve bazı akrabalardan oluşan ve birbirlerine kan bağı ile bağlı bulunan topluluğu kastettik. Bu yüzden günümüzde bazı insanlar tarafından kullanılan ve özellikle de aynı ırk etrafında beliren tüm Yahudileri ifade eden “Yahudi ailesi” gibi kullanımları araştırmamızın kapsamı dışında tuttuk.

1.5. Tanımlamalar

Drahoma: Yahudiliğin ilk dönemlerinde babanın evlenecek kızına çeyiz alması amacıyla para vermesi geleneğine bu ad verilirdi. Daha sonraki dönemlerde ise evlenecek kızın babasının, damada verdiği para bu adla anılmaya başlanmıştır. Bu gelenek bazı dönemlerde o kadar yaygınlaşmıştır ki Yahudi geleneği olan “Mohar”, yani damadın, gelini babasından alabilmek için uygun bir bedel ödemesi geleneğinin

yerini bu gelenek almıştır (Alalu vd., 2001: 111). Ayrıca Avrupa’da Ortaçağlardan yirminci yüzyılın başlarına kadar drahomanın, kız evine toplumsal statüsü yüksek damat bulma aracı olarak kullanıldığı da belirtilmiştir (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 242).

Kahin: Yahudi inancında, mabedin ibadetle ilgili hizmetlerini yerine getirmek üzere ortaya çıkmış olan ve resmi mabet anlayışını karakterize eden Levililer sınıfından olan din adamları için kullanılan tabirdir (Güç, 1999: 135; Gündüz, 1998: 221).

Levirate: Yahudi toplumunda uygulanmış olan bu geleneğe göre eğer erkek kardeşlerden birisi bir çocuk bırakmadan ölürse, yaşayan kardeşlerden birisi onun dul hanımını eş olarak alır ve bu yeni evlilikten doğacak ilk çocuk hukuken ölenin oğlu olarak kabul edilirdi (De Vaux, 2003: 70). Bu gelenek Yahudi toplumunda 1876 yılında yapılan Hahamlar Konsilinde farz olmaktan çıkarılmıştır (Kennel, 1995: 485).

Liturji: Özel bir servisle halkın lehine yapılan merasimler anlamına gelmektedir. Atina’da ve diğer Yunan sitelerinde zengin vatandaşlara bu tip servisler empoze edilmiştir. Daha sonra liturji kelimesi, yapılan genel servise denmiştir (M. Aydın, 2005: 450). Liturjide, dinin mitleri ve akideleri temsil edilmekte olup eski doğu dinlerinde de, mitolojik olayları temsil etmekle onları canlandıran liturjilerin mevcut olduğu bilinmektedir (Shimmel, 1999: 306). Günümüzde ise bu kavram daha ziyade kilisenin ibadet nizamını ifade etmek için kullanılmaktadır (Sharpe, 2000: 33).

Sakrament: Esasında dini ayin manasına gelen sakrament (Kahraman, 1999: 236), Hıristiyan teologlarınca “ahdin sembolü” olarak görülmüştür (Erbaş, 1998: 34). Ayrıca sakramentlerin, Kilise’nin ve imanlılar topluluğunun Mesih’ten aldıkları asıl kimliği ve Kutsal Ruh’tan aldıkları iç enerjiyi sembolize ettiği de düşünülmüştür (Erbaş, 1998: 38). Sakramentlerin sayısı ve değerlendirilmesi hususunda Hıristiyan mezhepleri arasında bazı farklılıklar mevcuttur. Katolik ve Ortodokslara göre sakramentlerin sayısı yedidir ve bunlar sırasıyla vaftiz, evharistiya, konfirmasyon, tevbe, evlilik, rahip takdisi ve hastaların yağlanmasıdır (Gündüz, 2006a: 36). Protestan ve Anglikan mezheplerine göre ise, İsa Mesih tarafından vazedilen sadece iki adet sakrament vardır ki bunlar vaftiz ve evharistiyadır (Gündüz, 2006a: 38; Kahraman, 1999: 236).

Mehir: İslam hukukunda erkeğin evlenirken kadına verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği mal veya paraya denmektedir. Verilen şeyler tamamen kadının olup onda hiç kimsenin ortaklığı yoktur (Yaman, 1999: 61). Kuran-ı Kerim mehrin mutlaka gerekli olduğunu belirtmiş (Nisa, 4/4,24) ve bununla ilgili bazı hususları da ifade etmiştir (Nisa, 4/20).

Talak: Bağı çözmek, ayırmak, serbest bırakmak gibi kök anlamları bulunan “talak” kelimesi, bir hukuk terimi olarak nikah akdini çözmek ve kaldırmak amacıyla kullanılan belli sözlerle erkeğin evlilik bağına ortadan kaldırmasıdır (Yaman, 1999: 76).

2. ÖNCEKİ ARAŞTIRMA VE İNCELEMELER

Araştırmamız esnasında aile kurumunu izah eden birçok sosyoloji eserinin yanı sıra başta üç ilahi din olmak üzere dinlerin aile anlayışlarına yer veren pek çok eser tespit ettik. İlahi dinlerin aile ile ilgili kanaatlerine yer veren eserlere de rastlamamıza rağmen bunu doğrudan kutsal kitap endeksli yapan ve bu kitapları bu yönüyle karşılaştıran herhangi bir esere rastlamadık. Dolayısıyla burada tespit edebildiğimiz ölçüde, farklı boyutlarıyla çalışmamıza yön veren incelemeler hakkında kısaca bilgi vereceğiz.

Hasan Perктаş tarafından 1994 yılında Erciyes Üniversitesinde yapılan **“İlahi Dinlerde Aile”** adlı yüksek lisans tezinde aile ile ilgili bazı hususlara dinlerin bakışı incelenmiştir. Tezde ilahi dinlerin konuyla ilgili genel kanaatleri, bazı eserlerin ışığı altında verilmeye çalışılmış ancak doğrudan bu dinlerin Kutsal Kitaplarını karşılaştırma yoluna gidilmemiştir.

Asife Ünal tarafından 1994 yılında yapılan **“Yahudilikte, Hristiyanlıkta ve İslam’da Evlilik”** adlı yüksek lisans tezinde ise aileyi meydana getiren evlilik müessesesi incelenmiş ilahi dinlerin konuyla ilgili kanaatleri karşılaştırmalı bir şekilde ortaya konmuştur. Ayrıca bu çalışmada evlilik geleneği ile ilgili üç ilahi dinde var olan benzerliklere de işaret edilmiş ve özellikle bu müessesenin önemi üzerinde titizlikle durulmuştur.

Hakkı Şah Yasdıman tarafından 2000 yılında yapılan **“Yahudi Kutsal Metinleri Işığında Kadının Evlilikteki Yeri”** adlı doktora çalışmasında ise Eski Ahitte yer alan bilgiler ışığında Yahudiliğin evlenme ile ilgili ortaya koyduğu kurallar irdelenmiş ve yer yer Talmuddan da istifade edilerek genel bir çerçeve ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışmada evlilik kurumunu zedeleyen bazı cinsel sapmalara da değinilmiş ve Tevrat’ta geçen bazı ifadelerle atıfta bulunulmuştur.

Mehmet Akif Aydın, 1989 yılında Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisinde yayımlanan **“Aile”** adlı makalesinde, aile kurumunun tanımını ve tarihi gelişimini dile getirmenin yanında bunun, ilahi dinlerde algılanışını da ifade etmiştir.

Ronald de Vaux tarafından yazılıp 2003 yılında Türkçeye çevirisi yapılan **“Yahudilikte Aile”** adlı eserde de Yahudiliğin aile kurumu ile ilgili kanaatlerine bilimsel bir bakış açısıyla yaklaşmış ve evlenme, boşanma, çok evlilik gibi bazı konularda Eski Ahitten de bolca örnek vererek önemli bir yaklaşım ortaya konmuştur.

Ali Erbaş tarafından yazılıp 1998 yılında yayımlanan **“Hristiyan Ayinleri”** adlı eserde ise Hristiyan ayinlerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesinin yanı sıra konumuzla ilgili olan boyutuyla Hristiyanlıkta evlenme ve çocuğun vaftiz ettirilmesi hususlarında geniş bir bilgi verilmiştir.

Ahmet Yaman tarafından yazılıp 1999 yılında yayımlanan **“İslam Aile Hukuku”** adlı eserde evlenme ve boşanma konuları Kuran-ı Kerim ve hadisler çerçevesinde incelenmiş ve konu ile ilgili İslam hukukunun bakışı ortaya konmuştur.

Burada temas ettiğimiz tüm bu çalışmaların yanı sıra kaynakçamızda da belirttiğimiz üzere ele aldığımız konuya farklı boyutlarıyla ışık tutacak birçok temel eser mevcuttur.

3. AİLE KURUMU İLE İLGİLİ BAZI HUSUSLAR

3.1. Ailenin Tanımı ve Menşei:

Toplumun en küçük sosyal birimi olan aile, hemen hemen tüm toplumlarda ferdin içerisinde bulunduğu en önemli ve asli grup olarak algılanmıştır. Bununla beraber tüm din ve geleneklerde ailenin, özellikle de anne-babanın az veya çok önemsenmesi, ailenin evrensel bir nitelik taşıdığı yorumlarının yapılmasına sebebiyet vermiştir (Arslantürk ve Amman, 2001: 289). Ailenin sosyal bir kurum olarak tarih boyunca hemen hemen tüm toplumlarda var olması, toplumun hayatiyetini sürdürmesindeki önemi, üyelerinin kimlikleri ve birbirleriyle ilişkilerinin değişkenliği, onun birçok tanımının yapılması sonucunu doğurmuştur.

Bu tanımlardan birine göre aile, insanoğlunun; içinde doğduğu, büyüdüğü, ilk eğitimi aldığı en küçük sosyal topluluktur. Bu en küçüklük niteliğine rağmen toplumların temelini oluşturmada en büyük role sahiptir. Çünkü toplum, işte bu aile dediğimiz en küçük sosyal ünitelerin bir araya gelmesinden teşekkül eden insan topluluğudur (Yaman, 1999: 11).

Öte yandan aile, üyeleri arasındaki muhtelif rollerin organizasyonunun öneminden dolayı, “üyeleri arasındaki ilişkilerden ve ilişkilerin yapılaşmasından doğan kurumlar” şeklinde de tanımlanmıştır (Arslantürk ve Amman, 2001: 289). Aile aynı zamanda “erkeğin ve kadının çocuklarıyla oluşturdukları, iş bölümüne dayanan toplumsal ve ekonomik temel birliktir (Örnek, 1971: 14).

Bir başka tanıma göre ise aile, “evlenme, kan veya evlat edinme bağlarıyla birbirine bağlanmış, aynı evde yaşayan, aynı geliri paylaşan, oynadıkları çeşitli roller çerçevesinde (karı-koca, ana-baba, evlat, kardeş) birbirlerine etki eden, kendilerine özgü bir görgüyü yaşatıp sürdüren insan topluluğudur” (Hasipek, 1990: 365).

Ayrıca aile, toplum içerisinde yerine getirdiği fonksiyonlarına ve sorumluluklarına göre de tanımlanabilmektedir. Bu açıdan tanımlanacak olursa aile “genellikle karı, koca ve çocukların oluşturduğu biyolojik, ekonomik, psikolojik ve toplumsal görevleri olan sosyal bir kurumdur” (Güçbilmez, 1972: 171). En yaygın tanımıyla ise aile, “aralarında gerçek bir uzlaşma ve akrabalık bağı olan ve bütün sosyal münasebetleri bir soy etrafında olan zümreler” olarak tanımlanmıştır (Ülken, 1943: 268).

Daha genel bir tanıma göre ise aile, “İçinde insan türünün belli bir biçimde üretildiği, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ilk olarak olduğu, cinsel ilişkilerin belli bir biçimde düzenlendiği, aile üyeleri arasında belirli bir ölçüde sıcak ilişkilerin kurulduğu ve içinde bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik faaliyetlerin yer aldığı toplumsal bir kurumdur” (BAAK, 2002: 7).

Aile ile ilgili yapılan tüm bu tanımlar dikkate alındığında onun başta üremenin temini ve türün devamı olmak üzere çok önemli işlevleri yerine getiren bir kurum olduğu görülmektedir. Nitekim aile, çocuğun içinde yaşadığı toplumsal çevreye uyarlanması için gereken kültür kodlarının öğrenildiği yerdir. Çocuğun uzun süreli bakımı boyunca hayatını sürdürmesi için gerekli üretim etkinliğinden uzaklaşacak olan kadının ve çocuğun bakımını ve korunmasını temin edecek uzun süreli bir kadın erkek ilişkisinin kurulması, bu sırada cinsel rekabetin önlenmesi ve kandaşlığa dayalı dayanışma ilişkisinin geliştirilmesi, insan türünün ayakta kalmasının temel koşulları haline gelmiştir. Bu nedenle aile, evrensel bir toplumsal birim olarak algılanmıştır (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 20).

Öte yandan aile kurumunun meydana gelişi ve şekillenışı konusu birçok bilim adamını düşündürmüş ve pek çok araştırma yapılmasına sebebiyet vermiştir. Ancak şu da var ki bu konuda araştırma yapan sosyologlar, bu hususu daha çok kendi dünya görüşleri ekseninde izah etme yoluna gitmişlerdir. Mesela bu düşünürlerden biri olan Thomas Hubbes, insanların eski devirlerde vahşi birer hayvan gibi fertler halinde yaşadığını ve zaman içerisinde sosyalleştiğini iddia ederken bir diğer sosyolog Emile Durkheim, insanların fert olarak değil klan yani insan sürüleri halinde yaşadıklarını ifade etmiştir (Ataseven, 1996: 37). Aile kurumunun tesadüfen oluştuğunu iddia eden bu sosyologların yanında bunu sadece cinsellik boyutuyla açıklamaya çalışan bazı sosyologlar da olmuştur. Bunlar, insanların birbirine yaklaşarak bir arada yaşamalarının sebebinin ne ekonomik zorluklar, ne de korunma ihtiyacı olduğunu belirterek, insanları birbirine yaklaştıran tek gücün cinsellik olduğunu iddia etmişlerdir (Kösemişal, 1995: 117).

Bu iddiaların aksine birçok sosyolog ise ilk aile biçimlerinin insan içgüdüleri sonucu ve tesadüfi olarak meydana gelebileceğini ifade etmiştir (Yaman, 1999: 11). Zira her ne kadar cinsellik, insanları bir araya getiren önemli bir güç olsa da aileyi yalnızca bununla açıklamak doğru değildir. Çünkü aile, tarih boyunca birçok farklı aşamadan geçerek varlığını sürdürmenin yanında, zamana ve toplumlara göre değişkenlik arz eden nişan ve evlenme gibi birçok uygulamanın da oluşumuna sebebiyet veren bir kurumdur. Tüm bu değişken uygulama ve gelenekleri, sabit ve değişmeyen cinsellik içgüdüleri ile izah etmek doğru olmasa gerektir. Eğer iddia edildiği gibi cinsellik aileyi oluşturan yegane güç olsaydı elbette hayvanların da bir ailesi olması gerekirdi (Arslantürk ve Amman, 2001: 290). Ayrıca ilkel kavimlerde bile kimin kimlerle evlenebileceğine ilişkin kesin hükümlerin olduğu da ifade edilmiş ve cinsel serbestlik tarzına hiçbir dönemde rastlanmadığı dile getirilmiştir (S. Armağan ve İ. Armağan, 1988: 137).

Dolayısıyla cinselliğin yanı sıra evlenme ve aile kurma gibi olgular beraberce düşünüldüğünde ailenin; sosyolojik, psikolojik ve biyolojik olayların tamamından meydana gelen bir kurum olduğu görülmektedir. Hatta hayvanlarda bile görülebilen ana ve yavrusu arasındaki ilişkiler gibi bazı hususların biyolojik bir olaydan çok psikolojik bir olgunun ifadesi olduğu görülmektedir (Arslantürk ve Amman, 2001: 290). Şu da bilinmelidir ki modern antropoloji aileyi, mevcut en küçük ve bütün insan toplulukları ve kültür ve medeniyetin her safhasında hazır olan temel sosyal ünite olarak görmektedir. Bu bakımdan, bir zamanlar sosyal ve politik felsefede büyük bir rol oynamış olup her çeşit toplum hayatından uzakta tek başına yaşayan insanın varlığını farz ve kabul eden rasyonalist hipotez, bugün geçerliliğini kaybetmiş bulunmaktadır (Günay, 1996: 169).

Nitekim insanlığın başlangıcıyla ilgili bilgileri ayrıntılarda bazı farklılıklar olsa da birbirleriyle benzer bir şekilde anlatan kutsal kitaplar da ailenin ne tesadüfi olarak ne de cinsellik gibi bazı içgüdülerin tesiriyle oluştuğunu izah etmişlerdir. Bunlara göre her şeyin yaratıcısı olan Allah (c.c), yeryüzünde halife diye adlandırdığı insanı yaratmış ve ardından Onun eşini de yaratarak ilk ailenin teşekkülünü bize haber vermiştir (Tekvin, 2/18-25; Timoteosa 1. Mektup, 2/12-15; Bakara, 2/30-37). Ayrıca bu ilk insanların yaratıldıktan sonra yeryüzüne gönderilmelerini de anlatan bu kutsal kitaplar onların çocukları ile beraber kurdukları ailelerden de bahsetmiştir (Maide, 5/27-29). Gerek Kuran-ı Kerim'de gerekse de Tevrat ve İnciller'de geçen bu gibi ifadeler aile kurumunun, insanın varoluşu kadar eski olduğunu ve insanın var oluşuyla birlikte ailenin de var olageldiğini ifade etmiştir.

3.2. Aile Çeşitleri:

Tüm sosyal kurumlarda olduğu gibi aile kurumu da toplumsal gelişmeye paralel olarak yapısal ve fonksiyonel olarak değişebilmektedir. Bu değişme, toplumdan topluma farklılık gösterebildiği gibi, aynı toplum içindeki aileler arasında da farklılık gösterebilmektedir (Günay, 2002: 240).

Aile kurumu; hane sayısı, otorite ve eş sayısına göre çeşitlilik arz etmektedir. Hane sayısı göz önünde bulundurularak yapılacak bir değerlendirmeye göre aile kurumu geniş aile ve dar (çekirdek) aile olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.

Geniş aile, bir aile reisinin başkanlığında eş, çocuk, torun, gelin, damat, amca, dayı ve teyzelerden oluşan ailenin adı olurken çekirdek (dar) aile ise karı koca ve varsa çocuklardan oluşan aile tipidir. Kişi evlenince bir yandan kendi anne babası, diğer yanda ise eşi ve çocuklarıyla kurduğu aile olmak üzere iki farklı aileye mensup olmuş olur. Bu durum bazı karışıklıklara sebebiyet vermiş olsa da bazı antropologlar, bu iki aile tipini birbirinden ayırt edebilmek için bunlardan birincisine akraba, diğerine ise aile adını vermişlerdir (De Vaux, 2003: 1). Öte yandan sanayi toplumlarında geniş aile modelleri çoğunlukla ortadan kalkmış ve kapitalist üretim ve tüketim ilişkilerine uygun olan ebeveyn ve az sayıda çocuktan ibaret çekirdek aile biçimi yaygınlaşmıştır (Günay, 2002: 240; Emiroğlu ve Aydın, 2003: 20).

Diğer taraftan aile, hakimiyet durumuna göre de ikiye ayrılmaktadır. Babanın hakim olduğu aile ataerkil aile olarak isimlendirilirken, annenin hakim olduğu aileye de anaerkil aile adı verilmektedir. Şu da var ki, geniş aileyi meydana getiren fertler, ailenin anaerkil veya ataerkil oluşuna göre değişkenlik arz etmektedir (Arslantürk ve Amman, 2001: 291).

Son olarak aile, eşlerin sayısına göre de sınıflandırılmakta olup bunlar da tek eşliliğe dayanan (monogami) ve çok eşliliğe dayanan (poligami) şeklinde iki kısma ayrılmaktadır (Arslantürk ve Amman, 2001: 291). Şunu da belirtmek gerekir ki “çok eşlilik” ifadesinden anlaşılan husus, bir erkeğin birden çok kadınla evlenmesi olgusudur. Zira çok kadınla evlenme olgusuna hemen her toplumda rastlanırken “çok kocalılık” yani bir kadının birden çok erkekle aynı zamanda evlenmesi tarzındaki uygulamalara çok az toplumda rastlanmaktadır (S. Armağan ve İ. Armağan, 1988: 138).

3.3. Çeşitli Toplum ve Dinlerde Aile

Aile kurumu her ne kadar çeşitli toplum ve dinlere göre değişkenlik arz etmiş olsa da her dönem ve toplumda varlığını ve önemini sürdürmüştür. Aile kurumunun tüm dinlerdeki önemini korumasında etkili olan en önemli faktör onun, yeni nesiller ve dolayısıyla yeni müntesipler yetiştirmesidir. Zira toplumun yeni ferdi, başta toplumun norm ve değerleri olmak üzere ilk dini eğitimini aileden almakta ve hayatiyetini sürdüreceği ilkeleri yine anne ve babasından öğrenmektedir. Bu yüzden her din, yeni nesillerin düşünce sapmasına uğramaması ve toplumun değerleriyle barışık olması için bu kurumu çok önemli bulmuş ve bu kurumun, faaliyetlerini düzenli bir şekilde yürütebilmesi için gerekli olan ilkeleri gerek yazılı gerekse de sözlü gelenek yoluyla izah etme yoluna gitmiştir (M. A. Aydın, 1989: 196). Nitekim eski ve köklü toplum, din ve geleneklerin aile anlayışlarına genel olarak bakıldığında bunların aile kurumuna verdiği önem ve bunun geleneklere göre arz ettiği değişkenlik net bir şekilde görülebilmektedir.

3.3.1. Milli Din ve Toplumlarda Aile

İnsanlık tarihine genel olarak bakıldığında insanların bir toplum içerisinde yaşadıkları ve yaşamlarıyla ilgili gerekli olan birçok unsuru bu toplumlardan öğrendikleri görülmektedir. İnsanların bir araya gelmesiyle oluşan bu topluluklar zaman içerisinde kendi inanç ve ahlak sistemlerine uygun olan bir medeniyet oluşturmuşlardır. Birbirinden farklı inanç sistemleri ekseninde kurulmuş olması, aile kurumu da dahil olmak üzere birçok hususta bu medeniyetlerin farklı anlayışlar oluşturmasına sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda biz Hint, Eski Roma ve Çin gibi dünya tarihinde önemli yer işgal etmiş bazı medeniyetler ile Türkler ve İslamiyet öncesi Arap toplumunun aile kurumuna bakışlarını kısaca özetleyeceğiz.

Eski Roma toplumunda aile, sosyal, iktisadi ve dini bir kuruluş olup genel olarak ataerkil bir yapı içerisindeydi. Öyle ki baba, ailenin reisi ve rahibi olmasının yanında özellikle ilk devirlerde, çocuklarını öldürme yetkisine bile sahipti. Genel itibarıyla kadına karşı olumsuz bir tutumun varlığından bahsedilen Eski Roma toplumunda kadın evlenmekle babasının ailesiyle ilişkilerini keser ve kocasının ailesine dahil olurdu. Eski Roma'da ataerkil yapının bir delili olarak gösterilen ve özellikle oğlu olmayan kimselerin, ailenin ve aile kültürünün devam etmesi için başvurdukları bir kurum olan evlatlık müessesesi vardı. Erkek çocukların terbiye ve eğitimi babanın, kız çocukları ise annenin sorumluluğu altında olup genel itibarıyla toplumda tek evlilik esastı (M. A. Aydın, 1989: 198).

Çin toplumu da tarih boyunca ve modern zamanlara kadar genel olarak ataerkil bir aile yapısına sahip olmuştur. Bilindiği gibi Çin toplumunda Atalar Kültürünün önemli bir yeri vardır ve Çin ailesi, Atalar Kültü ile ilişkisi oranında anlaşılabilir. Çin ailesi ideal olarak eşler, çocuklar ve çok sayıda fertle birlikte üç veya dört nesilden oluşur ve bunların hepsi ilk evlat olma hakkına göre en yaşlı erkeğin otoriter kontrolü altında bir evde yaşarlardı. Eski Çin'de aile reisi aileyi Konfüçyüsçü ahlak ilkelerine göre idare ederdi. Genel itibarıyla aile üyelerinin konumlarına bakıldığında kadınların ikinci derecede statüye sahip olduğu söylenebilir. Öyle ki kadınlar özellikle önceki dönemlerde yemeklerini erkeklerden ayrı bir yerde ve onlardan sonra yerlerdi. Ayrıca kadın genelde eğitimsiz olup ailedeki görevi çocuk doğurmak ve erkeğe, onun akrabalarına hizmet etmek şeklinde algılanırdı (De Vaux, 2003: 4). Boşanma, tamamen erkeğin iradesine bağlı olup kayınbabaya ve kaynanaya saygısızlık, zina etmek, kıskançlık, kısrılık, gevezelik ve hırsızlık gibi davranışlar kadını boşama sebeplerinden sayılıyordu (Erdem, 1990: 342-351).

En eski medeniyetlerden biri sayılan Hint toplumu içerisinde başta Hinduizm ve Budizm olmak üzere birçok dini inanış oluşmuştur. Bu inançlar ve aile ile ilgili kutsal kitaplarda yer alan bazı ifadeler Eski Hindistan'da bu hususta bazı kuralların oluşmasını sağlamıştır. Mesela Budizm'in hakim olduğu bölgelerde aile, toplumun vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilmiş, dini ve toplumsal gelenekler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Budizm'de rahip sınıfına mensup olmayan insanların aile üyeleri arasındaki ilişkiler Buda'nın, Sigolavada Sutta'da yer alan öğütleriyle düzenlenmiştir. Buna göre anne babaya karşı bir insanın görevleri; onların geçimini sağlamak, aile geleneğini muhafaza etmek, ailenin soyunu devam ettirmek ve onlara layık bir evlat olmaktır. Anne-babanın çocuklara karşı görevleri ise; onlara sevgi göstermek, onları kötü alışkanlıklardan sakındırmak, onları bir meslek sahibi yapmak, onlar için uygun evlilikler gerçekleştirmek ve zaman içerisinde miraslarını onlara devretmektir (De Vaux, 2003: 5). Bunların ardından ailenin en önemli üyeleri olan karı-kocanın da birbirlerine karşı sorumluluklarından bahsedilir. Buna göre koca, karısına karşı saygılı, nazik ve vefakar olmak, ona bazı konularda yetki vermek ve zinet eşyası almak zorundadır. Kadının da eşine ve eşinin akrabalarına karşı konuksever olması, kocasının

mallarını koruması ve işinde maharet göstermesi gerekir (Erdem, 1990: 342-351). Görüldüğü gibi Budist toplumlarda aile üyelerinin birbirleriyle ilişkileri, kutsal saydıkları kitaplardan birinde ayrıntılı olarak ele alınmış ve toplumun bunlara uyması gerekliliği vurgulanmıştır.

Eski Türkler'de aile yapısının, diğer birçok milletin aile yapısından farklılık arz ettiği söylenebilir. Zira Türklerde nesiller arasında sevgi ve saygı yanında manevi mesuliyetinin gerektirdiği bir bağlılık vardır. O, anne baba ve çocuklar arasındaki mesuliyete dayalı ilişkilerin sıcaklığı ve samimiyetiyle dikkat çeker (Gökalp, 1976: 295).

Türk aile yapısı incelendiğinde en çok dikkat çeken hususlardan biri, diğer birçok toplumda dışlanan ve değersiz görülen kadına hakettiği konumu ve değeri kazandırmış olmasıdır. Her ne kadar Türk ailesinde de ataerkillik ağır basıyor olsa da bu, diğer toplumlarda olduğu gibi katı ve baskıcı değildir. Nitekim eski Türklerde gelin ile damat mallarını birleştirerek ortak bir ev sahibi olurlardı ve bunlar ne erkeğin baba ocağında ne de kızın baba ocağında oturmazlar, yeni bir ev kurarlardı. Ev, yalnızca kocaya ait olmayıp karı kocanın ortak malıydı. Bu sebeple evin erkeğine “Ev ağası” denilirken evin hanımına da “Ev Hanımı” ünvanı verilirdi Bunun yanında kadın mal mülk edinebilme ve bunları istediği gibi tasarruf etme hakkına sahipti (Eröz, 1973: 7).

Ahlaki bakımdan üstün özelliklere sahip Türkler, iyi niyetin, hoşgörünün ve sadakatin timsalidir. Özde, sözde, işte doğruluk Türklerin temel esaslarından. Eski Türk toplumunda karşılıklı sevgi, yardımlaşma ve dayanışma esaslarına dayanan aile, devletin en küçük birimi kabul edilmekte ve mukaddes sayılmaktadır. Aile kurumunu zedeleyen bir eylem olan zinanın Türk toplumuna yabancı bir eylem olduğu ifade edilmekte ve nadir de olsa bu kötülüğü yapanların şiddetli bir şekilde cezalandırıldığı belirtilmektedir (Tümer ve Küçük, 2002: 95). Üç ilahi dinin de önemle üzerinde durduğu namus olgusu Eski Türklerde de çokça önemsenen bir husus olmuştur. Öyle ki bir kadının namusuna dokunmanın veya bir genç kızın iffetine leke sürmenin cezası, şayet nikah kıyılmazsa ölümdür (Kahraman, 1999: 76).

Ayrıca İslamiyatın kabulünden önceki göçebe Türk toplumlarında kadının erkekle tam bir eşitlik ve özgürlük içinde yaşadığı ve kadının İslamiyetin kabulünden sonra tıpkı Arap kadını gibi toplumsal yaşantıdan soyutlandığı da iddia edilmiştir (Tan, 1979: 169).

Öte yandan İslamiyet gelmeden önceki döneme verilen bir isim olan cahiliye çağında Arap toplumu aile yapısının birçok olumsuz unsuru bünyesinde barındırdığı söylenebilir. Zira bu döneme cahiliye isminin verilmesi de o toplumun içerisinde olduğu ahlaki düşüklüğü ortaya koymak içindir. Toplumda genel olarak kadının hiç bir önemi ve rolü yoktu. Öyle ki kadın, kölenin hukuki durumuna benzer bir statüde yaşıyor hatta bazen insan yerine bile konmadığı zamanlar oluyordu (Çağatay, 1963: 124). Aslında cinsiyet ayrımcılığı daha çocuk yeni dünyaya geldiği andan itibaren başlıyor, erkek çocuk dünyaya geldiğinde sevinilip şenlikler yapılırken kız çocuğa sahip olmak bir utanç vesilesi sayılıyordu. Hatta bazı kabileler, bu utançtan kurtulmanın yolunu, onu diri diri gömmekte bulmuştu. Bu acı durum, Kuran-ı Kerimde şu ayetlerle anlatılır:

“Onlardan birine bir kız çocuğu müjdelendiği vakit öfkesinden yüzü simsiyah olur. Verilen müjdenin kötü tesiriyle kavminden gizlenir. O çocuğu, zillet ve horluğa katlanarak tutacak mı, yoksa toprağa mı gömecek? Bak ne fena hüküm veriyorlar.” (Nahl, 16/58-59; Tekvir, 81/8-9).

Şu da var ki çölde bir kabilenin nüfuz ve egemenliği, refah ve serveti, eli silah tutabilen bireylerinin sayısı ile doğru orantılıydı. Hangi kabile daha çok savaşçı çıkarabiliyorsa, ganimet mallarını en çok o kabile toplar, çöl halkı üzerinde en büyük

hakimiyeti o kurardı. Bu durum Arap toplum yapısında kadına oranla erkeğe daha çok rağbet edilmesini gerekli kılmıştı (Günaltay, 1997: 118). Erkekler savaşlarda yağmacılık ile uğraşırken, çadırda çocuklara bakmak, develeri sağlamak, hurmanın lifinden hasır yapmak kadına özgü görevlerdi. Bundan başka kabile bir baskına uğradığı zaman savaşçılara su taşımak, onları şiirlerle cesaretlendirmek, yaralıları tedavi etmek kadınlara aitti. Fakat bu görevler kadınlara bir hukuk ve şeref sağlamamaktaydı. Ayrıca kadına miras hakkı da tanınmamakta ve erkekler hiçbir sınır tanımaksızın istedikleri kadar kadın ile evlenebilmekteydi (Günaltay, 1997: 118-120).

Cahiliye dönemi Arap toplumunda baba kızını istediği adam ile evlendirebilir, kızın veya erkeğin rızasını almaya gerek görülmezdi. Bunun dışında, toplumun ahlaki seviyesinin düşüklüğünü gösteren bazı evlilik türleri de vardı. Mesela bazen koca seçkin bir soya sahip olmak için karısına “git, falan erkekle münasebette bulun” der ve o kişiden hamile kalıncaya kadar kocasıyla ilişkide bulunmazdı. Bunun yanında, günümüzde eş değiştirme adıyla yaygınlık kazanan geleneğin cahiliye Araplarında da var olduğu ve adına “bedel nikahı” dendiği de bilinmektedir. Hatta bazen bir kadın kalabalık bir grupta ilişkiye girer ve hamile kalıp çocuk doğurduğunda çocuk kime benziyorsa onunla evlenirdi (Günaltay, 1997: 122-123). Bilindiği gibi Hz. Muhammed (s.a.v) bu kadar olumsuz ve günümüz toplumlarının çoğu tarafından tasvip görmeyen şeylerin yaşandığı bir ortamda peygamberlik görevini üstlenmiş ve kısa bir süre içerisinde söz konusu toplumda köklü değişiklikler gerçekleştirmiştir.

3.3.2. İlahi Dinlerde Aile

Diğer din ve medeniyetlere göre ilahi dinlerin, aile kurumuyla ilgili daha genel ve ayrıntılı kurallar belirlediğini söylemek mümkündür. Biz çalışmamızın sonraki bölümlerinde, ilahi dinler şeklinde ifade edilen Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam’ın kutsal kitaplarının, aile kurumuna bakışlarını inceleyeceğimizden dolayı burada bu dinlerin konuya yaklaşımlarını genel bir şekilde özetlemekle yetineceğiz.

Genel anlamda Yahudilikte ailenin, hem sosyal hem de dini bir müessese olmasının yanında, baba hakimiyetine dayanan ataerkil bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Nitekim daha yaratılıştan itibaren kadın eksik olarak addedilmiş ve şeytanın işbirlikçisi olarak kabul edilmiştir. Çok evlilik, İsrailoğullarının özellikle ilk dönemlerinde yaygın bir uygulama olup, İsrailoğullarının dışında biriyle evlenmemek esastı (M. A. Aydın, 1989: 197-198). Eski Ahit’te yer alan aile kurumunu korumaya yönelik bazı ifadeler, bu dinin aile kurumuna verdiği önemi göstermektedir. Örneğin bunlardan bazıları iffet ve sağlam ahlak üzerinde dururken (Çıkış, 20/14-17), bazıları da anne babaya itaat üzerinde durmuşlardır (Çıkış, 20/12; 21/15-17, Süleyman’ın Meselleri, 13/1; 15/5,20; 19/13).

Hıristiyanlıkta ise aile, koca hakimiyetinin esas olduğu dini bir müessese olup evlenen kadın ile erkek artık ölünceye kadar birbirinden ayrılamaz, boşanıp başkasıyla evlenen eş zina etmiş sayılırdı. Çok evlilik yasak olmamakla beraber, aileler daha çok tek evliliğe dayanırdı (De Vaux, 2003: 9). Hz. İsa’nın bir fert olarak aile içerisindeki yaşayışından zaman zaman Yeni Ahit bahsetmiştir. O, olgunluk çağına kadar ailesinin içinde kalmış ve ailesinin marangozluk işlerine katkıda bulunmak suretiyle aile üzerindeki tasvibini ortaya koymuştur. Bununla beraber bir kimsenin Tanrı ile anne babası arasında bir seçim yapması gerektiğinde bunun kesinlikle Tanrı olacağını vurgulamıştır (Luka, 18/29-30).

İslam dini ise toplumun huzuru ve insan neslinin sağlıklı bir şekilde devamı için, ailenin gerekli olduğunu bildirmiştir. Bu sebeple nikahı helal kılarak, zinayı ve zinaya

yol açan serbest ilişkileri yasaklamıştır. Hatta İslamiyet, sağlam aile yapısının oluşturulması için, eşlerin birbirleriyle olan muhabbetlerini, ilişkilerini ibadet kapsamında değerlendirmiştir. Ayrıca İslam dini, aileyi sadece anne babadan oluşan ve belirli zevklerin tatmin edildiği bir yer olarak görmemiş, onu toplumun geleceği olan çocuklar için dini, ahlaki, milli ve manevi duyguların öğretildiği eğitim kurumu olarak değerlendirmiştir (Alptekin, 2006: 132).

Ayrıca İslam dininin, geldiği dönem dikkate alındığında kadına önemli haklar tanıdığı görülmektedir. Hz. Peygamber'in Veda hutbesindeki nasihatlerinden biri: "Kadınlarınıza eziyet etmeyiniz! Onlar, Allah'ın sizlere emanetidir. Onlara yumuşak davranınız, iyilik ediniz." olmuştur. Başka bir hadisinde ise; "Cennet anaların ayakları altındadır." buyurarak, kadını korumada eşsiz bir hassasiyet göstermiştir. Ancak erkekler "ailenin reisi" olmak bakımından kadınlar üzerinde (daha üstün) bir dereceye sahiptirler (Nisa, 4/34). Bununla beraber, erkeklerin meşru surette kadınlar üzerinde hakları olduğu gibi, kadınların da onlar üzerinde hakları vardır. Ailenin mutluluğu ve sosyal hayatın huzuru, aileyi meydana getiren kadın ve erkeğin vazife ve sorumluluklarını bilip uygulamasına bağlı görülmüştür (S. Ateş, tsz: 88).

Görüldüğü gibi tüm din ve geleneklerin önem verdiği aile kurumu, toplumun nüvesini teşkil etmenin yanında bu özelliğini asırlar boyu devam ettirmiş ve hiçbir sosyal sistem veya hayat tarzı bu kurumu ortadan kaldıramamıştır. Nitekim karşı cinsten olan insanların cinsel ilişkileri konusunda ortaya çıkan yasakları ifade eden bir terim olarak tanımlanan "mahremiyet" kavramına tüm toplum ve topluluklarda rastlandığı, sosyolog ve antropologların yaptıkları araştırmalarla ortaya konmuştur. (Arslantürk ve Amman, 2001: 290). Öyle ki en basit hatta cinsel bakımdan geniş bir laubaliliğe imkan veren toplumlarda bile aile varlığını sürdürmüştür (Dönmezer, 1994: 196).

Siyasi rejim ve düşünceleri ne olursa olsun her toplum aileye büyük önem vermiş ve onun zarar görmemesi için çalışmıştır. Bunun sebebi de toplumu oluşturan en önemli etkenin aile olması ve toplumun geleceğinin, ailenin salahiyetine bağlı olmasıdır. Aileye önem veren ve onu sağlam temellere oturtmayı başaran bir toplum, kendi bünyesini sağlamlaştırmış, kendi geleceğini teminat altına almış ve kendi gücüne güç katmış olacaktır. Çünkü çocuğun ilk tanıdığı, güvendiği, özendiği, sevdiği ve en köklü duygusal bağlarla bağlandığı kişiler ana ve babadır. Bu yüzden aile yuvasından yoksun kalan çocukların eğitim öğretiminde, hatta ahlâk ve ruh sağlığında ciddi problemlerle karşılaştığı bilinmektedir. Nitekim yapılan bir araştırmada ülkemizdeki hükümlü gençlerin yüzde yirmi ikisinin parçalanmış veya eksik aileden geldiği tespit edilmiştir (BAAK, 1992: 344-345).

Ancak genel olarak aile kurumunun bu kadar önemli olmasına rağmen günümüzde yaşayan toplumlara bakıldığında özellikle de bilimsel ve teknolojik güçleriyle övünen Batı toplumunda sosyal hayatın çok da iyi bir konumda olmadığı ve aile kurumunun buralarda adeta çöktüğü görülmektedir. Örneğin, Belçika Ulusal İstatistik Enstitüsü (INS) verilerine göre Avrupa Birliği genelinde her üç evlilikten birinin boşanmayla sona erdiği, evlenme oranlarının ise düştüğü görülmüştür. Şunu da belirtmek gerekir ki kuşkusuz aile kurumu ile ilgili söz konusu olumsuzluklar günümüzde hemen her toplumda yaygın bir hale gelmiştir. Ancak yapılan araştırmalar, söz konusu olumsuzlukların halkı müslüman olan ülkelerde, Hıristiyan Batı ülkelerine göre daha az yaşandığını göstermiştir (Alptekin, 2006: 133-134).

Aile kurumuyla ilgili zikredilen bu en temel bilgilerin ardından şimdi biz üç ilahi din olan Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet'in kutsal kitaplarının aile kurumuna bakışlarını incelemeye çalışacağız.

4. TEVRAT'A GÖRE AİLE

Bilindiği gibi insanlar tarihi süreç içerisinde farklı dinlere inanmışlar ve yaşam biçimlerini de bu dinin kutsal metinleri ekseninde şekillendirmişlerdir. Bu çerçevede Yahudilerin de geçmişten günümüze hayatlarına yön veren kutsal kitapları olmuştur. Yahudilerin kutsal kitabı, Hıristiyanların Eski Ahit, kendilerinin ise Tanah adını verdiği ve günümüzde otuz dokuz kitaptan oluşan kutsal kitap külliyyatıdır. Her ne kadar söz konusu kutsal kitapların sayısı bazı Yahudiler tarafından yirmi dört olarak kabul edilse de söz konusu külliyyatın otuz dokuz kitaptan oluştuğu genel kabul görmüştür (M. Aydın, 2005: 8; Gündüz, 1998: 120). Tanah; Tora (Tevrat), Nevi'im ve Ketuvim adı verilen üç bölümden oluşmaktadır. Bunlardan Tora özel olarak Hz. Musa'ya indiğine inanılan, Musevilerin inançlarının temelini oluşturan ve vahyin doruk noktasını ifade eden kitaptır. Tora; Tekvin, Çıkış, Levililer, Sayılar ve Tesniye olmak üzere beş kitaptan oluşmaktadır. Tanah'ın ikinci bölümünü oluşturan Nevi'im ise Yeşu ile Malaki arasında yer alan peygamberlerin anlatıldığı bölümdür. Kitaplar, yazılar anlamına gelen Ketuvim ise Mezmurlar, Neşideler Neşidesi gibi on üç kitabı ihtiva eden Tanah'ın üçüncü bölümünün adıdır (Tümer ve Küçük, 2002: 221-226). Biz bu bölümde Yahudiliğin aile kurumunu incelerken Tanah'ın Tora bölümünü esas almakla beraber Ketuvim ve Nevi'im bölümlerinde yer alan konuyla ilgili geçen bazı ifadeleri de dile getirmeye gayret edeceğiz.

4.1. Yahudi Toplumunun Geleneksel Aile Yapısı

Bilindiği gibi Allah, insanlık tarihi boyunca insanların doğru yolu bulabilmeleri için kendilerine buyruklarını ileten peygamberler göndermiştir. İlk insan Hz. Adem ile başlayan bu süreç içerisinde binlerce peygamber gönderildiği ifade edilmiştir. Gönderilen bu peygamberlerden biri olan Hz. Musa'nın oluşturduğu dine Musevilik (Yahudilik) adı verilmiştir. Oluşan bu din zaman içerisinde bazı değişimlere uğramış ve İsrailoğulları'nın kendi milli dinleri gibi algılanmaya başlamıştır. Bu yönüyle bakıldığında Museviliğin bir din olarak mı yoksa ırk olarak mı algılanması gerekliliği hususu tartışma konusu olmuştur (Tümer ve Küçük, 2002: 205).

Öte yandan Yahudilikte aile konusunun incelenmesi, Hıristiyan toplumunun aile yapısını anlamamızı da kolaylaştıracaktır. Zira Hıristiyanlığın kurucusu Hz. İsa'nın, öğretilerinin büyük kısmını Hz. Musa'nın kanununa dayandırdığı görülmektedir. Bilindiği gibi bugün Hıristiyanlar, Tevrat ile İnciller'in birbirlerinin devamı olduğunu kabul etmekte ve otuz dokuz kitaptan oluşan Eski Ahit ve yirmi yedi kitaptan oluşan Yeni Ahit olmak üzere toplam altmış altı kitabı kutsal kitapları içerisinde değerlendirmektedirler (Kennel, 1995: 476).

Bununla beraber Museviliğin, büyük dini geleneklerin ilki olması ve günlük hayata da yansıyan köklü bir gelenek inşa etmiş olması konuyu daha önemli kılmaktadır. Zira kendisinden sonra gelen diğer dini geleneklerde yine onun izlerini görmek mümkündür. Bu yüzden Yahudiliğin aile yapısını ve bu yapının gelişimini incelemek, günümüz aile kurumunun bazı hususlarının anlaşılması açısından da önem taşımaktadır (M. A. Aydın, 1989: 197-198).

Yahudi toplumunun aile yapısını incelemeye önce Yahudi medeniyetinin geçirdiği merhalelere kısaca değinmek, konunun anlaşılması açısından faydalı olacaktır. Yahudilerin, ilk dönemlerinde grup halinde çölde oradan oraya dolaşan göçebe bir millet oldukları bilinmektedir. Bu şartlar altında kavmiyetçilik duyguları kuvvetlenmiş ve bir otoritenin altında birleşme eğilimi yaygınlaşmıştır. Ancak M. Ö. 12. asırda

İsrailoğulları Kenan Diyarına yerleşince burada tarımsal faaliyetlere de başlamışlar ve köyleri oluşturmuşlardır. Zaman içerisinde göçebe hayatın zorluklarından sıyrılmaları, İsrailoğulları'nın kavmi bağlantılarda gevşemelerine sebebiyet vermiştir. Köy toplulukları ile birlikte, bu toplulukların içerisinde ailenin reisi olan erkek, karısı, evlenmiş veya evlenmemiş çocuklardan oluşan geniş aile büyük önem kazanmıştır (Kennel, 1995: 478).

Bunun yanında Yahudilikte aile geniş ve ataerkil olmanın yanında sosyal ve dini bir topluluktur. Nitekim İsrailoğullarında “Baba evi” anlamına gelen “beth’ab” kelimesi; baba, hanımlar ve evli olmayan çocuklarla beraber eşleri, çocukları ve hizmetçileriyle birlikte evli çocukları da kapsayan bir anlam taşımaktadır. Zira bu anlam, Yakup’un ailesi ile Kenan’dan taşındığı zaman “oğullarını, oğullarının oğullarını, kızlarını, oğullarının kızlarını ve bütün zürriyetini de kendisi ile birlikte Mısıra getirdi” (Tekvin, 46/7) ifadesinden çıkarılmaktadır. Pek çok aile bir aşireti meydana getirmiştir. Aşiretler genellikle aynı yerde yaşamış ve üyeleri daima ortak bayramlar ve kurban yemekleri vesilesiyle bir araya gelmişlerdir (De Vaux, 2003: 32).

Öte yandan baba, ailenin reisi olarak geleneksel ibadetleri muhafaza etmekle beraber bunu gelecek nesillere aktarmakla da görevli olmuştur. Pesah (Fısıh) gibi önemli bayramlara başkanlık etmesinden olsa gerek babanın, sınırsız otoriteye sahip olmakla beraber ruhani bir hüviyetinin olduğu da görülmektedir (M. A. Aydın, 1989: 197-198). Nitekim başta Fısıh olmak üzere Yahudiliğin tüm bayram kutlamalarında aile reisi ve ailedeki erkek çocukların etkin olduğu ve kadına bu kutlamalarda kayda değer bir rol verilmediği görülmüştür (Peskine, 2005: 36). Daha sonra da ifade edeceğimiz gibi dini uygulamalardaki bu ataerkil oluşum sosyal hayata da yansımış ve hayatın her kademesinde kadın ikincil konumda kalmıştır.

Bir Yahudi yazarın Yahudi toplumunun ataerkil yapısına değinilen romanında dile getirdiği şu cümleler bunu gayet iyi bir şekilde özetlemektedir: “Babam mutlak güç sahibi, dediğim dedik bir insandı. Bir aile reisi olarak sevgisini göstermeyi gereksiz buluyordu. Ona göre kadınlar cır cır ötmeye yarardı, bir de yemek yapmaya...” (Peskine, 2005: 36). Bu ifadeler Yahudi toplumunda kadınların konumunu da ifade etmesi açısından önemlidir. Şimdi biz Musevilerin kutsal kitabı Tevrat’ın kadına bakışını incelemeye çalışacağız.

4.2. Tevrat’a Göre Kadın

Yahudilikte kadının toplum içerisindeki konumu ve durumunu, Yahudi kutsal kitabı Tevrat ile onun yorumu olan Talmud oluşturmuştur. Tevrat’ta yer alan ifadelerle göre kadın, erkeğin kaburga kemiğinden ve onun yalnızlığını gidermek üzere ona bir yardımcı olarak yaratılmıştır (Tekvin, 2/21-22). Bu yaratılışta kadının rolü Adem’e yardım etmektir (Tekvin, 2/18). Yaratılış gayesine aykırı olarak kadın Adem’i yanıltıp suça teşvik etmiş, yasak meyveyi yemesini sağlayarak cennetten çıkarılmalarına sebep olmuştur. Bu durum insanoğlunun ömrü boyunca sıkıntı ile yaşamasının nedenlerinden sayılmıştır. Tanrının emrine itaatsizliği ve suça teşviki dolayısıyla kadına ceza olarak kocasına tabi olması, kocasının kendisine hâkim olması ve ağrı ile çocuk dünyaya getirmesi takdir edilmiştir (Tekvin, 3/1-24). Kadının gerçek suçlu olarak görüldüğü bu olayda Adem’in de suçlu olduğu belirtilmiş ve Onun suçunun da “karısının sözünü dinlemesi” olduğu zikredilmiştir (Tekvin, 3/17). Karısının sözünü dinlemeyi suç kapsamında değerlendiren Tevrat metinleri, Yahudi toplumunda kadının, şeytanın işbirlikçisi olarak anılmasına sebebiyet vermiştir (Messadie, 1999: 412).

Kadının yaratılması ve cennetten çıkarılmaları hadiselerinin anlatıldığı Tevrat ifadeleri dikkate değerdir: “Rab Allah adamın üzerine derin uyku getirdi ve o uyudu. Onun kaburga kemiklerinden birini aldı ve yerini etle kapadı. Rab Allah adamdan aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaptı ve onu adama getirdi. Ve adam dedi: Şimdi bu benim kemiklerimden kemik, etimden ettir; buna Nisa denilecek, çünkü o insandan alındı” (Tekvin, 2/21-23). Tevrat'ta anlatılanlara göre Havva, Adem'in kaburga kemiğinden yaratılmış hatta O'na ismini veren bile Adem olmuştur: “Ve adam karısının adını Havva koydu; çünkü bütün yaşayanların anası oldu” (Tekvin, 3/20). Bu gibi Tevrat cümlelerinde de anlatıldığı gibi kadının, erkeğin kemiğinden yaratılmış olması ve onun adını da yine erkeğin belirlemiş olması Yahudilikte erkeğin, kadının anası olduğu kanaatini oluşturmuş ve daha yaratılma aşamasında iken kadına ikinci sınıf bir rol verilmiştir (Berktaş, 1996: 240; Avcı, 2007: 75).

Daha yaratılma aşamasında iken kadına verilen bu ikinci sınıf rol anlaşılan o ki toplumsal yaşam içerisinde de artarak devam etmiştir. Zira Yahudi toplumunda kadın, kocasının malı olarak algılanmış ve birçok hüküm bu fikrin üzerine bina edilmiştir. Nitekim İbranice “baal” kelimesinin hem “koca” hem de “mal sahibi” anlamlarına gelmesi kocanın karısı üzerindeki hakimiyetinin, mal sahibinin sahip olduğu mala hakimiyetine benzediğini gösteren önemli bir olgu olduğu belirtilmiştir (M. A. Aydın, 1989: 199-200).

Zira On Emir'de kadın; ev, köle, cariye, öküz ve eşek ile birlikte kocanın mal varlığı arasında sayılmıştır: “Komşunun evine tama etmeyeceksin; karısına, kölesine, cariyesine, öküzüne, eşeğine yahut komşunun hiçbir şeyine tama etmeyeceksin” (Çıkış, 20/17). Tevrat'ta yer alan bu ve benzeri ifadeler, aile reisinin karısı ve çocukları üzerindeki hakimiyetini göstermesi açısından da önem taşımaktadır. Öyle ki Tevrat'ta aile reisinin, karısının ve evlenmemiş kızının adağını bile geçersiz kılabileceği ifade edilmiştir: “Nefsi alçaltmak üzere yapılan her adağı ve bağlayan yemini kocası tasdik edebilir ve kocası onu iptal edebilir” (Sayılar, 30/13). Öte yandan erkeğin, kızlarını yabancıya olmamak şartıyla satabileceği, oğullarının eşlerini seçebileceği ifade edilmiş (Kennel, 1995: 478) ve kadının, erkek kardeşleri varsa, kesinlikle miras alamayacağı belirtilmiştir (Karabiber, 2000: 14-15; Kennel, 1995: 478). Kadının bu dışlanmış konumundan olsa gerek, hahamlar tarafından erkeklerden sabah dualarında pagan, köle ya da kadın olarak yaratılmadıkları için Tanrıya teşekkür etmeleri istenmiştir (Armstrong, 1998: 110; Berktaş, 1996: 97).

Bununla beraber ailede kadının yapması gereken görevleri de Tevrat'ın uzun uzun zikrettiği görülmektedir. Genel olarak bu görevlerin ev işlerini yerine getirmek, çocukların eğitimini temin etmek ve kocasına işlerinde yardım etmek olduğu ifade edilmiştir (Süleyman'ın Meselleri, 31/ 13-27).

Öte yandan Yahudi toplumunda kadının durumunun biraz da onun çocuk sahibi olup olmamasıyla yakından ilgili olduğu söylenebilir. Zira “Oğlu olmayan kişinin adı kendi kavminden silinir” (Sayılar, 27/4) cümlesinde de görüldüğü gibi insanın İsrail toplumunda adının devam etmesinin, onun bir çocuğa özellikle de erkek çocuğa sahip olmasına bağlı olduğu ifade edilmiştir. Bir Yahudi atasözünde “Çocuksuz kadın meyvesiz ağaçtır” (Peskine, 2005: 177) denilmiş ve Yahudi toplumunda bir kadının çocuk sahibi olamamasının, hayatı boyunca karşılaşılabileceği en büyük felaket olduğu ifade edilmiştir (De Vaux, 2003: 8).

Bunlara ilaveten Yahudi toplumunda bazı nedenlerden dolayı erkek çocuklara kız çocuklarından daha fazla önem verildiği görülmektedir. Kuşkusuz bunda ilk yaratılan insanların cennetten kovulmalarına sebebiyet veren günahın kadın tarafından işlendiği inancının, bilinçlerde oluşturduğu ön yargının tesirinin olduğu söylenebilir.

Bununla beraber ailenin soyunun erkek tarafından devam ettirildiği düşüncesi ve atalara ait mirasın korunma düşüncesi erkek çocuğa daha fazla önem verilmesinin diğer sebepleri sayılabilir (De Vaux, 2003: 75). Ayrıca göçebe olarak yaşamalarından ve sürekli diğer toplumlar tarafından tehdit olarak algılanmalarından dolayı her erkeğin aynı zamanda bir savaşçı gibi algılanması, erkeğe ayrı bir önemin verilmesine sebebiyet veren diğer bir husus olduğu söylenebilir.

Kız ve erkek çocuklar arasındaki bu ayrımcılık, Tevrat'ın ifadelerinde de açık bir şekilde görülmektedir. Mesela, "Yakup'un on iki oğlu vardı..." (Tekvin, 35/23) ve "...bir aylık ve ondan yukarı her erkeği sayacaksın..." (Sayılar, 3/15) cümlelerinden de anlaşılacağı gibi oğulların sayısına özellikle vurguda bulunulurken kızların sayısı üzerinde hiç durulmamıştır. Görülen o ki kız çocuğunun, evlenince eviyle irtibatını koparıp başka bir ailenin yanında yaşayacak olması, sanki onların ailenin dışındaymış gibi görülmesine sebebiyet vermiş ve ailenin mirasının koruyucusu olarak oğullar görüldüğünden onlara ayrı bir önem verilmiştir.

Hatta kız çocuğuna yönelik bu ayrımcılık o kadar ileri bir boyuta taşınmıştır ki evlenme, boşanma gibi toplumsal konuların yanı sıra Tanrı ile irtibat kurma, dini müesseseye gitme gibi ilahi konularda bile erkek ve kız çocuklarına yönelik farklı yaklaşımlar sergilenmiştir. Mesela erkeklerin on beş yaşında Talmud öğrenmeye başlamaları gerekliliği vurgulanırken kadınların Talmud çalışmasının pek de istenen bir şey olmadığı ifade edilmiş, Tanrıyla kelam ve dua erkeklerin işi olarak algılanmıştır (F. Aydın, 2004: 133; Alptekin, 2006: 27). Kadın karşıtı bu ayrımcı bakış açısının Yahudi atasözlerine de yansıdığı görülmektedir. Örneğin, "Kadının saçı uzun, aklı kısa", "Erkek evlat büyüten altın dokur, kız çocuk büyüten dertleri ipe dizer" ve "Kızın mı var, derdin var" (Metin, 2005: 70,75) gibi atasözleri yüz yıllardan beri Yahudi toplumunun dilinde olan ve onların zihin yapılarını anlamamıza yardımcı olan ifadelerdir (Peskine, 2005: 281).

Ayrıca Yahudi toplumunda kadınların ancak çok özel durumlarda sinagoga gittikleri ve her ne kadar Reformistlerde farklı yaklaşımlar söz konusu olsa da (F. Aydın, 2004: 113) erkeklerden farklı bir yerde özellikle de balkonda ibadete katılmadan basit seyirciler olarak yer aldıkları ifade edilmiştir (Peskine, 2005: 237; Cılacı, 2002: 67). Sinagogda kadınlar için, genelde arka tarafta, camilerdeki "Mahfil"e benzer ayrı bir bölümün bulunduğu ve kadınların burada başlarını örterek bekledikleri bilinmektedir (Tümer ve Küçük, 2002: 256). Şu da ifade edilmelidir ki kadınların erkeklerden ayrı bir yerde bulunmaları, mahremiyetten dolayı değil, ibadetin yalnızca erkeklere mahsus olduğu telakkisinden kaynaklanmaktadır (Güç, 1999: 149).

Aynı zamanda Tevrat, kadınların adet hallerindeki durumlarını da açıklamış ve bu konuda da ona biçilen ikinci sınıf rolü devam ettirmiştir. Öyle ki adet hallerindeki kadın murdar (Levililer, 18/19) ve kirli (Hezekiel, 18/6) olarak izah edilmiş ve adeta bu haldeki kadın cüzzamlı gibi tasvir edilip onun üzerinde yattığı yatak ve elbiselerinin de murdar olacağı belirtilmiştir (Levililer, 15/20). Hatta ona veya onun yatağına dokunan herkes de akşama kadar murdar olacaktır (Levililer, 15/19-22). Bununla beraber Tevrat'ta, adet hallerindeki kadınla cinsel ilişkiye girilemeyeceği (Levililer, 18/19) ve bunun cezasının kavminden atılmak olduğu da anlatılmıştır (Levililer, 20/18).

Buna karşılık Tevrat'ta genel olarak kadına karşı olumsuz bir yargının yer almasına rağmen az da olsa kadının saygınlığından ve bazı önemli mertebelere ulaşan kadınlardan bahseden bölümler olduğu da bilinmelidir. Şurası bir gerçektir ki anne olan özellikle de erkek çocuk sahibi olan kadınlar nispeten saygın bir konumda olabilmişlerdir. Bunu Tevrat'ta anlatılan Sara (Tekvin, 17), Rebeka (Tekvin, 24/64-66; 25/25-27; 27/5-14) ve Rahel'in (Tekvin, 30/1-9) hikayelerinde görmek mümkündür.

Ayrıca ailede, görev ve sorumluluklarını iyi bir şekilde yerine getiren kadına değer verildiği de zikredilmiş ve bir Tevrat cümlesinde böyle bir kadın “yakutlardan çok üstün olarak” bahsedilmiştir (Süleyman’ın Meselleri 31/10). Bunun yanında Tevrat; Debora (Hakimler, 4-5), Abigail (II. Samuel, 25/14-42) ve Hulda (II. Krallar, 22/14-20) gibi aile veya kabile reisi ününe kavuşmuş annelerden de bahsetmiştir. Ayrıca “Ve o vakitte Lappidot’un karısı peygamber Debora İsrail’e hükmediyordu” (Hakimler, 4/4) ve “Kahin Hilkiya, Ahikam, Akbor, Şafan, Asaya, esvap bekçisi Harhas’ın oğlu, Tikva’nın oğlu, Şallum’un karısı peygamber Hulda kadına gittiler” (II. Krallar, 22/14) cümlelerinde de görüldüğü gibi Tevrat, Hulda ve Debora’dan peygamber diye bahsetmiş ve Yahudilikte kadın peygamberler gelebileceğini belirtmiştir.

4.3. Evlenme

Diğer dinlerde olduğu gibi Yahudilikte de evlilik, aileyi oluşturan temel müessese olarak değerlendirilmiş ve önemsenmiştir. Yahudi kutsal kitaplarına göre evlilik, erkek ile kadının kutsal metinlerde yasalar çerçevesinde, karı-koca olmak ve yuva kurmak üzere bir araya gelmeleridir. Bu çerçevede düşünüldüğünde evlilik, bütün düzenlemeleri Tanrı tarafından yapılmış, vazgeçilmez ve kadın ile erkeğin yerine getirmekle emroldukları ilahi kurumdur (Yasdıman, 2000: 51). Tanımdan da anlaşılacağı üzere Yahudilikte evlenme, dini bir hüküm gibi gözükmektedir (Tümer ve Küçük, 2002: 257).

Nitekim Tevrat’ın bazı ifadelerinden, onun evlenmeyi açık bir şekilde teşvik ettiği görülmektedir. Mesela Yeremya’da “Evler yapıp oturun... Karılar alın, oğullar ve kızlar babası olun. Oğullarınıza karılar alın ve kızlarınızı kocaya verin de oğullar ile kızlar doğsunlar. Orada çoğalın ve azalmayın” (Yeremya, 29/5-6) emri verilmiş ve insan yaşamının en önemli olaylarından birisi olarak evlenme gösterilmiştir.

Ayrıca Aden bahçesinde Adem ve karısının yasak meyveyi yemeleri üzerine Tanrı tarafından cezalandırılışlarını anlatan rivayetlerde de belirtildiği gibi evlilikte karı ile kocanın pozisyonu da önemli görülmektedir. Nitekim Tevrat’ta anlatılanlara göre kadın kocasına karşı arzulu olacaktır (Tekvin, 3/16). Aynı şekilde, erkeğin fitratının da yalnız yaşamaya uygun olmadığı, zira kendisini yaratan Rabbin, bunun iyi olmayacağını ve yapısının buna müsait olmadığını “Adem’in yalnız olması iyi değildir” (Tekvin, 3/18) cümlesiyle ebedileştirdiği görülmektedir. Bu nedenle, Allah erkeği yalnızlıktan, mutsuzluktan kurtarmak için “Bir yardımcı yaratacağım” (Tekvin, 3/18) demek suretiyle ilk insan ve eşinin dünya sahnesine çıkışları Tekvinde kısaca bu şekilde özetlenmiştir. Bu noktadan itibaren, Tekvinde Yahudilerin yaşamları süresince uymak zorunda oldukları en önemli prensiplerden bir tanesi vurgulanmış ve denilmiştir ki: “Bunun için insan anasını, babasını bırakacak, karısına yapışacaktır ve ikisi bir beden olacaktır” (Tekvin, 2/24). Her ne kadar anne babayı ihmal etmeme hususu Tevrat’ta on emir arasında zikredilmiş (Çıkış, 20/12) ve bu hükme uymayan davranışlar içerisinde olanlara ağır cezalar getirilmiş (Çıkış, 21/15) olsa da Tevrat’ta eşin, anne babanın önüne geçirildiği bu ifadeler dikkat çekicidir.

Bununla beraber Yahudi dinine göre, ayrı yaşamları düşünülmemeyen kadın ile erkeğin bir araya gelebilmelerinin, beraber olabilmelerinin meşru yolunun evlilik olduğu gösterilmiştir. Yahudi din adamları evliliği dini bir mecburiyet ve yerine getirilmesi gereken bir sorumluluk olarak görmüşlerdir (Yasdıman, 2000: 52). Her ne kadar evliliğin amaçları arasında cinsel ihtiyaçların tatmini de yer alsada (Yasdıman, 2000: 55) esas amacın çocuk sahibi olmak ve onları büyütme olduğu vurgulanmıştır (Örs, 2000: 149). Tevrat’ta anlatılanlara göre Allah, Adem ile Havva’yı yaratıp

yeryüzüne indirdikten sonra onlara üreme ve yeryüzünü doldurma emrini de vermiştir: “Onları erkek ve dişi olarak yarattı. Ve Allah onları mübarek kıldı ve Allah onlara dedi: Semereli olun, çoğalın yeryüzünü doldurun” (Tekvin, 1/27-28). Tevrat yorumcularının çoğunluğuna göre bu söz erkeklere üremeyi, çoğalmayı farz kılmıştır. Kadınların ise böyle bir görevlerinin olmadığı ve erkeğe verilen çoğalma emrinin yerine getirilmesinde sadece bir araç olarak telakki edildikleri söylenmiştir (Yasdıman, 2000: 63-64).

Tevrat'a göre Tanrı'nın Yahudilere verdiği ikinci önemli görev ise, yeryüzünün üzerinde ve içinde bulunanlara hakim olmaktır. Bu hususta da Tevrat'ta şu ifadelerin yer aldığı görülmektedir: ”Onu (yeryüzünü) tabi kılın ve denizin balıklarına, göklerin kuşlarına ve yer üzerinde hareket eden her canlı şeye hakim olun” (Tekvin, 1/28). Dolayısıyla, Yahudi dininde evlenme ve neslin üremesi, söz konusu Tevrat sözü nedeniyle, son derece önemli bir yere sahip olmuş, hatta Talmudun, evlenmemiş bir erkeği yarım adam olarak isimlendirdiği belirtilmiştir (Yasdıman, 2000: 55). Yahudilikte bekar kalmak, yalnızca bir sosyal birimin değil, bir kültürün yok olmasına sebebiyet verdiğinden dolayıdır ki büyük günah olarak addedilmiş (M. A. Aydın, 1989: 197), hanımsız yaşayanlar zevksiz, mutsuz, iyiliksiz ve Tora (şeriat) sız kabul edilmişlerdir (Ünal, 1994: 14).

Ayrıca, evlilik içindeki aile bağları da kutsal metinlerde sürekli olarak vurgulanmış ve böylece hayatın ancak bir aile bütünlüğü içerisinde yürüyebileceği gösterilmeye çalışılmıştır (M. A. Aydın, 1989: 196-197).

Öte yandan evli olmayan bir kadın nasıl babasının otoritesinin altında idiyse, aynı şekilde evli kadının da kocasının otoritesi altında olduğu vurgulanmıştır. Daha önce de ifade edildiği gibi Tevrat, bir kadını bir erkeğin sahip oldukları, yani köle ve hizmetçileri, öküzü ve eşiği ile birlikte saymıştır (Çıkış, 20/17). Tevrat'ın buna benzer bazı ifadeleri (Çıkış, 21/3-11; Süleyman'ın Meselleri, 12/4) de düşünüldüğünde Yahudilikte kadının kocasının bir malı gibi değerlendirildiğini söylemek mümkündür (De Voux, 2003: 54).

Bunun yanında Tevrat'ın bazı ifadelerinden, Yahudilikte “satın alma yoluyla evliliğin” de yaygın olduğu anlaşılabilir. Nitekim Yakup, hanımları Lea ve Rahel'i alıp Laban'ın evini terk ederken bu kadınların şu ifadelerine rastlamaktayız: “Ona yabancı sayılmıyor muyuz? Çünkü bizi sattı ve bedelimizi de tamamıyla yedi” (Tekvin, 31/15). Bununla beraber kadınların satılması ifadesine Tesniye, 21/14, Çıkış, 21/7 gibi bölümlerde de rastlanmaktadır. Hatta Yoel'in dönemindeki ahlaksızlıkları anlatmak için zikrettiği şu cümle de bu manada düşündürücüdür: “Kavmim için kura atıldılar ve fahişenin ücreti olarak bir erkek çocuk verdiler ve içki içsinler diye şarap bedeline bir kız sattılar” (Yoel, 3/3). Bu ifadeler de göstermektedir ki Yoel dönemi ahlaksızlıkların önemli bir ölçüde çoğaldığı hatta kızların satılmalarının bile söz konusu olduğu bir dönem olmuştur.

4.3.1. Eş Seçimi

Tevrat'ta yer alan bazı ifadelere bakıldığında Yahudilikte eş bulma konusuna ciddi bir önem verildiği söylenebilir. Fakat nihai planda, ne kadar çaba gösterilirse gösterilsin bu konuda Tanrı'nın iradesinin önemi üzerinde durulmuş ve evliliklerin ilahi kararlarla düzenlenmiş olduğu düşüncesi büyük ölçüde kabul edilmiştir. Hatta bazı Tevrat yorumcuları, eşlerin iyi veya kötü olmasının kişinin önceki amelleriyle bağlantılı olduğunu, önceki amelleri iyi olanların iyi, kötü olanların ise kötü eşlere sahip olacağını ifade etmişlerdir (Yasdıman, 2000: 55).

Bunun yanında kutsal metinlerde eş arama ile ilgili anlatılanlara bakıldığında, onun yine ataerkil bir zihniyet taşıdığı söylenebilir (Yasdıman, 2000: 108). Zira Tevrat'ta anlatılanlar, Yahudi toplumunda eş seçimiyle ilgili kararların çoğu zaman ne kız ne de evlenecek gence danışmadan anne ve baba tarafından alındığını göstermektedir. Nitekim Tevrat'ta anlatılanlara göre İbrahim, oğlu İshak için bir eş seçmek üzere hizmetçisini akrabalarının yanına gönderdiğinde bu hizmetçi Rebeka'nın erkek kardeşi Laban ile sözleşmeyi düzenlemiş, Rebeka'nın rızası ancak daha sonraları sorulmuştur (Tekvin, 24/57-58). Benzer durumlar, Hacer'in oğlu İsmail'i evlendirmesi (Tekvin, 21/21), Yahuda'nın, oğlunun evliliğini kendisinin kararlaştırması (Tekvin, 38/6) gibi bazı hadiselerde de görülmektedir.

Burada dikkat çeken bir diğer husus da anne babaların, çocuklarının evlenecekleri eşleri seçme işini bazen kendilerini temsil eden vekillere yaptırmış olmalarıdır. Nitekim İbrahim peygamber'in, oğlu İshak'ın evlenme yaşına gelmesi üzerine güvenilir hizmetçisi Eliezer'i, akrabalarının arasından bir kız seçmesi için kendi memleketine gönderme hadisesi bilinmektedir (Tekvin, 24/2-9).

Anlaşılmaktadır ki erkek çocuklar evlenirken, genelde, söz sahibi olamamışlardır. Onların yerine aile büyükleri evlenecekleri eşleri konusunda karar vermiş, anne babasının seçtiği eşlerle evlenmeyen veya ailelerin belirlediği şartlara uymayanlarla evlenmeyi düşünenler isyankar çocuklar olarak görülmüştür (Tekvin, 26/34-35). Kız çocukların durumuna bakıldığında bunların durumunun da erkekten pek farklı olmadığı ve evlenirken rızalarının bile sorulmadığı görülmektedir. Tevrat'ta, babaları tarafından Lea ve Rahel'in eş olarak Yakup'a verilmeleri sırasında her iki kız kardeşin hangi duygular içerisinde olduklarından, doğrudan doğruya kendilerini ilgilendiren bu konuda düşüncelerinin sorulup sorulmadığından ve yine bu evlilik ile ilgili olarak neler hissettiklerinden hiç bahsedilmemektedir (Tekvin, 29/19-23, 27-28).

Bununla beraber eş seçimi konusunda özellikle de kız çocuklarının hiçbir şekilde özgür olmadıkları ve tamamen anne babalarının kararlarına tabi oldukları görülmektedir. Nitekim Tevrat'ta yer alan birçok ifade bunu göstermektedir. Mesela Yakup'tan kızı Dina'yı istediklerinde kızının fikirlerini hiç almaması (Tekvin, 34/14-17), Kral Saul'un Davud'a, Rab için savaşması karşılığında kızı Merab'ı nikahlamayı vaat etmesi (1. Samuel, 18/17), Kaleb'in, kızı Aksa'yı Kiryat seferi fethetmesinden sonra bir ödül olmak üzere Otniel'e vermesi (Yeşu, 15/16-17) gibi örnekler bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Şu ifadeler de babanın, kızını istediği zaman istediği şahsa verebildiğini ve bu hususta çok geniş bir serbestlik içerisinde olduğunu gösterir niteliktedir: "Ve babası dedi: Gerçek ondan tamamen nefret ediyorsun diye düşündüm; bundan dolayı onu senin arkadaşına verdim; küçük kız kardeşi ondan daha güzel değil mi? Rica ederim bunun yerine o senin olsun" (Hakimler, 15/2).

Buna karşılık bazen gençlerin evlenmek istedikleri kızları kendilerinin buldukları da Tevrat'taki bazı ibarelerden tespit edilebilmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla, bu durumdaki gençler niyetlerini ailelerine açmakta ve aile büyükleri de onların beğendikleri adayları istemek üzere kız tarafına gitmekteydiler. Mesela Tevrat'ta anlatılanlara göre Şimşon, gönlünü Filistili bir kıza kaptırmış ve ana babasına beğendiği kızı "kendisine eş olarak almalarını" ifade etmiştir (Hakimler, 14/2). Yine Hivi'li Hamorun oğlu Şekem'in, Dina isimli bir kıza tecavüz ettikten sonra babasına gelerek "Bu kıızı bana eş olarak al" (Tekvin, 34/4) demesi üzerine Hamor'un, kızını istemek üzere Yakup'a gittiği görülmektedir (Tekvin, 34/6). Bu örneklerde de görüldüğü gibi genelde evlilik konusunda ilk adımı erkek atmıştır. Buna karşılık Saul'un kızı Mikal'in Davud'a aşık olması ve bunu iletmesi (1. Samuel, 18/20) örneğinde olduğu gibi evlilik konusunda kızın ilk adımı atması çok nadir bir uygulama olarak kalmıştır.

Sonuç olarak Tevrat'ta anlatılanlar, eş seçimi hususunda esas yetkilinin anne baba olduğunu, çocukların ise kendi eşlerini seçebilme şansına nadiren sahip olduklarını göstermektedir.

Öte yandan Yahudilerde evlenme yaşı genel olarak erkeklerde on sekiz, kızlarda on iki olarak ifade edilmekle beraber (F. Aydın, 2004: 135), Yahudi din adamları daha sonraki dönemlerde asgari yaşı erkekler için on üç, kızlar için on iki olarak belirlemişlerdir (De Vaux, 2003: 59). Tevrat bu konuda genel bir kural belirtmemiş ancak bir ailede önce büyük kızın evlendirilmesi geleneğine dikkat çekmiştir: “Ve Laban dedi: Küçük kızı büyüğünden evvel vermek, bizim yerde böyle olmaz” (Tekvin, 29/26). Bu durum, daha sonraları Yahudi toplumunun dikkat etmesi gereken bir gelenek olarak algılanmıştır (Peskin, 2005: 165).

4.3.2. Evlenilecek Kadında Aranılan Özellikler

Evlenmeyi bir zorunluluk olarak dile getiren kutsal metinler, evlenilecek eşlerde bulunması gereken özellikler üzerinde de önemle durmuştur. Gerek Tevrat'ta gerekse de Talmud'da yer alan ifadelerde evlenirken hissi davranmak yerine düşünerek hareket etme lüzumu dile getirilmiştir (Yasdım, 2000: 113).

Yahudilik, başlangıcından beri soya önem veren bir din olduğu için evlenilecek kişide aranılan ilk özelliğin onun yabancı olmaması olarak gösterilebilir. Hala önemsenerek devam eden bu geleneğe göre Yahudiler tarih boyunca kendi kavimlerinin dışından kimselerle evliliğe karşı çıkmışlardır. Zira gerek İbrahim peygamber oğlu İshak'a kız ararken, gerekse de İshak, oğlu Yakup'a kız ararken buna çok dikkat etmiştir. Biz bunu, Tevrat'ta defalarca tekrarlanan “Kenanlılardan kız almayacaksın” (Tekvin, 24/3,37; 28/1) ve “Babası ile anası ona dediler: Kardeşlerinin kızları arasında yahut bütün kavminin arasında bir kadın yok mu ki sünnetsiz filistilerden kız almağa gidiyorsun? Ve Şimşon babasına dedi: Onu bana al, çünkü gözüme o hoş görünüyor” (Hakimler, 14/3) ifadelerinden çıkarmaktayız.

Ayrıca Tevrat, yabancılarla evliliği yasakladığı gibi akrabayla evliliği de teşvik etmiştir. Aslına bakıldığında birçok toplumda soya verilen önemden dolayı akraba evliliği teşvik edilmiş ve uygulanmıştır. Akraba evliliklerinde rol oynayan etkenlerin başında malın ve paranın akraba çevrelerinin dışına çıkmaması gelmektedir (Örnek, 1971: 16). Ancak bazı Tevrat ifadeleri, bu hususun Yahudiler tarafından daha da fazla önemsendiğini ve uygulandığını ortaya koymaktadır. Nitekim İbrahim, hizmetçisini oğlu İshak'a kız bulması için gönderirken, “Benim memleketime ve akrabama gideceksin ve oğlum İshak için bir kadın alacaksın” (Tekvin, 24/4,40) ifadelerinde bulunmuştur. Hatta “Bizimle akraba olun; kızlarınızı bize verin ve kızlarımızı kendinize alın” (Tekvin, 34/9) ifadesinde de görüldüğü gibi kız alıp vermek akraba olmanın bir yolu olarak gösterilmiştir.

Ayrıca evlenilecek kadında aranılan özelliklerden birinin de bakirelik olduğunu ifade etmek mümkündür. Zira Tevrat'ta yer alan bazı ifadeler bakireliğin önemini izah etmiş ve evlendiğinde bakire olmadığı görülen kadının cezalandırılması gerektiğini ifade etmiştir (Tesniye, 22/13-21).

Bununla beraber evlenilecek kızda aranılan diğer bir özelliğin de güzellik olduğu söylenebilir. Talmud yazarları bundan dolayıdır ki evlenilecek kızın mutlaka görülmesi gerektiğini, hatta emin olmak için kızı bir değil, birkaç kişinin görmesinin iyi olacağını tavsiye etmişlerdir (Yasdım, 2000: 113-114; Bali, 2002: 87). Tevrat da bu konuda bize bazı bilgiler vermektedir. Örneğin, “Allah oğulları adam kızlarının güzel olduklarını gördüler ve bütün seçtiklerinden kendilerine karılar aldılar” (Tekvin, 6/2)

ifadesi güzelliğe atıfta bulunmaktadır. Ayrıca Yakup, Lea'yı değil de Rahel'i sırf güzelliğinden dolayı tercih edişini "Ve Lea'nın gözleri zayıftı ve Rahel güzel endamlı ve bakışı güzeldi" (Tekvin, 29/17) şeklinde dillendirirken İbrahim'in kölesi, Rebeka'yı İshak'a getirdiğinde onun güzelliğinden dem vurmıştır (Tekvin, 24/16).

Bunun yanında Talmud'da da evlenilecek kızda aranan özellikler tek tek sıralanmıştır. Daha önce de zikrettiğimiz gibi kızın soyu iyi bilinmelidir. Kız ile erkek arasındaki yaş farkı da özenle üzerinde durulan bir husustur. İleride sadakatsizliğe götürme ihtimalinden dolayı aralarında ciddi bir yaş farkının olmamasına da önem verilmiştir. Ayrıca kadının ailesinde kalıtsal bir hastalığın olup olmadığı hususu da araştırılmalıdır. Bunların yanında dullarla evlenmek isteyenlere de tavsiyede bulunulmuş, üç kere evlilik yapıp üç kocası da ölen bir kadınla, hastalıklı olma ihtimalinden dolayı evlenilmemesi gerektiği dile getirilmiştir (Yasdıman, 2000: 114-117).

Diğer taraftan, daha önce de belirttiğimiz gibi aslında Yahudi toplumunda nihai planda, bu konuda Allah'ın iradesinin önemi üzerinde durulmuş ve evliliklerin İlahi kararlarla düzenlenmiş olduğu düşüncesi büyük ölçüde kabul edilmiştir. Aslında İslam toplumu da dahil olmak üzere birçok dinde evlilik bir bakıma nasip işi olarak değerlendirilmiştir. Ancak Tevrat metinlerine bakıldığında bunun biraz daha abartılmış ve kehanete dönüşmüş bir şekli görülmektedir.

Nitekim İbrahim peygamber, hizmetçisini, oğlu İshak'a bir kadın alması için akrabalarının yaşadığı bir bölgeye gönderirken ona, hiç merak etmemesini, bir meleğin kendisinin yanında olup yardım edeceğini söylemiştir (Tekvin, 24/7). Hizmetçinin gittiği yerde yaşadıkları da ilginçtir. O, şehrin kızlarının en çok uğradığı yer olan su pınarının kenarında konaklar ve "Kadınların su almaya çıktıkları vakit kendisi de develerini sulamak için kuyunun yanına götürür. Ve işaret olması için kendisine: 'Rica ederim, testini indir de içeyim diyeceğim ve iç ve senin develerine de içireyim', diyecek olan genç kadın İshak'ın evleneceği kadın olacaktır" (Tekvin, 24/14) ifadelerinden de anlaşılacağı gibi bu işi bir çeşit kehanet ile halletmeye karar verir. Ne var ki bir süre sonra, ileride İshak'ın eşi olacak kişi olan Rebeka gelir ve içinden düşündüğü diyalog aynen gerçekleşir (Tekvin, 24/18-19). Kehanetinin tutması üzerine hizmetçi hemen altın bir halka ve iki bilezik takar. Şu da ilginçtir ki Rebeka, hayatında ilk defa gördüğü bu hizmetçiyi geceyi geçirmek üzere evlerine çağırır. Evlerine gelir gelmez hizmetçi, Rebeka'nın annesi Betuel ve kardeşi Laban'a oraya geliş sebebinin ve pınar başındaki kehaneti anlatır, onlardan cevap bekler. Onların cevabı da kehaneti kabul eder nitelikte olur: "Bu iş RAB den çıktı; sana iyi yahut kötü diyemeyiz. İşte Rebeka karşındadır, al ve git. RABBİN söylediği gibi senin efendinin oğluna karı olsun" (Tekvin, 24/50-51). Onların bu sözleri üzerine hizmetçi çok sevinir, Rebeka'ya, annesine ve kardeşine çok kıymetli hediyeler sunar ve o gecenin sabahına da hemen Rebeka'yı alıp İshak'a getirir (Tekvin, 24/53-67).

Tevrat'ta Yakup'un evliliği üzerinde de durulmuş ve nasıl gerçekleştiği de uzun uzun izah edilmiştir. Tevrat'ta anlatılanlara bakıldığında Yakup'un evliliğinin de tıpkı babası İshak'ın evliliğinde olduğu gibi bazı ilginç unsurları taşıdığı görülmektedir. İshak, oğlu Yakup'u dayısı Laban'ın yanına, kızlarından birini almak üzere gönderir. Yakup Laban'ın yaşadığı yere vardığında, koyunlarını sulamak üzere gelen kızın, Laban'ın kızı Rahel olduğunu öğrenir. Hemen gider ve onun koyunlarını sulamasına yardımcı olur (Tekvin, 29/1-11). İlginçtir ki orada daha kim olduğunu bile açıklamadan Rahel'i öper ve ardından kendisinin, halasının oğlu olduğunu söyler. Rahel durumu hemen babasına anlatır (Tekvin, 29/11-12). Laban gelip Yakup'u kucaklar ve onu evine getirir. Yakup, Laban'ın evine geldiğinde onun iki kızını kıyaslama imkanı bulur.

Laban'ın, Rahel'den büyük olan Lea isimli bir kızı daha olmasına rağmen O, Raheli daha güzel bulur ve Rahel için Laban'a yedi yıl hizmet eder. Yedi yıl dolduğunda oranın halkı toplanır ve onlara bir ziyafet verilir. Rahel ile evlendiğini zanneden Yakup o gece Lea ile beraber olur. Sabahleyin Laban'a kendisini aldatma sebebini sorduğunda ise büyük kız dururken küçük kızı vermenin geleneklerinde olmadığını, yedi yıl daha kendisine hizmet etmesi karşılığında Rahel'i verebileceğini söyler. Yedi yıl daha hizmet eder ve Rahel ile de evlenir (Tekvin, 29/14-29).

4.3.3. Kahinlerin Evlenmesi

Bilindiği gibi kahin, Yahudi inancında, mabedin ibadetle ilgili hizmetlerini yerine getirmek üzere ortaya çıkmış olan ve resmi mabet anlayışını karakterize eden din adamları için kullanılan tabirdir (Güç, 1999: 135). Tevrat'ta, diğer insanlarla kahinlerin birçok açıdan farklı hükümlere tabi olduklarından bahsedilmiş ve bazı hususlarda onlara daha farklı kriterler getirilmiştir. Öyle ki onların evlenmelerine de değinilmiş ve evlenecekleri kızda en önemli kriter olarak bekaret vurgulanmıştır. Kahinin fahişe, bozuk veya dul bir kadınla evlenemeyeceklerini dile getiren Tevrat ifadeleri ilginçtir: "Fahişe, yahut bozuk kadın almayacaklar; kocasından boşanmış kadın da almayacaklar; çünkü kahin Allah'ına mukaddestir" (Levililer, 21/7). "Kahinin alacağı kadın kız olacaktır. Dul, yahut boşanmış, yahut bozuk kadın, fahişe almayacak; ancak karı olmak üzere kendi kavminden bir kız alacaktır" (Levililer, 21/9). Bunun yanında bir kahinin kızı fahişelik ederek kendini bozarsa, babasını bozmuş sayılacak ve ateşle yakılacaktır (Levililer, 21/9).

Kahinin sıradan dul kadınlarla da evlenemeyeceği belirtilmiş ve ancak bir kahinden dul kalmış bir kadınla evlenebilecekleri ifade edilmiştir: "Kendilerine karı olarak dul kadın ve boşanmış kadın almayacaklar; ancak İsrail evi zürriyetinden ere varmamış kızlar yahut kahinden dul kalmış bir kadın alacaklar" (Hezekiel, 44/22).

4.3.4. Nişan

Yahudi geleneklerinde evlilik her zaman önemsenen ve takip edilmesi gereken kuralları bünyesinde barındıran bir hal arz etmiştir. İlk olarak yapılması gereken, gelin ve damat adaylarının ve ailelerinin, arabulucular vasıtasıyla tanışmalarının ve anlaşmalarının sağlanmasıdır. Arabulucuların görevi, evliliğin makul olduğuna dair aileleri ikna etme işini üstlenmek ve aileler arasında parasal konuların konuşulmasını ve varsa problemlerin çözüme kavuşturulmasını sağlamaktır. Zamanla arabuluculuğun kurumsallaştığı ve bunun bir nevi gelir kaynağı gibi algılandığı görülmüştür. Yahudi aileler evlilik öncesi görüşmelerde anlaşma sağlarsa bu anlaşmayı bir belge imzalayarak tescil etmişlerdir. Adına Tena'im denen bu belge, genel itibarıyla kadınların haklarının zarar görmemesi için lehlerine olacak bazı şartları bünyesinde barındırırdı (Yasdıman, 2000: 121).

Yahudi kutsal metinleri nişan töreninin belirli bir tarifini vermemekte, uygulamayı mahalli adet ve geleneklere bırakmaktadır. Zaman içerisinde nişanlanmayı topluma duyurma amacıyla çeşitli düzenlemeler ve törenler tertip edilmeye başlanmıştır (Yasdıman, 2000: 132). Ayrıca Tevrat'ta evlilik törenleri hakkında fazlaca ayrıntının olmadığını söylemek mümkündür ancak Yahudi dinsel kültürü ve geleneklerine bakıldığında evlilik işlemlerinin birbirini izleyen ve birbirini bütünleyen iki bölümden oluştuğu görülür. İlki "Kiduşin" diye adlandırılan bölümdür ki, bu günümüzün aşığı

yukarı “Söz Kesme” ve “Nişan Törenine” denk düşmektedir. İkinci bölüm ise “Nisuin” de denilen “Evlenme Törenidir” (Alalu vd., 2001: 112).

Öte yandan günümüzde evlenme niyetinin beyanı olarak anlaşılan nişan, Yahudi toplumunda resmi evlenme sözleşmesi manasına gelmekte, hatta nikah ve düğünden daha önemli bir konumda yer almaktadır. Öyle ki nişanlanma, bekarlığı terk etme töreni olarak algılanmakta hatta Yahudi kanunlarında evli ve evli olmayanlar ayrımı söz konusu olduğunda nişanlılar, evli sayılmaktadır (Kennel, 1995: 487). Bu nedenle nişanla sağlanan bu birliktelik, ancak “Boşanma Kağıdı” ile sona erdirilmektedir (Yasdıman, 2000: 132). Her ne kadar Tevrat izin vermiş olsa (Çıkış, 21/7-11) da aslında nişanı bozmak küçük düşürmek demektir ve düşmanlık sebebi olarak algılanmaktadır (Bali, 2002: 207).

Bunun yanında Tevrat'ta yer alan bazı ifadelerden babanın bazen kızları için damada bazı hususları şart koştuğu da çıkarılabilmektedir. Nitekim anlatıldığı üzere Laban, iki kızıyla da evli olan Yakup'tan, onların üzerine kadın almaması ve onları incitmemesi üzerine söz almıştır: “Eğer kızlarımı incitirsen, eğer kızlarımın üzerine karı alırsan seninle benim aramızda adam yok; bak, seninle benim aramda Allah şahittir” (Tekvin, 31/50).

Öte yandan Tevrat'ta, nişanlı kadının statüsünden de bahsedilmiştir. Yahudi toplumunda zina, evli kadınlarla yapılan cinsel ilişki olarak değerlendirilmiş ve bekar kadınlarla cinsel ilişkiye girmek bu kapsamda değerlendirilmemiştir. Tevrat ifadeleri, nişanlı bir kadının bir erkekle cinsel ilişkisini de zina kapsamında değerlendirmiş ve çeşitli cezalar belirlemiştir (Çıkış, 22/16; Tesniye, 22/23-27). Ayrıca Tevrat, “Bir kadınla nişanlanan ve onu almayan kim vardır? Gitsin ve evine dönsün; belki savaşta ölür ve başka bir adam onu alır” (Tesniye, 20/7) ifadelerinden de anlaşılacağı gibi nişanlıların savaşa katılmalarını hoş karşılamamıştır.

Yahudi geleneklerine göre nikahın gerçekleşebilmesi için erkek tarafının kız tarafına belirli bir para veya herhangi bir şey vermesi gerekmektedir (Tümer ve Küçük, 2002: 257). Damadın, babasının evlilik öncesi vermek zorunda olduğu bir bedeli ifade eden “Mohar” (Yasdıman, 2000: 132; Berktaş, 1996: 94), aileler bir araya geldiğinde konuşulan ilk konular arasında yer almaktadır.

Bir erkeğin bir kadını eş olarak alabilmesi için ona ağırlık ödemesi gerekliliği, Tevrat'ta da defalarca dile getirilmiştir. Örneğin bunlardan birinde bu husus şöyle dile getirilmiştir: “Eğer bir adam nişanlı olmayan bir kızı aldatır ve onunla yatarsa kendi karısı olmak üzere mutlaka onun için ağırlık verecektir. Eğer babası ona kızı hiç vermek istemezse, kızlara verilen ağırlığa göre para verecektir” (Çıkış, 23/16; Tekvin, 34/11-12). Şu da ifade edilmelidir ki ağırlık, sadece para olarak ödenmemekte, Tevrat'ta da ifade edildiği gibi bazen fiziksel olarak verilen hizmetler de ağırlık yerine geçmektedir. Nitekim Tevrat'ta anlatılanlara göre Yakup, Lea için yedi, Rahel için de yine yedi yıl babalarına hizmet etmiş, bu hizmet karşılığında kızlarıyla evlenmiştir (Tekvin, 29/20-30).

Öte yandan Tevrat, kızın babasına verilmesi gereken bu ağırlığın yanında (Tesniye, 22/28-29), bir de evlenilecek kızla beraber ailenin diğer üyelerine verilen hediyelerden bahsetmiştir. Bu hususun anlatıldığı Tevrat sözü şu şekildedir: “Ve köle gümüş takımlar, altın takımlar ve esvaplar çıkarıp Rebeka'ya verdi; onun kardeşiyle anasına kıymetli şeyler verdi” (Tekvin, 24/53). Bununla beraber, evlenme sırasında kadının babasına verilen ve kadının hiç hakkının olmadığı bu para veya malın, sonraları bizzat kadına ödenen hediyeye dönüştüğü de iddia edilmiştir (M. A. Aydın, 1989: 198).

Öte yandan özellikle de Aşkenazlar ve Müslüman ülkelerde yaşayan Yahudilerin, zamanla kıza ve ailesine verilen hediye geleneğinin yerine gelinin babasının damada

bulduğu maddi katkıyı ifade eden “Drahoma” geleneğini uygulamaya başladıkları bilinmektedir. Kızın, babasının evinde yaşamaya alışkın olduğu hayatı sürdürülebilmesini sağlayarak aile mutluluğuna katkıda bulunmanın amaçlandığı drahoma geleneği, günümüzde de hala tartışılmakta olup Yahudiler’in bir bölümü tarafından uygulanmaya devam edilmektedir (Alalu vd., 2001: 113).

Ayrıca erkek tarafı ne kadar revaçtaysa drahomanın da o kadar yüksek olduğu bilinmektedir. Bu gelenek, bazı dönemlerde o kadar önemsenmiştir ki bir erkeğin drahoma almadan evlenmesi onur kırıcı bir davranış sayılmıştır (Bali, 2002: 205). Öte yandan, bu gelenekten dolayı birçok fakir Yahudi kızının evlenmekte güçlük çektiği iddia edilmiştir (Perktaş, 1994: 52).

Ayrıca bu törenlerde, çiftlerin birbirlerine söz vererek geleneksel mendilin birer köşesini çekiştirmeleri ve hayırlı işaret, hayırlı alınyazısı olması için dağılan parçalarının her birinin bir yıllık mutluluğu temsil ettiği bir tabağın kırılması gibi uygulamalarda bulunulduğu da görülmektedir (Peskine, 2005: 113).

4.3.5. Evlenme Töreni

Düğün, evliliğin duyurulması ve toplumsallaşmasını sağlama ve ailelerin toplumsal statülerini pekiştirme amacı güden kalıplaşmış törenlerdir (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 243). Bilindiği üzere evlilik törenleri hemen her toplumda önemsenmiş ve çeşitli uygulamalarla kutlanmıştır. Yahudi toplumunda evlilik, iki insanı sonsuza dek bir araya getiren ve kutsal aile birliğini tescil eden yazılı bir belge ile somutlaşan bir anlaşma niteliğinde algılanmıştır. Ayrıca Yahudi toplumunda evlilik töreni dinsel nitelikli bir tören olarak uygulanmış, içeriği aynı olmakla birlikte her cemaatin yerleşik gelenek ve göreneklerine göre bazı değişiklikler arz ettiği görülmüştür (Alalu vd., 2001: 112).

Düğün töreni ile ilgili açıklama yapmadan evvel törene hazırlık mahiyetinde yapılanlardan bahsetmek faydalı olacaktır. Talmud’da anlatılanlara göre evlenmek isteyen çift, nikah gününden önce nikah muamelesini yerine getirecek hahamı ziyaret etmelidir. Bu ziyarette haham da onlara Yahudi dininin evlilik konusundaki esaslarını anlatmalıdır. Bu konuda hahamların çok geniş yetkilere sahip olduğu ve yerine göre evliliğe izin vermeyebilecekleri de belirtilmiştir (Tümer ve Küçük, 2002: 257).

Bununla beraber evlenme günü yeni çiftin oruç tutması ve törenin öğle vakti yapılması önemli bir gelenektir. Evlenme töreni, çiftin daha önce yaptıkları hatalardan temizlenmelerine yönelik bir günah itirafı şeklindedir. Gelinin oruç tutmasının yanında, bir akşam öncesinden hamamda suya dalması gerekmektedir. Bu gelenek öyle önemlidir ki cemaatten evlenme izni alma, ancak bu şarta bağlıdır (Tümer ve Küçük, 2002: 257).

Öte yandan evlilik öncesi hazırlıkların tamamlanmasını müteakip, düğün sabahı “Ketuba” yazılıp imzalanmalı ve öğleden sonra da minha duası okunmalıdır (Yasdıman, 2000: 137). Ketuba, bir kadın ile bir erkeğin evlilik töreni yapıldıktan sonra, dini nikahı gerçekleştiren hahamın, iki tanık huzurunda damada imzalatıp, gelin tarafına teslim ettiği bir anlaşma belgesini ifade etmektedir (F. Aydın, 2004: 135; M. Aydın, 2005: 378). Bu belge tam anlamıyla kadın lehine hazırlanmış bir toplumsal akit olup bu akitte, kocanın karısına karşı görev ve sorumluluğu açıkça belirtilmekte ve kadının çıkarları güvence altına alınmaktadır. Bir boşanma veya vefat halinde de “Ketuba” kadının ekonomik durumunun ve yaşam düzeninin önceden güvenceye alınmasını sağlamaktadır (Alalu vd., 2001: 113; Blech, 2003: 240).

Ayrıca, düğün töreni esnasında gelinin başının ve yüzünün örtüldüğü de tespit edilmektedir. Talmud’da geniş bir şekilde anlatılan ve birçok yorumun yapılmasına

sebebiyet veren bu uygulamanın Tevrat'tan kaynaklandığı görülmektedir. Zira bilindiği üzere İshak'ın Rebekayla karşılaşması esnasında Rebeka'nın kendisini bir örtü ile bürüdüğü nakledilmektedir (Tekvin, 24/65). Ayrıca bu uygulama, Yakup'un ilk evliliğinde Rahel yerine onun ablası olan Lea ile yatıp bunu fark etmeyişinin nedenini de izah eder niteliktedir (Tekvin, 29/23-25).

Örtünmesinden sonra geline Tekvinde rivayet edildiği şekliyle Rebeka'ya yapıldığı gibi dua etme geleneğinden de bahsedilebilir (Tekvin, 24/60). Benzer bir dua Rut'un hikayesinde de görülmektedir: “Bütün kavim ve ihtiyarlar dediler: Biz şahidiz. Rab senin evine gelen kadını Rahel gibi ve Lea gibi etsin; bu iki kadın İsrail evini bina ettiler ve Efratada değerli işler yapıp Beyt-lehemde kendi adını tanıttı. Senin evin, bu genç kadından Rabbin sana vereceği zürriyetle, Tamar'ın Yahuda'ya doğurduğu Perets'in evi gibi olsun.” (Rut, 4/11-12).

Buna karşılık Tevrat'ta evlilik törenleri ile ilgili çok az bilginin verildiği görülmektedir. Konu ile ilgili Tevrat'ta bize şu olay nakledilmektedir: “Laban, yöresindeki bütün erkeklere bir ziyafet verdikten sonra kızı Lea'yı akşamleyin Yakup'un yanına götürmüş ve o da yanına girmiştir (Tekvin, 29/23). Yakup Rahel yerine Lea ile gerdeğe girdiğini ve aldatıldığını ancak sabah olunca anlayabilmiştir. Çünkü Yakup'a gerdek öncesi gelini görmesi için izin verilmemiş, Lea örtü içinde getirilmiş ve düğün çadırının içi de geleneklere göre tamamen karartılmıştır (Tekvin, 29/23-25). Bu rivayet bize kız babalarının erkeklere yemek verdiğini, daha sonra da bizzat kendilerinin kızlarını damatlarının bulunduğu mahalle götürüp teslim ettiklerini göstermektedir. Ayrıca, gerdek gecesi uygulamasının varlığı, bu gecede zifafın karanlıkta gerçekleştiği ve gelinin de örtülü götürüldüğü de yine bu ifadelerden anlaşılmaktadır.

Ayrıca Tevrat'ta daha sonraki dönemleri ele alan bölümlerde gelini damadın odasına veya çadırına götürürken uygulanan basit refakatin zamanla gösterişli seremonilere dönüştüğü görülmektedir. Mesela bunlara göre, gelin ile damat ayrı ayrı tören alaylarıyla sokaklarda müzikler ve şarkılar eşliğinde dolaştırılır (Yeremya, 16/9; 25/10) veya iyi kılıç kullanan adamlar arasında, tütsülerle, mür kokularıyla kokulanmış, kral ve kraliçeler gibi giyinmiş olarak, tahteravanlar üzerinde taşınırlardı (Neşideler Neşidesi, 3/6-11). Daha sonraki dönemlerde taç giymenin gelinler için de bir gelenek haline geldiği görülmektedir (Hezekiel, 16/12).

Bununla beraber düğün günü yapılagelen geleneklerden bir diğeri de ziyafet tertip edilmesidir. Biz bunu Tevrat'ın şu ifadelerinden çıkarmaktayız: “Ve babası kadının yanına indi. Şimşon orada ziyafet yaptı; çünkü gençler böyle yaparlardı. Ve vaki oldu ki, onu gördükleri zaman kendisiyle beraber olmak üzere otuz arkadaş aldılar” (Hakimler, 14/10-12). Bu ziyafet genellikle yedi gün sürmekte olup (Hakimler, 14/17) evlilik ancak yedi gün süren bu şenlikle gerçekleşmiş sayılmaktadır (Peskine, 2005: 118).

Aslında Yahudilikte evlenmeyi gerçekleştiren işlemin nikah olduğu görülmektedir. Nikahın, iki şahit önünde ve genellikle sinagogda Hupa denilen örtünün altında kıyıldığı bilinmektedir (Örs, 2000: 315; Challaye, 1998: 145). Bu törenin belirli bir sıralama dahilinde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Gelinin ve damadın şahitleri sinagogda “hupa” denilen örtünün altında yerlerini alırlardı. Bu arada ilahiler okunurdu. Haham bir bardak şarap alıp dua ettikten sonra, gelinle damat şaraptan içerlerdi. Sonra damat, şarap içtiği bardağı, mabedin yıkılışını hatırlamayı sembolize etmek üzere, ayaklarının altına alıp kırardı (Yasdıman, 2000: 144). Gelin de zürriyeti, balıkların zürriyeti kadar bereketli olsun diye palamutun üstünden atlar, damadın bardağı kıramaması uğursuzluk belirtisi sayılırdı (Peskine, 2005: 117). Bardağın ya da içki

kabının kırılmasını müteakip, damat gelinin duvağını açar ve bu arada ona bir yüzük verirdi. Yüzüğü geline doğru uzatırken ona: “Bak, sen bana bu yüzük ile Musa ve İsrail Şeraiti gereğince nikahlandın” der ve sonra da yüzüğü onun parmağına takardı. Bu arada gelinin evlenmeyi kabul ettiğini söylemesi gerekmezdi. Nikah böylece tamamlanmış olurdu (Tümer ve Küçük, 2002: 257).

Düğün ve nikah işlemlerinin tamamlanmasını müteakip yeni evli çift birbirini daha yakından tanımak için bir müddet baş başa kalırdı. Gelin ve damada böyle bir imkanın tanındığını Tevrat'ta yer alan şu cümleler ortaya koymaktadır: “Bir adam yeni bir kadın aldığı zaman savaşa çıkmayacak ve onun üzerine hiçbir iş yükletilmeyecek; bir yıl evinde serbest olacak ve aldığı kadını sevindirecektir” (Tesniye, 24/5).

Yahudilerde kutsal metinlerden kaynaklanan geleneklerde nikahın zifaf ile tamamlandığı belirtilmektedir (Tümer ve Küçük, 2002: 257). Tevrat'ın, Yakup'un evliliği ile ilgili ifadelerine bakıldığında zifafın yemekten sonra gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Buna göre Laban, yöresindeki bütün erkeklere bir ziyafet verdikten sonra kızı Lea'yı akşamleyin Yakup'un yanına götürmüş ve o da yanına girmiştir (Tekvin, 29/23).

Yine, Tevrat'ta yer alan şu ifadeler, zifaf olmadan evliliğin tam anlamıyla tahakkuk etmiş sayılmayacağına bir işaret olarak algılanmaktadır: “Köle yapmış olduğu bütün şeyleri İshak'a anlattı. İshak Rebeka'yı anası Sara'nın çadırına götürüp onu aldı ve Rebeka böylece onun karısı oldu” (Tekvin, 24/66-67).

Bu rivayetler ışığında şunu söylemek mümkün görünmektedir: Yahudi toplumunda evlilikle ilgili hazırlıklar ve evliliğe kadar olan faaliyetlerin tamamı gerdek ile tamamlanmakta ve evlenen çift gerdek gerçekleşinceye kadar tam bir karı-koca olarak kabul edilmemektedir.

Şu da bilinmelidir ki zifafın bu kadar önemli oluşu aslında bekaretin tescili içindir. Daha sonraki bölümlerde de izah edeceğimiz gibi Yahudilikte bakirelik önemliydi. Gerdek gecesine ait kan lekeli çarşaf muhafaza edilirdi. Öyle ki o, gelinin bakireliğini gösterir ve kocası tarafından iftiraya uğratılması halinde de delil sayılırdı (De Vaux, 2003: 65). Hatta eski dönemlerde bakirelerin çarşamba günleri evlenmeleri tavsiye edilirdi. Bunun sebebi, o dönemlerde mahkemelerin perşembe günleri açılması, dolayısıyla da gelinin bekaretinden şüphe duyan damadın hemen ertesi gün mahkemeye başvurma ihtimaline ortam hazırlanması söz konusuydu (Alalu vd., 2001: 113).

4.4. Evlilik İle İlgili Bazı Hususlar

Evlilik müessesesinin hemen her toplum tarafından önemsenip uygulanması, bu müesseseye ilgili bazı uygulamaların da zaman içerisinde oluşmasına sebebiyet vermiştir. Biz burada, oluşan bu uygulamalardan çok evlilik, levirate geleneği ve Yahudiler'in kendi soylarından olmayan kimselerle evliliğe bakışlarını incelemeye çalışacağız.

4.4.1. Çok Evlilik

Genel olarak bakıldığında çok evlilik kavramından kastedilen hususun, bir erkeğin birden çok kadınla aynı zamanda evli bulunması şeklinde anlaşıldığı görülmektedir. Zira şu bir gerçektir ki bir kadının aynı anda birden çok erkekle evli bulunmasına insanlık tarihi boyunca oluşan hemen hiçbir toplum onay vermemiştir.

Diğer birçok toplumda olduğu gibi birden çok kadınla evlenme olgusuna Yahudi toplumunda da rastlandığı görülmektedir. Konu ile ilgili Tevrat'ta yer alan ifadeleri

zikretmeden önce çeşitli dönemlerde etkin bir şekilde uygulanan Hammurabi kanunlarının çok evlilik ile ilgili görüşüne değinmek faydalı olacaktır. Hammurabi kanunlarına göre bir koca, hanımı kısır olmadığı sürece ikinci bir hanım alamamaktaydı. Fakat hanım ona çocuk doğurmuş olsa bile cariyeye alabilmekteydi. Ancak cariyeye, hanımla aynı haklara sahip değildi ve ilk cariyeye kısır olmadığı sürece koca başka bir cariyeye alamamaktaydı. Bununla beraber uygulanan bir diğer kanuna göre ilk hanımının ona, cariyeye olarak bir köle vermesi durumunda kocası ikinci hanımı alma hakkını kaybetmekteydi (De Voux, 2003: 52). Bunun örneğini, Hz. İbrahim'in, çocuğu olmaması üzerine kendisine kölesi Hacer'i cariyeye olarak veren Saranın durumunda gözlemlemek mümkündür. Anlatılanlara göre Sara kendi cariyesini Hz. İbrahim'e vermiş ve Onun ikinci hanımı almasını engellemiştir (Tekvin, 16/1-2).

Öte yandan Tevrat'ta yer alan bazı ifadeler, bir erkeğin sahip olabileceği hanım ve cariyelerinin sayısında herhangi bir sınırlamanın olmadığını ve hiçbir İsrail peygamberinin çok evliliği yasaklamadığını göstermektedir (Karabiber, 2000: 133). Ancak daha sonraları bunun, Tevrat'ta herhangi bir ifade olmamasına rağmen Talmud tarafından, halk için hanımların sayısının dört, kral için ise on sekiz olarak sınırlandırıldığı bilinmektedir (De Voux, 2003: 52).

Çok kadınla evliliğin Tevrat'ta birçok örneğini görmek mümkündür. Yahudilerin yanında Hristiyanların ve Müslümanların da saygı duyduğu bir şahsiyet olan Hz. İbrahim'in, Sara ile evli olmasına rağmen onun kısır olması sebebiyle, Sara'nın hizmetçisi Hacer ile Saranın teklifi üzerine evlendiği bilinmektedir (Tekvin, 16/1-2). Ayrıca Tevrat'ta Hz. İbrahim'in, Sara'nın ölümünden sonra Ketura isimli bir kadınla evlendiğinden (Tekvin, 25/1) ve onun birçok cariyesinin bulunduğundan da bahsettiği görülmektedir (Tekvin, 25/6).

Bununla beraber Tevrat'ın diğer bazı ifadeleri de çok evliliğin bu dönemlerde yaygın olduğu hususunda fikir vermektedir. Nitekim Yakup, iki kız kardeş Lea ve Rahel ile evlenmişti ki onlardan her biri de ayrıca ona kendi hizmetçisini vermişti (Tekvin, 29/15-30; 30/1-9). Ayrıca bilinmelidir ki burada çok evliliğin sebebi kısırlık gibi bir sebep değil, Yakup'un Rahel'e aşık olmasıydı (Tekvin, 29/18). Bununla beraber İshak'ın oğullarından Esav'ın, aynı soydan üç hanımının bulunduğu biz Eski Ahitten öğrenmekteyiz (Tekvin, 26/34; 28/9; 36/1-5).

Ayrıca İsrail'de Hakimler ve krallık döneminde çok evliliğin daha da abartıldığını söyleyebiliriz. Nitekim Gideon'un pek çok hanımı ve en azından bir cariyesi vardı. "Gideonun kendi sulbünden yetmiş oğlu vardı; çünkü karıları çoktu. Ve Şekemde olan cariyesi de kendisine bir oğul doğurdu" (Hakimler, 8/30-31). Ayrıca Tevrat'ta aynı zamanda iki kişi ile evli olmak yasal bir gerçek olarak kabul edilmiş gözükmektedir (Tesniye, 21/15-17). Tevrat'ın anlatımlarına göre krallar sayısız cariyeye ve hanıma sahip olabiliyorlardı. Nitekim Süleyman, yedi yüz hanım ve üç yüz de cariyeye sahipken (I. Krallar, 11/3), oğlu Rehoboam on sekiz hanım ile altmış cariyeye (II. Tarihler, 11/21), Abiya'nın ise on dört hanıma sahip olduğu anlaşılmaktadır (II. Tarihler, 13/21).

Tevrat'ta çokça örneğinin anlatılmasına rağmen bazı Yahudi yorumcular Tevrat'ın ilk kısımlarında anlatılan ilk iki insanın hikayesini tek evliliğin Allahın iradesi olduğunun işareti olarak saymışlar ve çok evliliğin ilk defa Kabilin günahkar soyunda ortaya çıktığını iddia etmişler (De Voux, 2003: 51) ve "Lamek kendisine iki karı aldı; birinin adı Ada, diğerinin adı ise Tsilla idi" (Tekvin, 4/19) ifadesini buna delil olarak sunmuşlardır.

Çok evliliğin en önemli sebebinin, çocuk sahibi olma arzusu başta olmak üzere iş gücü ihtiyacı ve yengeyle evlenme kuralı olduğu söylenebilir (M. A. Aydın, 1989: 199).

İlk hanımın kısır olması veya sadece kız çocuk dünyaya getirmesi, insanları çok evliliğe yöneltmiştir. Biz bunu İbrahim'in hikayesinde görmekteyiz. Tevrat'ta anlatılanlara göre İbrahim'in, karısı Sara'dan çocuğu olmamış ve cariyesi Hacer'i O'na hanım olarak vermiş ve şöyle demiştir: “Rica ederim cariyemin yanına gir, belki ondan çocuklarım olur”(Tekvin, 16/2-4). Görüldüğü gibi bu ifadelerde Sara, cariyesi Hacer'den olacak çocuğu kendi çocuğu olarak değerlendirmiştir. Bununla beraber bilinmelidir ki şayet İbrahim Hacer'i bir cariyeye olarak değil de tam anlamıyla bir eş olarak alsa idi, o zaman Sara'nın, cariyesinin ve kocasının çocuğunu kendi çocuğu gibi mütalaa etmemesi gerekecekti (Kennel, 1995: 489).

Buna karşılık Tevrat'ın ifadelerine göre, pek çok hanımın varlığı evde huzursuzluğa sebebiyet verirdi. Nitekim İbrahim'in Hacer'den bir oğlu olduğunda karısı Sara, İbrahim'in gözünden düştüğünü hissetmiş ve Hacer'i kıskanmıştır (Tekvin, 16/4-5). Bununla beraber Yakup'un hanımlarından Rahel, kız kardeşi Lea'yı bu sebeple kıskanmıştı (Tekvin, 30/1). Anlaşılan o ki ataerkil bir toplum yapısında özellikle erkek çocuk sahibi olmak kadının sevilmesine sebebiyet veren önemli bir olguydu.

Her ne kadar Tevrat, “Eğer kendisine başka bir kadın alırsa evvelkinin nafakasını, esvabını ve karılık hakkını eksiltmeyecektir” (Çıkış, 21/10) ifadesinden de anlaşılacağı gibi aynı kocaya sahip hanımların haklarını sağlamaya, onlar arasında adaleti sağlamaya yönelik hükümler getirmişse de uygulamada bazı problemlerin olduğu görülmektedir.

Zira Tevrat'ta konuyla ilgili ilginç bir hikayeye rastlanmaktadır. Yakup, birbirleriyle kardeş olan Rahel ve Lea'yı aynı zaman içerisinde nikahında bulundurmuydu. O, başlangıçtan itibaren Raheli daha çok sevmiş hatta Lea'ya karşı kocalık vazifesini bile yapmamaya başlamıştı. Biz bunu Tevrat'taki şu cümlelerden çıkarıyoruz: “Ruben buğday biçme günlerinde gittiğinde tarlada lüffah meyveleri buldu ve onları anası Leaya getirdi. Rahel Leaya: Rica ederim oğlunun lüffahlarını bana ver. Ona dedi: Kocamı aldığın yetmiyor mu ki oğlumun lüffahlarını da alacaksın? Rahel dedi: Öyle ise, oğlunun lüffahlarına bedel bu gece seninle yatacak. Ve Yakup akşamleyin kırdan geldi ve Lea onu karşılamaya çıkıp dedi: Benim yanıma gireceksin; çünkü seni oğlumun lüffahları ile kiraladım. Ve o gece onunla yattı”. (Tekvin, 30/14-16). Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi Lea o kadar çaresiz bir durumdaydı ki Yakup ile beraber olmak için kendisine ait bir eşyayı Rahele vermiş ve Yakup'a da açık açık kendisini bir geceliğine kiraladığını söyleyebilmiştir. Öte yandan Tevrat, bu şekilde adaletsizliklerin yaygınlığından olsa gerek, “Eğer bir adamın, biri sevilen ve öteki nefret edilen iki karısı olursa...” (Tesniye, 21/15-17) gibi ifadeleri çokça kullanmıştır.

4.4.2. Levirate Geleneği

Latince “bir kocanın erkek kardeşi” anlamına gelen “levir” kelimesinden türetilen “levirate” bir adamın, erkek kardeşinden kalan dul karısı ile evlenmesini gerektiren geleneği ifade etmektedir. Aynı anlayışın uzantısı olarak bu terim, şayet ölen kocanın bir erkek kardeşi bulunmazsa veya onunla evlenmeyi arzu eden bir kimse de yoksa, o zaman kadının ölen kocasının daha uzak bir akrabası ile evlenebilmesini ihtiva eder (Kennel, 1995: 484; Örnek, 1971: 134).

Yahudi toplumunda önemli bir görev olarak görülen bu husus hakkında Tevrat'ta da bir takım bilgilere rastlamak mümkündür. Mesela Tevrat'ta yer alan bir ifade bu hususu şu şekilde izah etmektedir: “Eğer kardeşler birlikte oturlarsa, onlardan biri ölürse ve onun oğlu yoksa ölenin karısı dışarıda yabancı bir adama varmayacaktır; kocasının kardeşi ona yaklaşacak ve kendisine karı olmak için onu alacak ve ona kayın

biraderlik vazifesini yapacaktır. Ve vaki olacak ki, kadının doğuracağı ilk oğul, ölen kardeşinin adı ile onun yerini tutacaktır ve onun adı İsrail'den silinmeyecektir” (Tesniye, 25/5-6). Bu Tevrat cümlesinden de anlaşıldığı gibi Yahudi geleneklerine göre böyle bir görev sonucu doğan çocuk, ölen kimsenin çocuğu sayılmakta ve böylece o şahıs adını devam ettirebilmektedir (De Voux, 2003: 71).

Şu husus açıktır ki yengeyle evlenme olgusu normal şartlarda, “Kardeşinin çıplaklığını açmayacaksın; kardeşinin çıplaklığıdır” (Levililer, 18/16) ifadesinde de görüldüğü gibi kesinlikle yasaklanmıştır. Şüphesiz bu uygulamanın en önemli amacı, soyun devamının ve kişinin adının devam etmesini sağlamak olsa gerektir. Bununla beraber aile mülkünü koruma ve dul eşin mutluluğunu sağlama düşüncesinin de bu uygulamanın amaçları arasında olduğu söylenebilir (M. A. Aydın, 1989: 199).

Öte yandan Yahudi toplumunda yenge ile evlenme adetin, sadece erkek kardeşin çocuksuz ölmesi durumunda yerine getirilen bir gelenek olduğu bilinmektedir. Yahudi toplumunda çocuk sahibi olmak o kadar önemlidir ki bir adamın kendi soyunun sona ermesine izin vermesi, onun ölümsüzleşmesine engel olması anlamına gelmektedir. Şu da var ki Yahudi toplumunda ölümden sonraki hayat anlayışı, bir kimsenin oğulları vasıtasıyla hayatının devam etmesi olarak algılandığı için bir adam çocuk sahibi olabilmek için hayatı boyunca hemen her türlü çareye başvurabilmektedir (Kennel, 1995: 484-485).

Nitekim Tevrat'ta anlatılanlara göre Yahuda üç oğul sahibi idi. Bunlardan ilki olan Er'e Tamar isimli bir hanım almış ama oğlu kısa bir süre sonra ölmüştü. Bunun üzerine ikinci oğul Onan'a: “Kardeşinin karısının yanına gir ve ona kayın biraderlik vazifesini yap ve kardeşine zürriyet yetiştir” (Tekvin, 38/8) denmiş fakat Onan bu görevi hukuken kendisine ait olmayacak bir çocuğa sahip olmak istemediği için yerine getirmek istememiş, yengesinin odasına girdiğinde spermasını yere dökmüş (Tekvin, 38/9) ve bu yüzden de Rab onu öldürmüştür (Tekvin, 38/10). Öte yandan kocası ölmüş olan ve kayını olmayan ancak soyunu da sürdürmek isteyen Rut, evlenme isteğini kayın validesine açmıştır. Kayın validesiyle yaptığı istişarenin ardından Rut, kendisine yakın akrabalık görevini yapacak birinin arayışına girmiş ve yakın akrabalarından biri olan Boaz'a bu dileğini iletmiştir. Nihayetinde Boaz, bu vazifeyi kabul etmiş ve Rut ile evlenmiştir (Rut, 3/13).

Şu da var ki çeşitli sebeplerle bu görevden kaçmak isteyen erkeklerin sayısının az olmadığı görülmektedir (Kennel, 1995: 485). Nitekim Tevrat, bu görevi kabul etmeyenlerle ilgili şu hükmü getirmiştir: “Eğer adam kardeşinin karısını almak istemezse, o zaman kardeşinin karısı kapıya, ihtiyarların yanına çıkacak ve diyecek: Kayın biraderim İsrail'de kardeşinin adını devam ettirmekten çekiniyor; bana kayın biraderlik vazifesini yapmak istemiyor. O zaman şehrinin ihtiyarları onu çağırıp kendisine söyleyecekler ve eğer durup: Onu almak istemem, derse; o zaman ihtiyarların önünde kardeşinin karısı onun yanına gelecek ve onun ayağından çarığını çıkaracak ve onun yüzüne tükürecek ve cevap verip diyecek: Kardeşinin evini bina etmeyen adama böyle yapılır. Ve İsrail'de onun adı: Çarığı çıkarılanın evi, çağrılacaktır” (Tesniye, 25/7-10). Tevrat'ta yer alan bu ifadeler de göstermektedir ki bu görevi yapmak istemeyenler bu şekilde psikolojik baskıya uğratılmakta ve toplum içerisinde saygınlığını yitirmektedirler.

Adına “chalitza” denen bu tören toplumun her kesiminde ilişkilerin netleşmesini sağlamıştır. Kadın, ölen kocasının uzak akrabalarından daha gözü pek bir adamı aramak hususunda serbest bırakılmıştır. Eğer böyle birini bulamazsa, yabancı birisiyle evlenebilmiştir (Kennel, 1995: 485).

Bu geleneğin uygulanması, zamanın geçmesi ve geniş ailenin yerini çekirdek ailenin almasıyla azalmıştır. Hahamlar Konsili'nin, bu geleneğin artık farz olmadığını resmen ilan etmesi 1876 gibi geç bir tarihte olmuştur (Kennel, 1995: 485).

4.4.3. Yahudi Olmayanlarla Evlilik

Yahudi toplumunda evliliklerin genelde Yahudi ırkına mensup kimselerin kendi aralarında yaptıkları evlilikler şeklinde gerçekleştiği görülür. Bu genel kabule rağmen Tevrat incelendiğinde onun bu hususta birbiriyle çelişen ifadeler kullandığı söylenebilir (Perktaş, 1994: 48). Bu çelişkinin, farklı zamanlarda farklı hükümlerin benimsenmesinin ürünü olduğu söylenebilir.

Tevrat incelendiğinde Kenanlılara karşı bir tepkinin ve nefretin varlığı açık bir şekilde görülür. Bu nefretin sebebinin, Kenan halkının o dönemde içerisinde bulunduğu ahlaksızlık olduğu sanılmaktadır. Zira İbrahim, “Kenanlılardan kız almayacaksın” uyarısını, oğlu İshak'a kız bulması için gönderdiği kölesine yapmış ve kölesi de emredildiği üzere İshak'a akrabalarından birinin kızı olan Rebaka'yı getirmiştir (Tekvin, 24/3-60). Bunun yanında İshak da oğlu Yakup'a benzer bir öğüt vermiş ve ona “Kenan kızlarından kadın almayacaksın” diyerek bu geleneği devam ettirmiştir (Tekvin, 28/1).

Hatta Musa'ya, bunun kesin bir emir olduğu şu cümlelerle ifade edilmiştir: “Onların kızlarından oğullarına almayasın ve onların kızları kendi ilahlarına tabi olup zina etmekle, senin oğullarını kendi ilahlarına tabi kılarak senin oğullarına zina ettirmesinler” (Çıkış, 34/16). Bu cümleden Yahudilerin, farklı toplum ve dinlerden insanlarla evlenmemelerinin, dinlerini ve geleneklerini kaybetme endişelerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca Yakup'un kızlarından Dina'yı isteyen bir memleketin beyine Yakup'un oğullarının çok kızmaları ve hile olarak da şart olarak memleketteki tüm erkeklerinin sünnet olmaları gerektiğini söylemeleri (Tekvin, 34/2-14) onların dışarıdan kız almama konusundaki hassasiyeti dışarıya kız vermeme konusunda da gösterdiklerini ifade etmektedir.

Tevrat'ın Yahudi ırkı dışından kimselerle evlenmeme konusundaki bu ifadelerine rağmen İsrailoğulları'nın liderlerinin kabile veya ırk ayrımı yapmadan hoşlarına giden kızla evlendikleri görülmektedir. Hatta Yakup'un kardeşi Esav'ın bile Kenanlı bir kızla evlendiği bazı ifadelerden anlaşılmaktadır (Tekvin, 36/2). Bir başka Tevrat cümlesi de Yakup'un oğlu Yahuda'nın Kenanlı bir adamın kızıyla beraber olduğundan bahsetmektedir: “Yahuda orada Kenanlı bir adamın kızını gördü, adamın adı Şua idi; ve kızı alıp yanına girdi” (Tekvin, 38/2). Hatta Musa bile Habeşli bir kadın almış ve bu sebeple Harun ve Miryam tarafından eleştirilmişti (Sayılar, 12/1). Bununla beraber Tesniye, 21/10-13'te de, düşmanla yapılan bir savaştan sonra esir olarak kalan kadınlardan hoşuna gidenlerle evlenilebileceği anlatılmaktadır.

Bununla beraber yabancı olan Rut, Ezra tarafından yasak edilen “yabancılarla nikah” a karşı bir reaksiyon olarak gayet mesut ve memlekette büyük bir rol oynayan bir aileyi kurmuştur (Schimmel, 1999: 137). Ancak Rut isimli bu yabancı kadınla evlenen bu Yahudi'nin evlenmesinden kısa bir süre sonra ölmesi, Yahudi yorumcuları tarafından bir ceza olarak algılanmıştır (Blech, 2004: 37).

Tevrat'ta, Babil sürgününden sonraki dönemde Hititi ve Kenanilerle evliliklerin olduğu anlatılır (Ezra, 10/2). Yabancılarla evliliğin bu denli artması, Ezra'nın önemli reformlar yapmasına sebep olmuştur. Onun, konuyla ilgili emri şu şekildedir: “Şimdi, atalarınızın Allah'ı Rabbe suçunuzu itiraf edin, ona hoş olanı yapın ve memleketin

kavmlarından ve yabancı karılardan ayrılın” (Ezra, 10/11). Daha sonraki cümleler O'nun bu işi çok sıkı tuttuğunu göstermektedir (Ezra, 10/12-18). Her ne kadar Onun, karma evliliklerin bozulmasını emretmesinin ırkçı bir önlemden öte dinsel nitelikte olduğu, farklı budunlarla evlilikler aracılığıyla Yahvecilik'in tehdit altına girdiği iddia edilmiş olsa da (Eliade, 2003: 295), O'nun, uygulamaya koyduğu sert nikah kanunları vasıtasıyla Yahudiliği tam anlamıyla kurduğu söylenebilir (Schimmel, 1999: 137; F. Aydın, 2004: 64). Nehemya da Ezra'nın izinden gitmiş ve O da İsraili olmayan kadınlarla evli din adamlarının görevden alınması hükmünü getirmiştir. Bundan böyle İsrail'de Yahudi ırkı dışından kimselerle evlenmeme geleneğinin yaygınlaştığı görülmüştür (Eliade, 2003: 295). Görüldüğü gibi Yahudilikte yabancılarla evlenme konusunda çeşitli dönemlerde farklı uygulamalar benimsenmiş ve sonuç olarak Yahudi ırkından olmayan kimselerle evlenmeme geleneği genel kabul görmüştür.

4.5. Boşanma

Bilindiği üzere bazı tören ve uygulamalarla başlayan evlilik müessesesi, her zaman istenildiği gibi yürümekte ve iki insanın kurmuş olduğu bu birliktelik, “boşanma” adı verilen uygulamayla sona erdirilmektedir. Diğer birçok toplum gibi Yahudi toplumunda da boşanma kötü bir zorunluluk ve trajedi olarak kabul edilmiş, yasaklanmamıştır. Yahudi toplumunda yalnızca erkeğin boşanma teklifinde bulunma yetkisinin olduğu söylenebilir de (Peskin, 2005: 354; Baş ve İnci, 2004: 239) erkeğin kadını herhangi bir gerekçe olmadan boşayamayacağı da söylenmiştir (F. Aydın, 2004: 136; İstrati, 2004: 109).

Tevrat boşanmaya sebebiyet verecek gerekçeyi, “utanılacak bir şey bulma”, şeklinde özetlemiştir (Tesniye, 24/1). Ancak bu ifadenin muğlak oluşu, konuyla ilgili Yahudi tarihinde birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Öyle ki bazı din adamları sadece zina ve kadının kocasına kötü davranmasının boşanma için bir gerekçe olabileceğini iddia ederken bazıları da yemeği kötü pişirmesini bile boşanma için bir gerekçe olarak yeterli görmüşlerdir (De Vaux, 2003: 66).

Tevrat'ta “Boşanma Belgesi” adı altında bir belgeden bahsedilmiş ve bu belge, boşanma esnasında kadına teslim edilmesi gereken ve eşlerin birbirlerinden boşandıklarını gösteren bir belge olarak tanımlanmıştır (Yasdıman, 2000: 197). Tevrat, boşanma ile ilgili kurallardan bahsederken boşanma belgesini sürekli zikretmiştir. Örneğin, Tesniye'de boşanmasına karar verilerek evden gönderilecek hanıma boşanma kağıdının verilmesi şu ifadelerle emredilmiştir: “Bir adam bir kadın alıp onunla evlendiği zaman vaki olacak ki, onda utanılacak bir şey bulduğu için, kadın onun gözünde lütuf bulmazsa, onun için boş kağıdını yazacak ve onun eline verecek ve onu evinden gönderecektir. Ve evinden ayrıldıktan sonra kadın gidip başka bir erkeğin karısı olabilir. Ve sonraki adam da ondan nefret ederse ve onun için boş kağıdını yazarsa ve onun eline verip onu evinden gönderirse; yahut onu kendisine karı olarak almış olan sonraki adam ölürse; onu göndermiş olan evvelki kocası, kadın murdar edildikten sonra onu kendisine karı olarak tekrar alamaz; çünkü Rabbin önünde bu mekruh bir şeydir ve Rabbin sana miras olarak vermekte olduğu memlekete suç işlettirmeyeceksin” (Tesniye, 24/1-4).

Bu ifadelerden de çıkarılabileceği gibi kadın boşandıktan sonra başka bir erkekle evlenebilmektedir. Ancak kadının ikinci eşinin ölmesi durumunda, kendisini boşayan erkeğin yeniden aynı kadınla evlenmesine izin verilmemiştir. Bunun yanında bazı durumlarda erkeğin boşanma yetkisi ömür boyu elinden alınmıştır. Bunlar, bakire olmadığını iddia ettiği bir kızın, bakire olduğunu ispatlaması durumu (Tesniye, 22/19)

ve “Eğer bir adam, kız olan nişanlanmamış genç bir kadın bulursa ve onu tutup onunla yatarsa ve onlar bulunurlarsa, o zaman onunla yatmış olan adam genç kadının babasına elli şekel gümüş verecektir ve kadın onun karısı olacaktır, çünkü onu alçaltmıştır; bütün ömrünce onu boşamayacaktır” (Tesniye, 22/28-29) ifadesinden de anlaşılabilceği gibi nişanlı olmayan bir kıza tecavüz etmesi durumudur.

Bunun yanında gerek Tevrat'ta yer alan bu gibi ifadeler gerekse de Talmud'un bu husustaki tavrı incelendiğinde Yahudiliğin, boşanmaya hoş bakmayan bir tutum içerisinde olduğu fark edilir. Zira Rab, Malaki'de geçen bir hükme göre, boşanmadan nefret ettiğini açıkça bildirmiştir: “İsrail'in Allah'ı diyor: Ben boşanmadan nefret ederim” (Malaki, 2/16). Talmud'da her halükarda evliliğin devam ettirilmesi için çaba gösterilmesini teşvik etmiş ve bu çerçevede eşlerinde aradığını bulamayan ve evlilik hayatında çekmiş oldukları sıkıntılara sabreden erkeklerin ahiret hayatında mükafatlarını fazlasıyla elde edecekleri müjdesini vermiştir (Yasdıman, 2000: 167).

4.6. Çocuklarla İlgili Bazı Hususlar

Daha önce de ifade edildiği gibi aile, toplumların geleneklerinin muhafazasında hayati öneme sahip bir sosyal grup olarak algılanmıştır. Şüphesiz onun söz konusu inanç ve gelenekleri koruması, dünyaya gelen her çocuğun, aile içerisinde edinmesi gereken bazı davranış kalıplarını kabullenip benimsemesiyle mümkündür. Biz burada Yahudi toplumunun çocuklarla ilgili bazı uygulamalarından bahsedeceğiz.

4.6.1. Doğum

Yahudilikte kadının bir anne olarak rolünün, diğer rollerinden daha fazla önem kazandığı söylenebilir. Her şeyden önemlisi, “onun ismi İsrail'den silinmesin” (Tekvin, 25/6) diye, kocasına çocuk doğurması, onun kutsal bir görevi olarak algılanmıştır. Tabii ki ailenin ve aile isminin devamında önemli olanın kız değil erkek çocuk olduğu görülmektedir (M. A. Aydın, 1989: 199). Nitekim Tevrat'ın bu konudaki ifadeleri açıktır: “Oğlu olmayan kişinin adı kendi kavminden silinir” (Sayılar 27/4). Bu gibi ifadeler, erkek çocuğa sahip olmayı çok önemli kılmıştır. Zira erkek, genel itibarıyla adının silinmesinden korkarken kadın, kocasının kendilerini yüz üstü bırakmasından ve toplum tarafından ilahi bir kusur veya lanetin damgasını yemekten korkmaktadır (Dousse, 2006: 82-83).

Bu yüzden Yahudi toplumunda çocuk özellikle de erkek çocuk sahibi olmak büyük bir prestij kaynağı iken çocuksuzluk, bir kadın için tam bir felaket sayılmaktadır. Bunu Tevrat'ın birçok ifadesinden çıkarabilmekteyiz. Tevrat'ta anlatılanlara göre Yakup'un diğerine göre daha çok sevdiği eşi Rahel O'na çocuk veremediği için kendini paralamış ve Yakup'un sevgisini kaybetmekten korkmuştur: “Rahel, Yakup'a çocuk doğurmadığını görünce, kız kardeşini kıskanıp Yakup'a dedi: Bana çocuklar ver, yoksa ölürüm (Tekvin, 30/1). Bir müddet sonra bir çocuğu olunca, onun çok sevdiğini şu ifadelerinden anlamaktayız: “Sonra Rab Rahel'i hatırladı ve ona bir oğul doğurdu ve dedi: Allah utancımı kaldırdı (Tekvin, 30/23). Görüldüğü gibi oğul sahibi olamama bir kadın için utanç vesilesi sayılmaktadır. Bunun yanında Yakup'un diğer eşi olan Lea'nın, üç ve daha sonra altı erkek çocuk doğurunca sevinip Yakup'un kendisine bağlanacağı ve kendisiyle beraber oturacağı için sevindiği görülmektedir (Tekvin, 29/34; 30/20).

Öte yandan Eski Ahit, çocuğu olmadığından dolayı büyük üzüntü duyan Hanna'nın hikayesinden de bahsetmektedir. Çünkü “Rab onun rahmini kapamıştı” (1. Samuel, 1/6) ve O, çocuksuzluğun bir “düşkünlük” olduğunu ve şayet kendisine oğlunu

doğurma imkanı verilirse, onu Tanrı'nın hizmetine adayacağını söylemiştir (1. Samuel, 1/11).

Bazen de kısır kadına Rabbin meleği insan kılığına girerek gelmiş, ona bir oğul müjdelemiş ve kadına şarap içmemesi, murdar şeyler yememesi konusunda uyarılarda bulunmuştur. Ancak Melek, Rabbin lütfuyla olan ve adı Şimşon olacak bu çocuğun ana rahminden ölünceye kadar Allaha nezir olacağını buyurmuştur (Hakimler, 13/3-4). Görüldüğü gibi çocuk doğurma, şehvetin biyolojik bir sonucu olarak değil de daha çok kutsal bir mesuliyet olarak anlaşılmıştır.

Yahudi toplumunda çocuk o kadar önemlidir ki bazen ikinci eşi, bizzat çocuğu olmayan birinci eş kendi cariyesini vererek sağlardı. İbrahim'in Hacerle evlenmesi bu şekilde olmuştur (Tekvin, 16/2-3). Hacer'in çocuğu olunca da İbrahim'in gözünde eski hanımı Saranın küçüldüğü bu yüzden Saranın Hacer'i kıskanıp O'na eziyet ettiği belirtilmiştir (Tekvin, 16/4-6). Bununla beraber Yakup'un eşlerinden olan Rahel de çocuğu olmayınca kendi cariyesini Yakup'a vermiş ve Yakup'un, cariyesinden bir oğlu olduğunda da kendi doğurmuş gibi sevinmiştir (Tekvin, 30/6).

Tevrat'ta geçmeyen fakat halen muhafaza edilen bir geleneğe göre Yahudilerin, doğum yapan kadının odasına bir baş sarımsak, bir at nalı, küçük süpürge ve minik patikten oluşan bir deste astıkları bilinmektedir (Peskin, 2005: 10,20).

Yahudi toplumunda kadının erkeğe göre ikinci sınıf bir rol taşıdığından daha önce bahsetmiştik. Bu ayrımcılığın daha doğumla başladığı görülmektedir. Hatta doğum sonrası kadının ne kadar zaman murdar olarak kalacağı da dünyaya getirdiği çocuğun cinsiyetine göre farklılık arz etmektedir. Bu durum Tevrat'ta şöyle dile getirilmektedir: “Bir kadın gebe kalır ve erkek çocuk doğurursa, o zaman yedi gün murdar olacaktır; adet murdarlığı günlerinde olduğu gibi murdar olacaktır. Ve otuz üç gün kendi tathiri kanında kalacak ve tathiri günleri doluncaya kadar mukaddes hiçbir şeye dokunmayacak ve makdise giremeyecek” (Levililer, 12/2,4). “Fakat kız çocuk doğurursa, o zaman adetinde olduğu gibi iki hafta murdar olacaktır. Ve altmış altı gün mukaddes hiçbir şeye dokunmayacak ve makdise giremeyecek” (Levililer, 12/5). Temiz olmadığı günler boyunca cinsel ilişki de yasaktır. Bu kurala Ortodoks Yahudiler devam ederken Reformist Yahudiler kaldırmışlardır. Yasak günlerin ardından annenin, sinagogu ziyaret edip Tanrıya şükranlarını sunması gerekmektedir (F. Aydın, 2004: 130; Levililer, 12/6-8).

4.6.2. Çocuğa İsim Verme

Yahudi toplumunda doğumdan hemen sonra mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde çocuğa isim verildiği görülmektedir (De Voux, 2003: 77). Bu isim çoğunlukla anne tarafından (Tekvin, 29/31-35; 30/6-24; 35/18; 1. Samuel, 1/20), fakat bazen de baba tarafından (Tekvin, 16/15; 17/19; Çıkış, 2/22) belirlenmektedir.

Bununla beraber bazen belirli bir doğum olayı bir çocuğun ismine ilham kaynağı olurdu. Nitekim doğum yaparken ölen Rahel, oğluna Ben-Oni, “kaderimin çocuğu” adını vermişti; fakat Yakup bu uğursuz ismi, “Sağ elin çocuğu” anlamına gelen Benyamin'e çevirmişti (Tekvin, 35/18). İsim verme babayı nadiren ilgilendirirdi. Musa, oğluna Gerşom adını vermişti. Çünkü o, Musa bir yabancı iken yabancı bir diyarda yaşarken doğmuştu (Çıkış, 2/22). Bazen çocuğun kendisi isim verme fırsatını sağlayabilirdi. Nitekim Yakup, henüz annesinin rahminde iken ikizinin topuğunu yakalayıp onun yerini aldığından kendisine bu isim (topuğu tutan) verilmiştir (Tekvin, 25/26). Tevrat'ta anlatılan bu gibi hikayelerde çocuğa ad verme işlemine ayrı bir önemin verildiği görülmektedir (Tekvin, 30/6-20; 29/32-35).

Öte yandan her Musevi'ye, "Yakup ben İshak" gibi babasının ismiyle beraber zikredilen İbranice isim verilir. Bu isim, dini kayıtlarda ve sinagogta Tevrat okumağa çağrılırken kullanılır (F. Aydın, 2004: 130). Geleneğe göre ilk çocuğa, baba soyundan dedesinin adı verilirdi (Pesquine, 2005: 20; Bali, 2002: 36). Yahudiler, anne-baba tarafından doğumda verilen ismin, kişinin hayattaki misyonunu ya da karakterini belirlediğine de inanmaktadır (Blech, 2004: 96).

4.6.3. Çocuğun Sünnet Ettirilmesi

Sünnet, Semitik halklarda, Avustralya'da, Okyanusya, Afrika ve Amerika'nın birçok kısımlarında, penisin ucundaki kabuğu kesmek şeklinde uygulanan bir adet olarak tanımlanmıştır. Şu da bilinmelidir ki çok yaygın olarak uygulanan sünnet geleneğinin hangi dönemde uygulanmaya başladığını kestirmek çok zordur (Örnek, 1971: 214). Öte yandan antik çağa ait bazı kültlerde rahiplerin bereket tanrısına adak olarak kendi erkeklik organlarını kestikleri bilinmektedir. Bazı antropologlar buna binaen Yahudilikte ve İslam'daki sünnet geleneğinin, erkeklere özgü bir tür geçiş ritüeli olmakla birlikte, üreme organının tanrıya adanması geleneğinin sembolikleşmiş bir dönüşümü olabileceğini iddia etmişlerdir (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 353).

Yahudi kutsal metinlerinde bütün erkek çocukların sünnet edilmesinin bir zorunluluk olduğu dile getirilmiştir (F. Aydın, 2004: 131). Zira Tevrat'a göre Allah Hz. İbrahim'e sünnet olması emrini vermiş (Tekvin, 17/12) ve Hz. İbrahim bu emri alır almaz hemen sünnet olmuş ve oğlu İsmail'i de sünnet etmiştir. Bu durumu Tevrat şöyle anlatır: "İbrahim gulfede sünnet olunduğu vakit doksan dokuz yaşında idi. Ve oğlu İsmail gulfesinin etinde sünnet olunduğu vakit on üç yaşında idi. İbrahim ve oğlu İsmail aynı o günde sünnet oldular. Ve evinin bütün adamları, evde doğmuş olanlar ve para ile yabancılardan satın alınmış olanlar onunla beraber sünnet olundular" (Tekvin, 17/24-27).

Yahudilerde sünnet merasiminin doğumdan sonra sekizinci günde icra edilmesi gerekmektedir. Nitekim İshak da sekiz günlük iken sünnet edilmiştir: "Ve İbrahim, Allah'ın kendisine emretmiş olduğu üzere oğlu İshak'ı sekiz günlükken sünnet etti" (Tekvin, 21/4). Öte yandan Musa'ya verilen bir emirde çocuğun yedinci gününde iken sünnet edilmesi gerektiğinden de bahsedilmiştir: "Ve yedinci günde çocuğun gulfesi sünnet olunacaktır" (Levililer, 12/3). Daha sonraları bu iş için metal aletler kullanılmış olsa da önceleri sünnette çakmaktaşıdan yapılmış bıçaklar kullanıldığı anlaşılmaktadır (Çıkış, 4/25; Yeşu, 5/2). Bu da sünnet geleneğinin ne kadar eskiye dayandığını göstermesi açısından önemlidir.

Bununla beraber Yahudi toplumunda sünnetin, genelde baba tarafından (Tekvin, 21/4), nadiren de olsa anne tarafından (Çıkış, 4/25) yapıldığı görülmektedir. Sünnetin icra edilmesi gereken yer konusunda herhangi bir kural yoktur. Fakat sünnet, kutsal mekanda veya bir haham tarafından asla yapılmamıştır (De Vaux, 2003: 81). Öte yandan sünnette çocuğun bir sünnet annesi bir de sünnet babasının olduğu ve biz Türklerin geleneklerinde yer alan kirvenin fonksiyonunu icra eden "sandak" diye isimlendirilen çocuğun kendisinin kucağında sünnet olduğu bir kişinin de var olduğu görülmektedir (F. Aydın, 2004: 131).

Öte yandan Tevrat'ta İsraililere sadece kendi erkek çocuklarını değil, ister yerli ister yabancı olsun, hizmetçilerini de sünnet ettirmeleri emredilmiştir (Tekvin, 17/12-14,27), İsrail ulusunun bayramı olan Fısıh'a, hizmetçilerin veya orada ikamet eden yabancılardan da sünnetli olmaları koşuluyla katılabilecekleri ifade edilmiştir (Çıkış, 12/43-49).

Ayrıca sünnetin, ilk defa Kenan'a girişlerinden sonra İbrahim'in kabilesi tarafından icra edilmiş olduğu ve Tanrı'nın sünneti, İbrahim'le yapmış olduğu ahdin bir işareti olarak emretmiş olduğu şu Tevrat cümlesinden anlaşılmaktadır: "Allah İbrahim'e dedi: Sen ve senden sonra zürriyetin, nesillerince ahdimi tutacaksınız. Sizinle ve senden sonra zürriyetinle benim aramda tutacağınız ahdim budur, aranızda her erkek sünnet olunacaktır. Gulfe etinizde sünnet olunacaksınız ve sizinle benim aramdaki ahdin alameti olacaktır" (Tekvin, 17/9-11). Hz. İbrahim ile başlayan sünnet geleneği, her ne kadar bir süre çölde unutulmuş olsa da (Yeşu, 5/4-9) sonraki dönemlerde uygulanmaya devam edilmiştir (Tekvin, 34/13-24).

Zira Yakup'un hayatından kesitlerin sunulduğu Tevrat cümlelerine bakıldığında sünnet geleneğinin Onun zamanında da canlılığını koruduğu görülmektedir. Bununla ilgili Tevrat'ta anlatılan bir hikayeye göre bir gün Yakup'un kızlarından biri olan Dina, memleketin beylerinden Hivilerden Hamorun oğlu Şekem ile ilişkiye girer (Tekvin, 34/2-3). Şekem, babasını kızı istemeye ikna eder ancak bu arada Yakup ve oğulları Dina'nın böyle kötü bir iş yaptığını duyarlar. Hamor, Yakup ve oğullarının yanına gelip kızı istediğinde, kavminin tüm erkeklerinin sünnet edilmesi şartıyla kızı verecekleri yanıtını alır. Zira Yakup'un oğullarına göre kız kardeşlerini sünnetsiz bir adama vermek utanç dolu bir iştir (Tekvin, 34/14). Hamor, öne sürülen bu şartı kabul eder ve kavminin tüm erkekleri sünnet olur. Ama bu Yahudilerin bir hilesidir ve onlar hala sünnetten kaynaklanan acı içindeyken Yakup'un oğulları bunlara saldırır ve kavmin erkeklerinin tümünü öldürürler, mallarını ve kadınlarını ele geçirirler (Tekvin, 34/26-29).

Aslında Yahudi toplumunda sünnetsiz topluma kız vermek ne kadar yanlış ise sünnetsiz bir toplumdan kız almak da o kadar yanlış bir davranış olarak kabul edilmiştir. Nitekim Şimşon ile anne babası arasında geçen şu diyalog da ilginçtir: "Babası ile anası ona dediler: Kardeşlerinin kızları arasında yahut bütün kavmimin arasında bir kadın yok mu ki sünnetsiz filistilerden kız almağa gidiyorsun? Ve Şimşon babasına dedi: Onu bana al, çünkü gözüme o hoş görünüyor" (Hakimler, 14/3). Bu da göstermektedir ki İsraililer sünnet konusunda çok hassas olup sünnetsiz bir kavme kız vermekten ve kız almaktan mümkün olduğu kadar çekinmişlerdir.

Öte yandan sünnet uygulamasının amacının, delikanlıyı evlenmeye yeterli bir erkek haline getirmek olduğu da söylenmiş (De Vaux, 2003: 83; Challaye, 1998: 128) ve bu bağlamda başlangıçta sünnetin ergenlik çağında yapılmakta iken daha sonraları çocukluktan itibaren yapılmaya başlandığı da iddia edilmiştir (Challaye, 1998: 128). Ayrıca daha sonraki dönemlerde sünnet ile ilgili, yalnızca erkeklerin katıldığı özel törenlerin tertip edildiği de bilinmektedir (Peskine, 2005: 20).

4.6.4. Çocuklara Karşı Tutum

Kuşkusuz bir toplumun değerlerini gelecek nesillere aktarması, o toplumun devamı için hayati bir önem arz etmektedir. Bilinmelidir ki bu istem ancak her yönüyle kaliteli nesiller yetiştirmek ve çocuklara iyi bir eğitim vermekle mümkündür. Yahudi toplumunun, kendilerinin seçilmiş ırk olduğuna dair inançlarının, onların daha içe kapanık bir yapıya bürünmelerine ve geleneklerini koruma konusunda çok titiz olmalarına sebebiyet verdiği bilinmektedir.

Nitekim Yahudi geleneklerine göre çocuk beş yaşından itibaren kutsal kitap çalışmalarına başlamalı ve yedi yaşındaki çocuklara hem İbranice hem de yaşadıkları ülkenin dili öğretilmelidir (F. Aydın, 2004: 132). Bununla beraber çocuklara okula gitmeden önce en azından bir sabah, bir de akşam duası öğretilmeli ve okulda da her Yahudi çocuğunun iyi bir dini eğitim alması sağlanmalıdır (Örs, 2000: 310). Ayrıca şu

da bilinmelidir ki Yahudi toplumunda kız ve erkek çocuklar farklı okullara gitmeli ve erken yaşlarda evlendirilmelidir (F. Aydın, 2004: 71).

Ayrıca Yahudi toplumunda bir erkek çocuk on iki yaş ve bir aylık olunca “Bar Mitzvah” (Şeraitin oğlu) sayılmakta olduğu ve Yahudi şeriatına uymakla mükellef olduğu belirtilmektedir (Örs, 2000: 310-311). Sözü edilen yaşa gelen çocuk bu tarihten sonraki Şabat'ta artık sinagoga gidip orada “Bar Mitzvah” diye çağırılması, Tevrat'tan bir sureyi ya da bir surenin bir kısmını okuyup tefilin (ibadet kayışı) takması, geleneklere yer etmiştir. Törenin ikinci kısmında ise, daha sonraki hayatında da hatırlayacağı görkemli bir törenin yapıldığı bilinmektedir (F. Aydın, 2004: 134-135). Buna karşılık kız çocuklarının mükellef olmaları için on iki yaşından gün almaları gerekmektedir. Mükellef bir kız çocuğuna “Bat Mitzvah (Şeriatın kızı) denmektedir fakat şu bilinmelidir ki onların bu günü, erkeklerde olduğu gibi görkemli bir tören şeklinde kutlanmamaktadır (F. Aydın, 2004: 133).

Tevrat'ta yer alan bazı ifadeler de, ailenin çocuklarını eğitme zorunluluğunun olduğunu ifade etmektedir. Mesela Tevrat'ta çocuklara ve gençlere yönelik yer alan “Her biriniz kendi anasından ve babasından korkacak” (Levililer, 19/3) ve anne-babaya yönelik “Değneğini esirgeyen oğlundan nefret eder; fakat onu seven vaktinde tedip eder” (Süleyman'ın Meselleri, 13/24) ifadeleri çocuk yetiştirme hususunun önemini, bunun bir disiplin içerisinde gerçekleştirilmesini ifade etmektedir.

5. İNCİLLER'E GÖRE AİLE

Daha önce de ifade edildiği gibi Hıristiyanlık, Yahudiliğin yaygın olduğu bir toplum içerisinde gelişmiş bir dindir. Kendisini Yahudi geleneğinin bir mirasçısı olarak gören Hıristiyanlığın kutsal kitabı Kitapı Mukaddes, iki kısma ayrılmaktadır. Bunlardan ilki, Yahudi kutsal metinlerini barındıran ve Eski Ahit diye isimlendirilen kısım iken ikinci kısım ise Hıristiyanlığın Mesih dönemini kapsayan tarihinde ortaya çıkan ve Yeni Ahit olarak isimlendirilen kısımdır (Gündüz, 1998: 396). Yeni Ahit denilen bu kutsal kitap, İncilleri de içine alan yirmi yedi kitaptan oluşmaktadır. Bu kitaplar, Trente Konsilinde kabul edilmişlerdir. Yeni Ahit, Matta, Markos, Luka, Yuhanna olmak üzere dört İncil, Rasullerin İşleri, on dört mektup, yedi genel mektup ve Yuhanna'nın vahyi olmak üzere yirmi yedi kitaptan oluşmaktadır (Tümer ve Küçük, 2002: 286). Hz. İsa İncilini Aramice tebliğ ettiği halde bugün orijinal nüsha olarak Aramice bir İncil yoktur. Eldeki Aramice ve Süryanice nüshalar Grekçe nüshalardan tercüme edilmişlerdir. Yeni Ahit'in elde mevcut en eski yazmaları Yunancadır (M. Aydın, 2005: 8).

Kitapı Mukaddesin Eski Ahit bölümünün aile kurumuna bakışını önceki bölümde incelediğimizden dolayı biz "İnciller'e Göre Aile" başlığını taşıyan bu bölüm altında Kitapı Mukaddes içerisinde yer alan İnciller'in aile kurumuna bakışlarını incelemeye çalışacağız.

5.1. Hıristiyan Toplumu Geleneksel Aile Yapısı

Hıristiyanlık, geliştiği muhit göz önünde bulundurulduğunda bir yandan Yahudiliğin ananelerini tevarüs eden, diğer yandan da hellenistik-gnostik dinlerin tesirleri altında inkişaf eden bir din olduğu görülür (Schimmel, 1999: 159). Nitekim Hıristiyanlığın ilk tebliğcisi Hz. İsa da alçakgönüllü, kendi halinde yaşayan bir ailenin evladı olarak Beytüllahm'da doğmuş ve diğer erkek çocukları gibi sünnet olarak Yahudi geleneklerine göre yetiştirilmiştir (Challaye, 1998: 181).

Bu yüzden Hıristiyan aile yapısının Yahudi aile yapısıyla büyük ölçüde benzerlik arz ettiği söylenebilir. Şu da var ki, Hıristiyanlıkta aile Yahudilikteki maddeci anlayışa tepki olarak sosyal ve medeni yönü ağır basan bir kurum olarak değil, tamamen dini bir kurum olarak algılanmıştır. Öyle ki, İsa'ya göre aile fertleri arasındaki ilişki, insanla Allah arasındaki ilişkinin bir aynası ve insanın ruhi manevi alandaki gelişmesinin vazgeçilmez bir unsurudur. (M. A. Aydın, 1989: 200).

İnciller'in üslubuna bakıldığında birçok şeyi Tevrat'ın üzerine bina ettiği görülür. Yeni Ahit bazı hususlarda Eski Ahit'in anlayışını benimserken bazı hususlarda da yeni açılımlar getirmiştir. Örneğin Tevrat ailenin bir bütünlük içerisinde olmasını dile getirirken Hıristiyanlık, radikal bir dönüşü, her türlü ailevi ve etnik bağı koparmayı gerektiren hükümler getirmiştir (Şenay, 2003: 24).

Öyle ki, İsa'ya iman etmek demek şu mesaja uymak demektir: "Büyük kalabalıklar İsa ile beraber gidiyorlardı ve İsa onlara dönüp dedi: Eğer bir kimse bana gelir ve kendi babasına, anasına, karısına, çocuklarına, kardeşlerine, evet hatta kendi canına buğzetmezse, benim şakirdim olamaz" (Luka, 14/25-26; 13/49) ve "Yeryüzüne selamet getirmeye geldiğimi sanmayın; ben selamet getirmeye değil, fakat kılıç getirmeye geldim. Çünkü ben adamla babasının, kızla anasının ve gelinle kaynanasının arasına ayrılık koymaya geldim ve adamın düşmanları kendi ev halkı olacaktır. Babayı ve anayı benden ziyade seven bana layık değildir; oğlu veya kızı benden ziyade seven bana layık değildir (Matta, 10/34-40).

Bunların yanında günümüzde apokrif olarak kabul edilen Toma'ya Göre İncil'de yer alan İsa'nın şu sözleri de bunu teyit eder niteliktedir: "Anasından da babasından da nefret etmeyen hiç kimse benim müridim olmayacaktır. Erkek ve kız kardeşlerinden nefret etmeyen hiç kimse bana layık olmayacaktır" (Özemre, 2002: 93,99).

Burada şunu ifade etmekte fayda vardır. Günümüz Hıristiyan Batı toplumunda baş gösteren boşanmaların artması, gençliğin uyuşturucu ve fuhuş batağına saplanması, aile bağlarının azalması ve evlilik dışı ilişkilerin artması gibi bazı problemlerin birçok sebebi olabilir. Ancak bunların kültür veya din ile bir bağlantılarının olup olmaması araştırılacak ise, bu gibi problemlerin oluşum sebepleri arasında yukarıda zikrettiğimiz bazı İncil ifadelerinin bulunduğu da -İnciller'in boşanmayı yasaklaması üzerine Hıristiyan toplumda evlilik dışı ilişkilerin artması örneğinde olduğu gibi- tartışılabilir.

5.2. İncillere Göre Kadın

Gerek İnciller'in ifadeleri gerekse de Hıristiyanlığın tarihi gelişimi göstermektedir ki Hıristiyanlıkta kadının durumu genelde olumsuz gözükmektedir. Nitekim Pavlus, ailede kocanın kadına hakim oluşunu erkeğe verilen bir kutsallık kılıfı içerisinde ifade eder: "Kadın kocasına, Rabbine tabi olduğu gibi tabi olacaktır. Ey kadınlar, kendi kocalarınıza Rabbe tabi olur gibi tabi olun. Çünkü bedeninizin kurtarıcısı Mesih kilisenin başı olduğu gibi, erkek de kadının başıdır. Kilise, Mesih'e tabi olduğu gibi kadınlar da böylece her şeyde kocalarına tabi olsunlar." (Efeslilere Mektup, 5/22-24).

Kadına karşı olan bu olumsuz tutum, Yahudilikte olduğu gibi ilk kadın olan Havva'nın şeytanın emrine kanması ve ilk günahı işlemiş olması inancından kaynaklanmış olsa gerektir. Daha sonra da ifade edileceği üzere Kuran-ı Kerimde bu günah, Adem veya Havva'nın herhangi birisinin günahı olarak değil de her ikisinin ortak günahı olarak anlatılmasına rağmen Tevrat ve İnciller bu günahın tek sorumlusu olarak Havva'yı sunarlar. Bu durum, Tevrat'ta anlatılanlara benzer bir şekilde İncillerde de zikredilir: "Kadının öğretmesine ve erkeğe hakim olmasına izin vermem ancak sükutta olsun. Çünkü Adem aldanmadı fakat kadın aldanarak suça düştü. Fakat iman, sevgi ve takdiste vakar ile dururlarsa, çocuk doğurması ile kurtulacaktır (Timoteosa I. Mektup, 2/12-15).

Havva'nın işlemiş olduğu bu ilk günah Hıristiyanlıkta asli günah kavramını oluşturmuştur. Bu anlayış, İslam ile Hıristiyanlığın kadın anlayışını genelde de insan anlayışlarını birbirinden ayırmıştır. İslam inancına göre kişi hür ve günahsız olarak dünyaya gelirken Hıristiyanlıkta her ferdin günahkar olarak doğduğu belirtilmiştir (Gündüz, 2006: 76). Ayrıca Hıristiyanlıkta baştan çıkarıcı Havva imgesi, kilisenin cinsiyetçiliği sürdürüp derinleştirmede kullandığı en önemli silah olmuştur (Berktaş, 1996: 99-100).

Öte yandan Hıristiyan toplumunda kadının, dini konularda bile erkekten farklı bir değerlendirmeye tabi tutulduğu görülmektedir. Öyle ki İnciller'de yer alan şu ifade kadınların kiliselerde susmaları gerektiğine ve soracakları hususlar olduğunda bunu kocalarına sormaları gerektiğine işaret etmektedir: "Kiliselerde kadınlar sükut etsinler; çünkü onlara söylemek için izin yoktur; ancak şeriatın da dediği gibi, tabi olsunlar. Eğer bir şey öğrenmek isterlerse, evde kendi kocalarına sorsunlar; çünkü kadına kilisede söylemek ayıptır" (Korintoslulara I. Mektup, 14/34-35).

Ayrıca Hıristiyanlığın ilk din adamları, Roma'da fuhuş ve kötülüklerin yayıldığını görünce bunun esas sebebinin kadın olduğunu vurgulamışlardır. Bu durumda kadının lanet bir mahluk olduğu, bu nedenle evliliğin de pis bir iş olduğu,

becarlığın daha şerefli olduğu fikri hakim olmuş (Karabiber, 2000: 16), kadınlara da bekaretini muhafaza edip kendini tanrıya adama yani “İsa'nın nişanlısı olma” yolu gösterilmiştir. Bu yüzden olsa gerek Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde azizlik mertebesine ulaşanların birçoğunun kadınlardan oluştuğu ifade edilmiştir (Berkday, 1996: 99-100).

Bununla beraber Hıristiyan kutsal kitaplarının, kadınlar hakkında takındıkları tavır yönüyle birbirlerinden farklılık arz ettikleri söylenebilir. İsa'nın mesajı olan İnciller kadınlar ile ilgili çok da olumsuz bir tavır içerisinde değil iken (Yuhanna, 8/3-11) Pavlus, mektuplarında bu konuyu çokça işlemiş ve Hıristiyan dünyada kadın karşıtı bir görüş oluşturmuştur. Özgün haliyle Hıristiyanlığın kadınlar hakkında oldukça olumlu olduğu, Batıda Augustinus zamanında çoktan kadın düşmanı bir eğilim içine girildiği de görüşler arasındadır (Armstrong, 1998: 171).

Bunun yanında Hıristiyanlığın gelişimi esnasında kadın ayrımcılığının daha da belirginleştiği görülmüştür. Örneğin, 586 tarihinde Fransızlar tarafından düzenlenen bir konsilde “Kadın insan mıdır” konusu tartışılmış ve onun, “sırf erkeğe hizmet etmek için yaratılmış bir insan” olduğu kararına varılmıştır (Karabiber, 2000: 16; Aktaş, 1986: 44). Ayrıca Ortaçağ Hıristiyan toplumunda kadının hiçbir yasal statüye sahip olamadığı görülmüş ve evlendiği zaman bütün mallarının kocasına geçeceği, kanunlarla belirlenmiştir (Yağmurlu, 1984: 32). Öte yandan kadının, pis bir mahluk olduğu düşüncesinden dolayı İncillere el sürememe durumu, ancak Kral VIII. Henry devrinde (1509-1547) alınan bir kararla sona erdirilebilmiştir (Topaloğlu, 1990: 70).

Ayrıca İngiliz kanunlarının, 1085'lere kadar kadının alınıp satılmasına izin verdiği bilinmektedir. Hatta 1500'lerde yapılan konferansta kadına işkence esası getirilmiş ve bundan itibaren de kadınların diri diri yakıldığına rastlanmıştır (Et-Telidi, 1996: 29). Öte yandan 16. yüzyılda kadının şeytanla işbirliği içerisinde olduğu vurgulanmış ve özellikle Almanya'da kadınlara karşı çılgın zulümlere girişilmiştir (Eliade ve Couliano, 1997: 144). Ayrıca daha yüzyıl öncesine kadar İngiltere'de kadının insan olduğuna inanılmadığı da dile getirilmiştir (Aktaş, 1986: 45).

Bununla beraber Hıristiyanlıkta önemli konuları olan bazı düşünür ve din adamlarının kadına yönelik bazı ifadeleri de dikkat çekici gözükmektedir. Aziz Sustam, “Kadın ahlaksız ve edepsiz bir sevgilidir. Yaldızlı, aldatıcı bir musibettir. Meryem dışındaki tüm kadınlar cehennemliktir” (Karabiber, 2000: 16) derken Hıristiyan teolog Tertullianus kadın düşmanlığını şu şekilde dile getirmiştir: “Sen, cehennemin kapısının; sen, Tanrının yasasına ilk karşı gelensin; sen, şeytan yanına yanaşmağa cesaret edemediği erkeği kandıransın. Sen, Tanrının suretinde yaratılmış olan erkeği kolayca mahvettin. Senin suçun yüzünden, Tanrının oğlunun bile ölmesi gerekti” (Berkday, 1996: 106; Armstrong, 1998: 171).

Protestanlığın kurucusu kabul edilen Martin Luther de “Kadınların çocuk dünyaya getirip onları büyütme sorun değildir; onlar ölüncüye kadar çocuk doğursunlar. Çünkü onlar bu iş için vardılar”. Yine O, “kadınlar evlendirilmeleri ya da fahişe olmaları için yaratılmışlardır, kadınların tümü iffetsizdir” (Wiener, 2002: 59) ifadeleriyle kadına bakışını ortaya koymuştur. Şu da bilinmelidir ki Hıristiyanlığın ermiş kadınları hep erkeklerle ilgilenmeyen, evlenmemiş kızıdır. Saygı duyulan kadın, bunun dışında sadece anadır. Kadının analığı, bir bakıma onun kurtuluşu olmuştur. Ne var ki cinselliğin inkarı ile analığın kabulü çelişki teşkil etmiştir (Aktaş, 1986: 25).

Tüm bu ifadelerden de anlamaktayız ki Kitab-ı Mukaddes'in ilgili ifadelerini referans alan Hıristiyanlar da tıpkı Yahudiler gibi kadına karşı ciddi bir önyargı içerisinde bulunmuş ve kadın, Hıristiyan Batı dünyasında düzenlenen bir takım reform hareketlerine kadar toplumda ciddi haksızlıklara uğramıştır.

5.3. Evlenme

Hıristiyan inancına göre evlilik, iki insanın anlaşmasının kilise tarafından takdis edilmesi ve bunların kilise bünyesinde kutsal bir bağla hayatlarını birleştirmesidir (M. Yıldırım, 2005: 143; Erbaş, 1998: 209). Aynı zamanda evlilik, Tanrı'nın insanlığa sevgisini simgeleyen bir yaşam halidir (M. Aydın, 1995: 73). Başka bir tanıma göre ise Hıristiyanlıkta evlilik, İsa ile Kilise arasındaki çözülmez ruhani münasebetin bir sembolüdür (Tümer ve Küçük, 2002: 298). Tanımlardan da anlaşılacağı gibi Hıristiyan inancında evlilik, dini bir müessese ve sakrament olarak değerlendirilmiştir (Güç, 1999: 207).

Öyle ki Hıristiyan inancında dini bir ayin olarak algılanmış olan evlilik, Mesih ve kilisenin bozulmaz birliğinin bir alameti olarak değerlendirilmiş ve kilisede yapılmayan nikah din adamlarınca sahih sayılmamıştır. Evliliğin Tanrı huzurunda ve kilise tarafından gerçekleştirilmesinin eşler arasındaki beşeri aşkı pekiştirdiğine ve bu birliği bozulmayacak bir hale getirdiğine inanılmıştır (Tümer ve Küçük, 2002: 298; Gündüz, 2006b: 148). Nitekim İnciller aynı hususu şöyle ifade etmiştir: “Onlar artık iki değil, bir bedendirler. İmdi Allahın birleştirdiğini insan ayırmasın” (Matta, 19/6).

Pavlus'un Efeslilere yazdığı mektubundaki bir pasaj, evlilik teolojisinin gelişimi noktasında önemli bir rol oynamaktadır (Erbaş, 1998: 213). O, evli çiftleri, ilişkilerini Mesih ile kilise birliğinin sırrı üzerinde düzenlemelerini tavsiye etmektedir. Şöyle ki: “Ey kocalar, Mesih kiliseyi su yıkaması ile kelamla temizleyerek takdis etsin diye, leke yahut buruşuk yahut bu gibi şeylerden biri olmayarak, onu bizzat kendine izzetli olarak arz etsin. Ve mukaddes ve lekesiz olsun diye, onun uğruna kendisini teslim edip kiliseyi sevdiği gibi, karılarınızı sevin. Böylece kocalar kendi karılarını kendi bedenleri gibi sevmeye borçludurlar. Kendi karısını seven kendini sever, çünkü kimse hiçbir vakit kendi bedeninden nefret etmemiştir; fakat kendi bedeninin azası olduğumuz için, Mesih kiliseyi beslediği ve kayırdığı gibi, onu besler ve kayırır. “Bunun için adam babasını ve anasını bırakacak ve karısına yapışacaktır ve ikisi bir beden olacaklardır”. Bu sır büyüktür; fakat ben Mesih hakkında ve kilise hakkında söylüyorum. Bununla beraber sizden her biri de kendi karısını böylece kendisi gibi sevsin ve kadın kocasına hürmet etsin” (Efeslilere Mektup, 5/25-32).

Evliliğin bu şekilde kendisine çok fazla önem verilen bir sakrament olarak görülmesinden olsa gerek Katolikler ve pek çok Protestan grubu prensip olarak boşanmaya karşı çıkmış, birbirlerini kabul etmiş olan eşlerin beraberliklerinin hayat boyu devam etmesini istemişlerdir (Cilacı, 2002: 85). Öyle ki İnciller'de yer alan şu ifadede, kilisede din adamları tarafından kıyılan nikahın ebedi olduğu, yani ölünceye kadar olduğu ve boşanmanın olamayacağına şayet boşanma vuku bulursa yeniden başka biriyle evlenmenin zina sayılacağı ifade edilmiştir: “Kim karısını boşar ve başkası ile evlenirse, ona karşı zina eder. Kadın kocasını boşar ve bir başkası ile evlenirse zina eder” (Markos, 10/11-12).

Hıristiyanlıkta din adamlarının evlenebilme durumunun da mezheplere göre farklılık arz ettiği görülmektedir. Nitekim Protestanlar, ruhban sınıfının evlenmesi konusuna hoşgörülle yaklaşırken (Şeybe, 1995: 87) Katolikler, din adamlarının kesinlikle evlenmemeleri gerektiğini ifade etmişlerdir (Tümer ve Küçük, 2002: 298; Güç, 1999: 208). Katolik kilisesi rahiplerin bekarlığını zaruri görmektedir. Bu zaruret, tabiattan değil, yerinde bir bekaret olmasından kaynaklanmaktadır. Bekarlığın ana nedeni olarak rahiplerin kendilerini serbest bir şekilde İsa'ya hasretmeleri gösterilmektedir (M. Aydın, 1995: 119).

Ayrıca Protestanlığın kurucusu Martin Luther, evliliğin dini bir ritüel olmasına ve ruhban sınıfının evlilikle ilgili düzenleme yapmasına karşı çıkmıştır. Ona göre bu kurum her kasaba veya kentin kendi adet ve geleneklerine bırakılmalıdır. Diğer bir ifade ile evlilik, diğer dünyevi işlerden biri gibi, maddi bir uygulama olarak algılanmalıdır (Wiener, 2002: 58; M. Aydın, 1995: 138-139). Onun bu düşüncelerinin, Katolik dünyada bir sakrament olarak değerlendirilen evliliğin, Protestanlıkta kutsallığı olmayan dünyevi bir fiil olarak algılanmasına sebebiyet verdiği görülmektedir (S. Yıldırım, 1988: 149).

Öte yandan İsa'nın evlilikten ziyade bekar kalmayı öğütlediği görülmektedir. Nitekim Matta İncilinde geçen şu konuşmanın bu hususu desteklediği anlaşılmaktadır: “Şakirtler İsa'ya dediler: Eğer erkeğin, karısı ile hali böyle ise, evlenmek iyi değil. Fakat İsa onlara dedi: Bütün adamlar bu sözü kabul edemez, ancak kendilerine verilmiş olanlar kabul edebilir. Çünkü anadan doğma hadım vardır ve insanlar tarafından yapılmış hadım vardır. Göklerin melekutu uğrunda kendilerini hadım edenler yani hiç evlenmeyenler de vardır. Bunu kabul edebilen, kabul etsin” (Matta, 19/10-12).

Bunun yanında İsa'nın, bekarlığı ve bakireliği bu şekilde keşfedişi Pavlus'un bu konudaki görüşlerini de şekillendirmiştir. O, Korintos şehrinde kendisine, bakirelik konusunda sorulan sorulara şöyle cevap vermiştir: “Adam için kadına dokunmamak iyidir. Fakat zinalardan dolayı herkesin kendi karısı olsun. Fakat emir olarak değil, izin olarak bunu diyorum. Lakin bütün insanların benim kendim gibi olmalarını istiyorum. Fakat evlenmemişlere ve dul kalmışlara diyorum: Benim gibi kalsalar onlar için iyidir. Eğer imsakleri yoksa evlensinler. Çünkü yanmaktan ise evlenmek daha iyidir” (Korintoslulara I. Mektup, 7). İfadelerden de anlaşılacağı gibi Pavlus, hiç evlenmemiş bakire kızlarla evlendikten sonra dul kalmış kadınların kendisi gibi bekar kalmalarının, onların evlenmemelerinin kendileri için daha iyi olacağını ifade etmiştir (Kuzgun, 1996: 291).

Pavlusun, öğrencisi Timoteos'a yazdığı mektuplarda ailevi problemlere daha çok yer verdiği görülmektedir. Bağnazlık içerisinde yoldan sapanların ve özünü kaybedenlerin, evliliği yasakladıklarını belirtmekte ve yaratılış gereği olan evliliği var gücüyle savunarak (Timoteosa I. Mektup, 4/3), çocuk doğurmak suretiyle analığa ulaşmanın yüceliğine temas etmektedir (Timoteosa I. Mektup, 2/15). Toplumun sorumluları olan psikoposlar, prespitler ve diyakosların ailevi faziletleriyle seçkin insanlar olmaları, genç yaşta dul kalanların evlenmeye teşvik edilip, daha yaşlı olanların kendilerini ibadete vermeleri gerektiği tavsiye edilmektedir (Timoteosa I. Mektup, 5/3-16).

Buna karşılık Pavlus'un, “Mecburiyet olmayarak ve kendi iradesine hakimiyeti olarak yüreğinde sabit duran adam kendi kızını yanında tutmağa yüreğinde karar vermişse iyi eder. Ve böylece kendi kızını evlendiren iyi eder, evlendirmeyen daha iyi eder” (Korintoslulara I. Mektup, 7/37-38) gibi sözleri de dikkate alındığında sonuç olarak denebilir ki O, erkeğin ve kadının evlenmesine engel olmamakla birlikte evlenmemelerinin daha iyi olacağı gibi bir kanaate sahiptir (Erbaş, 1998: 211; Karakurt, 2004: 32).

İsa'nın ve Pavlus'un, evlenmemenin daha iyi olacağını ifade etmeleri Hıristiyan dünyada farklı yorumların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Nitekim bazı Hıristiyan teologlar, İsa peygamberin hiçbir kadınla evlenmemesi üzerinde durarak gerçek bir Hıristiyan olmanın yolunun hiçbir kadına dokunmamakla mümkün olabileceğini iddia etmişlerdir. Bunlardan biri olan St. Thomas, Kutsal Ruhu ancak evlenmeyenlerin taşıyabileceğini söylemiştir (Yağmurlu, 1984: 31). Hatta Markunilik gibi erken dönemde oluşan bazı Hıristiyan mezhepler de evliliği kendilerine haram kılmışlardır

(Şenay, 2003: 100). Ancak şu bilinmelidir ki İsa evlenmemiş ise de evliliği hiçbir şekilde yasaklamamıştır (Ataurrahim, 1997: 178; Renan, 1997: 46).

5.4. Evlenme İle İlgili Bazı Hususlar

Adem'den Hz. Muhammed'e kadar gelmiş geçmiş bütün peygamberler evlilik kurumu ile ilgili birtakım önerilerde bulunmuşlardır. Bu önerilerde insanların barış ve huzur içerisinde dünyada yaşamaları ve neseplerinin sağlam bir şekilde devam etmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede Hz. İsa da evlilik ile ilgili birtakım esaslar getirmiştir. Bu esaslardan bir kısmını aşağıda izah etme yoluna gideceğiz.

5.4.1. Eşlerin Birbirlerine Karşı Hak ve Görevleri

İnciller, eşlerin birbirlerine karşı sevgi içerisinde bulunmaları gerekliliğini ifade etmekle beraber (Matta, 19/4-6; Efeslilere 1. Mektup, 5/25), kadının erkeğe tabi olması gerekliliğini ve erkeğin, evinin halkına bakmakla yükümlü olduğunu vurgular. Şu ifadeler bu açıdan dikkate değerdir: "Ey kadınlar, Rab'be ait olanlara yaraşır biçimde, kocalarınıza bağımlı olun" (Koloselilere Mektup, 3/18; Efeslilere Mektup, 5/22). "Öyle ki genç kadınları, kocalarını ve çocuklarını seven, sağduyulu, temiz yürekli, iyi birer ev kadını ve kocalarına bağımlı olmak üzere eğitebilsinler" (Titusa Mektup, 2/4).

Bununla beraber Hıristiyanlığın kadına yüklediği en büyük sorumluluk, kocasına sevgi ve itaat göstermesi olarak gösterilmiş, annelik ve ev işleri, kocasına itaatten sonra gelen sorumlulukları arasında sayılmıştır (Ünal, 1994: 85). Nitekim Yeni Ahitte yer alan, "Çünkü Mesih bedeninin kurtarıcısı olarak inanlılar topluluğunun başı olduğu gibi, erkek de kadının başıdır. İnanlılar topluluğu Mesih'e bağımlı olduğu gibi, kadınlar da her durumda kocalarına bağımlı olsunlar" (Efeslilere Mektup, 5/23-24) gibi ifadeler kocaya itaati bir kutsallık kılıfı içerisinde sunmuştur. Öyle ki, kadının bu bağlılığının, kocası yaşadığı sürece devam edeceği ve ancak O öldüğü zaman başka biriyle evlenebileceği de yine Yeni Ahitte dile getirilmiştir (Korintoslulara I. Mektup, 7/39).

Öte yandan daha önce de ifade edildiği gibi Yeni Ahit, erkeğe gösterilmesi gereken itaatin gerekçesini de yine ilk insanlar Adem ve Havva'nın cennette Allahın nimetlerinden istifade ederken Ademin değil de Havva'nın şeytanın direktifi doğrultusunda hareket etmesiyle izah etmiş (Timoteosa I. Mektup, 2/13-14) ve kadınların bu günahtan kurtulmalarının da ancak sevgi ve itaat ile hareket edip çocuk doğurmaları ile mümkün olacağı vurgulanmıştır (Timoteosa I. Mektup, 2/15).

İnciller bir yandan erkeğe bu kadar önemli bir rol verip kadının ona tamamen tabi olduğunu vurgularken diğer yandan da erkeğe, "Ey kocalar, Mesih inanlılar topluluğunu nasıl sevip onun uğruna kendini feda ettiyse, siz de karılarınızı öyle sevin. Aynı şekilde, kocalar da karılarını kendi bedenleri gibi sevmelidir. Karısını seven kendini sever" (Efeslilere Mektup, 5/25-28) ve "Ey kocalar, karılarınızı sevin. Onlara sert davranmayın (Koloselilere Mektup, 3/19) gibi ifadelerle karısına iyi davranma hususunda uyarılarda bulunmayı da ihmal etmemiştir.

Ayrıca iffet hususu da erkek ve kadına -özellikle de kadına- ciddi bir şekilde tavsiye edilmiş ve bu husus, "Ey kadınlar, aynı şekilde siz de kocalarınıza bağımlı olun. Öyle ki, bazıları Tanrı sözüne inanmasa bile, Tanrı korkusuna dayanan temiz yaşayışınızı görerek kendilerine hiçbir söz söylenmeden siz kadınların yaşayışıyla kazanılsınlar" (Petrusun I. Mektubu, 3/1-2) şeklinde dile getirilmiştir.

5.4.2. Çok Evlilik

Yahudilikte olduğu gibi Hıristiyanlıkta da birden çok kadınla evlenme olgusu tartışılmış ve bu konuda farklı düşünceler dile getirilmiştir. Genel olarak bakıldığında Hıristiyan düşüncesinde birden fazla kadınla evlenme konusunun tarihi dönemlere göre değişiklikler arz ettiği ve sonuç olarak yegane evlilik şeklinin tek kadınla evlilik olarak benimsendiği görülmüştür (Güç, 1999: 208).

Ancak gerek İnciller'in hiçbir cümlesinin gerekse de hiçbir konsil ya da din işleri kurulunun birden fazla evliliği yasaklamamış olması, Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde bu tür uygulamaların yaşanmasına sebebiyet vermiştir (M. A. Aydın, 1989: 200; Karabiber, 2000: 155). Öyle ki, dokuzuncu yüzyılda ortaya konan Charlemagne'nin bir kanununun, o sıralarda papazların bile birden fazla kadınla evlenebildiğini gösterdiği bilinmektedir (Hamidullah, 2004: 42-43). Ayrıca tuhaftır ki, aynı yüzyılda bir erkeğin ancak bir eşinin olabileceğini söyleyen Frank psikoposların, buna karşılık bazen nikahsız evliliği hoş gördükleri de söylenmektedir (Tabakoğlu, 2005: 177).

Bununla beraber Mormonlar başta olmak üzere bazı Hıristiyan grupların çok evliliği her dönemde desteklediği bilinmektedir (M. A. Aydın, 1989: 200). Bunlar, kutsal metinlerde yer alan "Çiftleşiniz ve çoğalınız" buyruğu üzerinde ısrarla durarak birden fazla kadın almanın haklı olduğunu ileri sürmektedirler (Challaye, 1998: 203). Hatta bazı Protestan düşünürler, İsa'nın, bazı sözlerini (Matta, 25/1-2) delil olarak göstererek O'nun, birden fazla kadınla evlenmeyi normal gördüğünü iddia etmişlerdir (Hamidullah, 2004: 42-43).

Günümüz Hıristiyan düşünürler de birden fazla kadınla evliliğin iç huzursuzluk, kıskançlık gibi bazı olumsuz durumlara yol açtığı gerekçesiyle tek eşlilikten yana olmuşlar ve Kitab-ı Mukaddeste yer alan bazı ifadelerin de bunu desteklediğini iddia etmişlerdir (Üçal ve Malcolm, 2003: 160-161). Ne var ki, bu düşünürlerin delil olarak gösterdiği ifadeler, "Görevliler tek karılı, çocuklarını ve kendi evlerini iyi yöneten kişiler olsunlar" (Timoteosa I. Mektup, 3/2,12) ve "İhtiyar seçilecek kişi, eleştirilecek yönü olmayan, tek karılı biri olsun. Çocukları imanlı olmalı, sefahatle suçlanan ya da asi çocuklar olmamalı" (Titusa Mektup, 1/6) gibi örneklerde de görüleceği gibi bir göreve getirilecek kişilerde aranacak bir vasıf olarak sayılmıştır. Bu tür ifadelerin, birden fazla kadınla evliliği yasaklamak bir yana aslında zımmen bu olgunun varlığını kabul ettiği açıktır.

Ayrıca aynı düşünürler, çok eşliliğin Orta Doğu, Asya ve Afrika'nın bazı ülkelerinde yaygın olduğunu itiraf etmekle beraber sonradan Hıristiyan olan insanlara, eşlerinden biri haricindekileri bırakmalarının istenmesi durumunda bunun onlara çok zor geleceğini ve bu yüzden de onlara bu konuda herhangi bir zorlama yapılmadığını belirtmişlerdir (Üçal ve Malcolm, 2003: 163).

Sonuç olarak söylenebilir ki, Hıristiyanlıkta çok kadınla evlenmenin yasaklanması dini bir hüküm olmaktan çok insanların uygulamalarının bir sonucu olsa gerektir. Zira bazı imparatorların bunu yasaklayıp bazılarının ise serbest bırakması ve bunlara hiçbir papazın ciddi bir şekilde itiraz etmemesi bunun en büyük göstergesidir (Çavuş, 1991: 159).

5.4.3. Hıristiyan Olmayanlarla Evlilik

Şüphesiz aynı din ve dünya görüşüne sahip olan insanların birbirleriyle evlenmeleri gerektiği hususunu prensip olarak tüm dinler benimsemiş gözükmektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi Yahudi toplumunda bu husus, hayati bir öneme sahip

gözükmektedir. Her ne kadar daha sonraki dönemlerde farklı yorumlarda bulunmuş olsa da şu İncil ibaresi, Hıristiyanlıkta başka dinlerden olan kimselerle evlenmenin yasaklanmadığını göstermektedir. Pavlus bir mektubunda “Eğer bir kardeşin iman etmeyen karısı varsa ve kadın kendisiyle oturmağa razı ise onu bırakmasın. Ve bir kadın ki iman etmeyen kocası vardır ve o kendisiyle oturmağa razıdır, kocasını bırakmasın. Çünkü iman etmeyen koca, karısında takdis olunur ve iman etmeyen karı, kardeşle takdis olunur; yoksa çocuklarınız o halde murdar olurdu; fakat şimdi mukaddestirler.” (Korintoslulara I. Mektup, 7/12-14) diyerek karı kocadan birinin Hıristiyan olmasının yeterli olacağını aksi durumda ise çocuğun murdar olacağını ifade etmiştir.

Her ne kadar İnciller’de yer alan bu ifadeler bir Hıristiyan’ın Hıristiyan olmayan bir şahısla evlenebileceğine işaret etmiş olsa da Hıristiyan dünyada bu ifadelerin farklı yorumlandığını söyleyebiliriz. Zira günümüzde bazı Hıristiyanlar bu ifadeyi, Hıristiyan olmayan karı kocadan birinin zaman içerisinde Hıristiyan olmasının bu evliliği bitirmeyi gerektirmediği şeklinde yorumlamış olup, bunun henüz evlenmeyen kişileri kapsayamayacağını, onlarda mutlaka din birliğinin aranması gerekliliğini ifade etmişlerdir (Üçal ve Malcolm, 2003: 150-153).

Din birliği üzerinde çokça duran bu düşünürler, ulusların bir olmasının şart olmadığını, ulusları farklı olsa da Mesih’e iman etmenin yeterli olduğunu ayrıca vurgulamışlar ve günümüzde uygulamada bu kuralın artık çok da önemsenmediğini dile getirmişlerdir (Üçal ve Malcolm, 2003: 153).

5.5. Boşanma

Kuşkusuz boşanma konusu Hıristiyan dünyada çokça tartışılan ve günümüzde de yaşanan bazı problemlere sebebiyet verdiği düşünülen bir konudur. Anlaşılan o ki Hıristiyanlıkta evliliğin bir sakrament olarak değerlendirilmesi ve ona aşırı bir mana yüklenmesi tabii olarak boşanmanın da yasaklanmasına sebebiyet vermiştir. Nitekim İncillerde geçen şu ifadelerle Tevrat’a düzeltme yapılmış ve boşanmanın sadece zina durumunda mümkün olabileceği belirtilerek bunun dışında herhangi bir sebeple boşanmanın yasak olduğu vurgulanmıştır: “Ve: “Kim karısını boşarsa ona boş kağıdını versin” denilmiştir. Fakat ben diyorum ki, zinadan başka bir sebeple karısını boşayan adam onu zaniye eder ve kim boşanmış kadınla evlenirse zina eder” (Matta, 5/31-32; Luka, 16/18).

Bunun yanında İncillerde geçen şu ifadelerde de konuyla ilgili hüküm net bir şekilde ifade edilmiş ve Hz. İsa, geçmiş dönemlerde olduğu gibi boşanmaların artmasındansa bekar kalmayı ve hadımlığı tercih etmiş görünmektedir: “Ferisiler onu deneyerek gelip dediler: Her sebeple karısını boşamak caiz midir? İsa cevap verip dedi: Başlangıçtan yaratan onları erkek ve dişi yarattığını ve : “Bunun için insan babasını ve anasını bırakacak ve karısına yapışacaktır ve ikisi bir beden olacaktır” dediğini okumadınız mı? Şöyle ki, onlar artık iki değil, bir bedendirler. İmdi Allahın birleştirdiğini insan ayırmasın. Onlar İsa’ya dediler: Öyle ise Musa niçin bir boş kağıdı vermeği ve kadını boşamağı emretti? İsa onlara dedi: Yüreklerinizin katılığından ötürü karılarınızı boşamanıza Musa müsaade etti fakat başlangıçtan böyle olmamıştır. Ve ben size derim: Kim zinadan ötürü olmayıp karısını boşar ve başkası ile evlenirse, zina eder; boşanmış olanla da evlenen zina eder. Şakirtler İsa’ya dediler: Eğer erkeğin karısı ile hali böyle ise evlenmek iyi değil. Fakat İsa onlara dedi: Bütün adamlar bu sözü kabul edemez ancak kendilerine verilmiş olanlar kabul edebilir. Çünkü anadan doğma hadım vardır ve insanlar tarafından yapılmış hadım vardır, göklerin meleketu uğrunda

kendilerini hadım edenler de vardır. Bunu kabul edebilen kabul etsin (Matta, 19/3-12; Markos, 10/2-12).

Öte yandan İnciller'de boşanma yasaklandığı gibi bazı ağır hükümler de dile getirilmiş ve boşanma olması durumunda eşlerin başkaları ile evlenmeleri de zina sayılmış (Luka, 16/18), buna gerekçe olarak da eşlerin artık iki değil, bir beden olduğu ve Allahın birleştirdiğini insanların ayırmaya hakkının olmaması gösterilmiştir (Matta, 19/6).

Pavlus da bu düşünceyi devam ettirmiş (Korintoslulara I. Mektup, 7/10-11) ancak İsa'dan farklı olarak, kocanın ölümü durumunda kadının serbest olacağı ve dilediği kimseyle evlenme konusunda özgür olacağı hükmünü vermiştir: “Kocası ne kadar vakit yaşarsa kadın bağlıdır; fakat eğer kocası ölürse, istediği kimse ile evlenmekte serbesttir; ancak Rabde olsun. Fakat eğer öyle kalırsa, benim reyime göre daha mutludur (Korintoslulara I. Mektup, 7/39; Romalılara Mektup, 7/3).

Bilinmelidir ki boşanma konusunda gelen bu yasak, Yahudilikteki boşanma aşırılığına bir tepki olarak ortaya çıkmış ama farklı bir aşırılığa sebebiyet vermiştir. Hıristiyan dünyadaki bazı sosyal çalkantıların sebeplerinden biri olarak bu yasak gösterilmiştir. Bu durum, kilise dışında evlenip boşanmalara sebebiyet vermiş, bunun devreye girmediği önceki dönemlerde ise evlilikleri kağıt üzerinde gösterip evlilik dışı ilişkilere girilmiştir. Denebilir ki, Batı dünyasında ahlaki problemlerin ve çözümlerinin temelinde bu boşanma yasağı vardır (M. A. Aydın, 1989: 200).

Bir kişinin, boşandıktan sonra başka biriyle evlenebilmesi olgusu Katolik toplumları dışında genel-geçer bir hukuk normu olarak benimsenmiştir. Uzun yıllar bu ilkeye direnen Katolik ülkelerde, yirminci yüzyılda başlayan “Cinsel Devrim” hareketi ile yavaş yavaş bu tür haklar hukuken tanınmaya başlamıştır (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 233). Ancak boşanma yasağının Reform dönemine kadar tüm Avrupa ülkeleri tarafından uygulandığı hatta İtalya ve İspanya gibi bazı ülkelerde bu yasağın kaldırılmasının 20. yüzyılı bulduğu belirtilmiştir (Velidedeoğlu, 1976: 275).

5.6. Çocuklarla İlgili Bazı Hususlar

Kuşkusuz bir toplumun varlığını sürdürebilmesi yetiştireceği nesillere bağlıdır. Bu bağlamda Yahudi toplumu gibi Hıristiyan toplumu da geleneklerini ve değerlerini aktarabileceği nesiller yetiştirme gayreti içerisinde olmuştur. Bu çerçevede biz Hıristiyanların çocuklarla ilgili en temel uygulaması olan vaftiz geleneğini izah etmeye çalışacağız.

5.6.1. Hıristiyanlığın Sünnet Geleneğine Bakışı

İnciller'in, gerek Hz. Yahya (Luka, 1/59) gerekse de Hz. İsa (Luka, 2/21)'nin sekizinci günlerinde iken Yahudi adetleri çerçevesinde sünnet edildiklerini bize haber vermesine rağmen sonraki dönemlerde Hıristiyanlıkta sünnet hususu Yahudilik ve İslam dinlerinden çok farklı bir anlayışa bürünmüştür.

Her ne kadar İsa'nın, yaşadığı devirde sünnete karşı çıktığı ve onu gereksiz gördüğü iddia edilmiş olsa da (Özemre, 2002: 99), Hıristiyan düşünürlerin çoğunluğuna göre Pavlus, Hıristiyanlığa yeni giren putperestlerin sünnet olmalarını reddetmiş ve karşı mücadeleye girişmiştir (Gök, 1995: 42).

Nitekim Pavlus'un Galatyalılar'a gönderdiği mektubundaki şu ifadeler dikkate değerdir: “Mesih bizi özgürlük için özgür kıldı. Bunun için dayanın. Bir daha kölelik boyunduruğunu takınmayın. Bakın, ben Pavlus size şunu söylüyorum, sünnet olursanız

Mesih'in size hiç yararı olmaz. Sünnet edilen her adamı bir daha uyarıyorum: Kutsal Yasa'nın tümünü yerine getirmek zorundadır. Yasa ile aklanmaya çalışan sizler, Mesih'ten ayrıldınız, Tanrı'nın lütfundan uzak düştünüz. Ama biz aklanmanın verdiği umudun gerçekleşmesini Ruh'a dayanarak, imanla bekliyoruz. Mesih İsa'da ne sünnetlilik ne de sünnetsizlik bir işe yarar; yalnız sevgiyle etkin olan imanın değeri vardır. İyi koşuyordunuz. Sizi gerçeğe uymaktan kim alıyordu? Buna kanmanız sizi çağırmanın isteği değildir. 'Azıcık maya bütün hamuru kabartır' Başka türlü düşünmeyeceğinize dair Rab'de size güvenim var. Ama aklınızı karıştıran kim olursa olsun, cezasını çekecektir. Bana gelince, kardeşler, eğer hâlâ sünneti savunuyor olsaydım, şimdiye dek kovalanırdı mıydım? Öyle olsaydı, çarmıh engeli ortadan kaldırılmış olurdu. Aklınızı çelenler keşke kendilerini hadım etseler!" (Galatyalılara Mektup, 5/1-12).

Bu ifadelerinden de anlaşıldığı üzere Pavlus, sünnet olmanın, şeriatın boyunduruğu altına girme manasına geldiğini halbuki İsa'nın nazarında sünnetin veya sünnetsizliğin bir değerinin olmadığını ve insanı kurtaracak şeyin sevgi ile amel olan iman olduğunu ifade etmiştir.

Bununla beraber Pavlus, yazdığı diğer bazı mektuplarda da bu konuya değinmiş ve sünnetin Yahudi dininin bir emri olduğunu, dolayısıyla kendilerini ilgilendirmediklerini ifade etmenin yanında (Korintoslulara I. Mektup, 7/17-20) aslında sünnetin bir çeşit gösteriş olduğunu (Galatyalılara Mektup, 6/11-17) ve sünnetliliğin özde olması gerekliliğini vurgulamıştır (Romalılarına Mektup, 2/25-29). Ayrıca O, esas üstünlüğün sünnetle değil, imanla sağlanacağını da dile getirmiştir (Romalılarına Mektup, 3/30).

Aslında Pavlus'un bu ısrarlı ifadelerine bakılırsa Hıristiyan cemaati içerisinde sünnet konusunun ciddi bir ihtilafa sebep olduğu söylenebilir. Yahudi asıllılar, putpereslikten gelenlerin sünnet olmaları gerektiğini savunur iken (Sarıkçıoğlu, 2002: 217) Pavlus, lüzumsuz olarak nitelediği sünnet olmanın, Yahudi şeriatının boyunduruğuna girmek olacağını halbuki kurtuluşun yalnız imanda olduğunu bu yüzden İsa'nın gayesine ters düşeceğini iddia etmiştir. Bu ihtilaf, Pavlus'un görüşleri çerçevesinde giderilmiş ve diğer milletlerden gelen Hıristiyanlar sünnet olmamışlardır (Schimmel, 1999: 172).

5.6.2. Vaftiz

Sözlükte arındırma, paklama, temizleme amacıyla suya daldırma gibi anlamlara gelen vaftiz, bizzat İsa Mesih tarafından uygulanmış olduğu kabul edilen dinsel bir liturjidir (M. Yıldırım, 2005: 131). Ayrıca vaftiz, Mesih'in ölme ve dirilme eylemlerine katılımın sembolik bir ifadesi olarak da tanımlanmıştır (Gündüz, 2006b: 141). Bununla beraber Yeni Ahitte vaftiz kelimesinin genelde "suya daldırma" dan ziyade "yıkama, arıtıp temizleme" anlamlarında kullanıldığı görülmektedir (Markos, 7/4; Luka, 11/38).

Hıristiyanlıkta, bir çocuğun sekizinci gün ile kırkinci gün arasında vaftiz edilmesi gereği vurgulanırken (M. Yıldırım, 2005: 131), Hz. İsa'nın kendisinin Ürdün'de, kendini dünya işlerinden soyutlamış bir vaiz olan Vaftizci Yahya'ya vaftiz ettirdiği belirtilmiştir (Peters, 2005: 52). Ayrıca vaftiz hususunda en büyük delil olarak İnciller'de geçen "İmdi siz gidip bütün milletleri şakird edin, onları Baba ve Oğul ve Ruhulkudüs ismiyle vaftiz eyleyin" (Matta, 28/19) ifadesi gösterilmiştir. İncillerde yer alan bu ifadelerden vaftiz olmanın, dine girmenin ya da İsa Mesih'e iman etmenin bir göstergesi olduğu çıkarımında bulunulmuştur (Gündüz, 2006b: 141). Ayrıca vaftiz, bazı Hıristiyan ilahiyatçılar tarafından Eski Ahit geleneğindeki sünnet geleneğiyle

kıyaslanmış, Tanrı ile yapılan yeni ahitleşmede sünnetin yerine vaftiz sakramentinin geçtiği ileri sürülmüştür (Gündüz, 2006b: 141).

Hiristiyanlıktaki vaftiz düşüncesini tam olarak kavrayabilmek için asli günah doktrininden bahsetmek faydalı olacaktır. Bilindiği üzere, Pavlus'un ortaya atmasına rağmen ne geçmiş kitaplarda ne de İsa'nın sözlerinde yer alan asli günah doktrinine göre tüm insanlar, Adem ile Havva'nın cennette işlediği günah nedeniyle günahkar olarak dünyaya gelmektedirler (Challaye, 1998: 191). Buna göre Havva'nın işlediği günah olmasaydı insanlar sonsuza kadar, ölümsüz bir şekilde Tanrıyla beraber yaşayacaklar iken bu günah sebebiyle ölümlü bir hale gelip doğuştan bazı kötü hasletleri de beraberinde getiren bir hal arz etmişler, doğuştan günahkar olmuşlardır (Şimşek, 2004: 38).

Bu nedenle Hiristiyan anne-babalar bu yolla çocuklarının kurtulacağı inancıyla onların vaftiz edilmelerini istemişlerdir. Asli günah doktrini, yani vaftiz edilmeden ölen çocukların cehenneme mahkum edileceği düşüncesiyle yakın ilişkili olarak bir vaftiz teolojisi geliştirilmiştir (Güç, 1999: 201). Buna göre vaftiz, kirli geçmişten temizlenmek ve kutsal hayat tarzına kavuşmak amacıyla yapılmaktadır (Erdem, 1993: 133; Alptekin, 2006: 42).

Vaftiz her zaman yapılabilir ise de genellikle Paskalya gününün tercih edildiği bilinmektedir. Bu işle görevli din adamının, "Seni Baba, Oğul ve Ruh'u'l Kudüs adına vaftiz ediyorum" demesiyle su ve ruhla dolu olan yeni bir hayatın başladığına inanılmaktadır (S. Yıldırım, 1988: 144). Öte yandan İsa'nın kanı ile insanların kirlerini temizlemesini sembolize ettiğine de inanılan vaftizin zaruret olmadıkça din adamı tarafından yapılmasının şart olduğu dile getirilmiştir (Kahraman, 1999: 237).

Öte yandan Yeni Ahitte, vaftizin farklı anlamlarda kullanımına da rastlandığı görülür. Yeni Ahitte vaftiz; günahtan temizlenme (Korintoslulara I. Mektup, 6/11), yeniden doğuş (Yuhanna, 3/5), Mesih tarafından aydınlanma (Efeslilere Mektup, 5/14), ruh yoluyla yenilenme (Titusa Mektup, 3/5) gibi anlamlarının dışında kölelikten çıkış (Korintoslulara I. Mektup, 1/14-17) ve özgürlüğe kavuşma (Galatyalılara Mektup, 3/27-28) gibi anlamlarda kullanıldığına da rastlanmaktadır.

Bunun yanında, Yeni Ahitte yer alan "İman edip vaftiz olunan kurtulacaktır; fakat iman etmeyen mahkum olacaktır" (Markos, 16/16) ve "Tevbe için su ile ben sizi vaftiz ediyorum" (Matta, 3/11) gibi ifadelerden de anlaşılacağı üzere vaftiz ile iman arasında özel bir bağ mevcut olmakla beraber onun, tam bir iman sakramenti olduğu ve vaftizin Mesih'in lütfuyla ruhtaki üzeri küllenmiş imanı canlandıran ve diğer tüm sakramentlerin önünü açan sakrament olduğu belirtilmiştir (Erbaş, 1998: 125; Besnard, 1983: 23). Bu bağlamda vaftiz kurtuluş vasıtası olarak yerleşmiş ve vaftiz olmadan ölen fakat ölmeden önce vaftiz amacıyla yaşamış olan çocuğun kilise mensubu sayılacağına hükmedilmiştir (Erbaş, 1998: 127).

Buna karşılık her ne kadar (Matta, 19/14; Resullerin İşleri, 16/33) gibi bazı İncil cümlelerinin zımnen delalet ettiği söylene de havariler döneminde çocuk vaftizinin uygulanıp uygulanmadığı kesin olarak bilinmemektedir (Güç, 1999: 201).

6. KURAN-I KERİM'E GÖRE AİLE

İslam peygamberi Hz. Muhammed'e yirmi üç yıl içerisinde tedricen inmiş olan Kuran-ı Kerim, insanlığa inen son ilahi kitaptır. Onu diğer ilahi kitaplardan ayıran en önemli unsur olarak, onun tamamıyla vahiy olarak kabul edilmesi ve İslam peygamberinin bile ona hiçbir müdahalede bulunmaması gösterilmektedir. Zira Onun bu özelliğinin, Müslümanlar tarafından kabul edilmesinin yanında birçok oryantalist tarafından da itiraf edildiği bilinmektedir (Draz, 2000: 35).

Kuran-ı Kerim de diğer dinler gibi aile kurumunun işleyişi ile ilgili önemli hükümler getirmiştir. Önceki bölümlerde anlatıldığı gibi Yahudi toplumu birçok hususu maddi planda değerlendirip bir aşırılığa giderken Hıristiyan toplumu ise buna tepki olarak aşırı maneviyatçı bir yapı arz etmiştir. Kuran-ı Kerim ise her konuda olduğu gibi aile konusunda da orta yolu takip etmiş ve her konuyu maddi ve manevi unsurların her ikisini de ihmal etmeden ve abartmadan değerlendirmiştir. Biz Kuran-ı Kerimdeki ayetler çerçevesinde konuyu değerlendirme yoluna gideceğiz ancak konunun daha iyi anlaşılması için ayetleri açıklarken yer yer hadislere de müracaat edeceğiz.

6.1. İslam Toplumu Geleneksel Aile Yapısı

Diğer ilahi dinler gibi İslam dini de aileye ciddi bir önem vermiş, gerek Müslümanların kutsal kitabı Kuran-ı Kerimde gerekse de Hz. Muhammed (s.a.v)'in sözleri ve uygulamalarında aile kurumunun önemi ve aile fertlerinin uymaları gereken kurallar izah edilmiştir.

Bilindiği gibi İslam dininin ilk muhatabı olan Araplarda, fertlerin ve ailelerin içinde eridiği kabilecilik anlayışı, toplum yapısının temelini oluşturmuştur. İslam dini getirdiği esaslarla bunu değiştirerek kabilenin yerine aileyi koymuş, kabile mensuplarının hukuki ve sosyal ilişkileri ile dayanışmalarını aileye aktarmıştır. Böylece aile, toplumun temel birimi haline gelmiştir (Karaman, 1995: 59).

Bunun yanında İslam dini diğer sosyal sistem ve dinlerden farklı olarak aile fertleri ve akrabalık ilişkileri ile ilgili kuşatıcı hükümler getirmiştir. Ayrıca Kuran-ı Kerim ve Hz. Muhammed (s.a.v)'in söz ve davranışlarının kaynak olarak alındığı İslam Hukuku, evlilik ve boşanma, meşruiyet ve bağımlılık, kazanç ve geçim, miras ve aile üyelerinin karşılıklı hak ve görevlerinin ayrıntılı bir şekilde ele alındığı bir bilim dalı haline gelmiştir (Faruki, 1993: 92).

Buna göre İslam toplumunda aile, eşlerin devamlı olarak beraber yaşama, dayanışma, çocuk sahibi olma konusunda karşılıklı anlaşmalarına dayanan, basit, medeni bir akitle vücut bulmuş, çocuklar ve yakın akrabaya kadar uzanan hak ve görevlerin ördüğü sosyal ve hukuki bir kurum olarak tanımlanmıştır (Karaman, 1995: 205). Anlaşılan o ki, İslam dini yalnızca karı-koca arasındaki ilişkileri değil, anne-baba ve çocuklar arasındaki ahlaki, manevi ve hukuki ilişkileri de düzenlemiş ve bu konularda kurallar getirmiştir.

Her şeyden önce Kuran-ı Kerim aileyi, insanın huzur bulacağı bir yuva olarak tanımlamıştır: “İçinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp, aranızda sevgi ve rahmet var etmesi, Allahın varlığının belgelerindedir. Bunlarda düşünen bir toplum için dersler vardır” (Rum, 30/21). Beden ve ruh sağlığı için huzurun vazgeçilmez işlevi hatırlanınca bu yuvanın, insan için nasıl bir önem taşıdığı ortaya çıkacaktır. Bunun yanında edepi bir hayat yaşayabilmek (Nisa, 4/25), insan neslinin devamını sağlamak (Nisa, 4/1) ve böylece adalete dayalı ideal bir toplum oluşturmak, İslam'da ailenin amacını özetlemektedir.

Ayetlere bütünlük içerisinde bakıldığında Kuran-ı Kerime göre ilk ve en önemli sosyal birliğin aile olduğu görülmektedir. Zina etmeyi yasaklaması, evlilikte nikahı emretmesi ve evlilikle ilgili birçok düzenleme getirmesi, Kuranın aileye verdiği önemi göstermektedir (Okumuş, 2002: 62). Ancak şunu da belirtmek gerekir ki İslam dininde aileyi birbirine bağlayan asıl bağın kan bağından önce iman birliği olduğu fikri benimsenmiş, bu yüzden imandan yoksun olan akrabaların aile bütünlüğü dışına çıkmış olacağı anlatılmıştır. Nitekim kendisine iman etmemiş olan oğlunu tufandan kurtarmak için dua eden Nuh peygambere Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Ey Nuh! O, asla senin aileden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir” (Hud, 11/46).

Kuran-ı Kerim, ailenin reisinin erkek olduğunu belirtmiş bunun sebebini ise, erkeğin doğuştan getirdiği fiziki üstünlük ve ailenin ekonomik sorumluluğunu üzerinde taşıması olarak açıklamıştır (Nisa, 4/34; Bakara, 2/228). Ancak şu bilinmelidir ki kocanın reisliği kadının sosyal ve hukuki şahsiyetini gölgelememiş; mal edinebilme ve istediği gibi tasarruf edebilme, soyadını kullanabilme gibi hususlarda kadınların temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu vurgulanmıştır. Aslında kadın ve erkeğin her birinin kendi alanlarında sorumluluklarının olduğu ve bunun bir üstünlük meselesinden çok hangi alana hangi cinsin yatkın oluşu ile ilgili olduğu ifade edilmiştir (Karaman, 1995: 202).

Hz. Muhammed (s.a.v) de bir hadisinde: “Hepiniz birer çoban (idareci) sınız ve hepiniz idareniz altındakilerden sorumlusunuz. Devlet başkanı bir çobandır ve o yönettiklerinden sorumludur. Erkek ailesinin çobanıdır ve o idaresi altındakilerden sorumludur. Kadın kocasının evinin çobanıdır ve o da idaresi altındakilerden sorumludur” (Buhari, Nikah/80-89) buyurarak erkeğin ailedeki reisliğinin aslında ciddi bir sorumluluk altına girme manasına geldiğini ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi burada Hz. Muhammed (s.a.v), erkeğin eşini aile fertlerinden her hangi biri olarak değil de ikinci başkan olarak vasıflandırmış ve onu şerefli bir konumda zikretmiştir. Yine görüldüğü gibi Hz. Peygamber, başkanlıkları saltanat sürme ve tahakküm makamları değil vazife ve mesuliyet yerleri olarak görmüştür. Bu açıdan bakıldığında kadın ve erkeğin her birinin tabii konumuna göre üstlenmesi gereken görevler vardır. Hz. Peygamber aileyi, karşılıklı sevgi ve saygı sınırları içerisinde yeni nesillerin iyi bir şekilde yetiştirileceği yer olarak görmüştür (Doğan, 1988: 53; Yeniçeri, 2000: 436).

İslam dini ileride de göreceğimiz gibi diğer dinlerin aksine kadına yönelik birçok olumlu hüküm getirmiştir. Buna rağmen Kuran'ın erkeğe bir çeşit üstünlük kazandıran bu ayetleri tartışılmış ve bazı yorumlarda bulunulmuştur. Biz bu konuyu “Kuran'a Göre Kadın” başlığı altında ayrıca inceleyeceğiz.

Ayrıca Kuran-ı Kerim, kararların istişareyle, karşılıklı görüş alış verişiyle alınmasını talep etmiştir. Nitekim muhatap olarak kadınları da kapsayan “Müslümanların idare ve işleri, aralarında yapacakları istişareye dayanır” (Şura, 42/38) ve “İş ve idare hususunda onlarla istişare et. Kesin kararını verince de artık Allaha güvenip dayan. Çünkü Allah kendisine güvenip dayananları sever” (Al-i İmran, 3/159) anlamlarındaki ayetler, her konum ve makamda olduğu gibi toplumu oluşturan hayati öge olan aile içinde de uygulanması gereken bir kural olarak dikkat çekmektedir. Buna göre, ailede de gerekli konularda erkek eş ve hatta çocuklarla istişareler yapılmalıdır. Nitekim Hz. Muhammed (s.a.v)'in eşleriyle istişareler yaptığına dair birçok rivayet vardır. (Yeniçeri, 2000: 446).

Her ne kadar kadının yemek hazırlama ve temizlik dahil ev işlerini yapma mecburiyeti, kayınvalide ve kayınpederine bakıp ihtiyaçlarını görme gibi yükümlülüklerinden Kuran ve hadislerde bahsedilmemiş olsa da (Zuhayli, 1995: 196)

genel kabule göre kadının bu tür işlere yatkın fitri yapısı nedeniyle bu işleri yapma görevinin ilk olarak kendisinde olduğu görülmektedir.

Öte yandan, bir koca olarak hanımlarının nafakasını teminle mükellef olan Hz. Peygamberin bir yandan bütçeye katkı öte yandan ev işlerinde hanımlarına yardımcı olma kabilinden bazı işler yaptığı bazı rivayetlerden anlaşılmaktadır. Mesela bir rivayette Onun evde ayakkabısını kendisinin tamir ettiği, elbisesini kendisinin dikip yamadığı zikredilmiştir (Buhari, Nafakat/7). Bu ve benzer rivayetler her şeyden evvel aile içi muhabbet açısından önem taşımakta ve kocanın evde hiçbir şeye el sürmeyip sadece hizmet bekler bir tavır içine girmemesi açısından Müslümanlara ders vermektedir (Yeniçeri, 2000: 461).

Kuran, boşanma konusunda da daha sonra da değineceğimiz gibi bazı hükümler getirmiş ve “Ey inananlar! Kadınlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmıyorsanız, hoşlanmadığımız bir şeyi Allah çok hayırlı kılmış olabilir” (Nisa, 4/19) ayetinden de anlaşılacağı gibi eşler arasında çıkabilecek uyuşmazlık ve dargınlıkların hemencecik bir ayrılış vesilesi yapılmaması, aksine yaraların sarılması istenmektedir.

Öte yandan akraba kavramı da Kuran'ın önem verdiği bir kavramdır. Akrabalık, “soy” ve “evlilik” yoluyla kültürel olarak kabul edilmiş toplumsal ilişkiler sistemi olarak tanımlanmıştır. İnsanın toplumsal bir varlık olarak yaşamaya başlamasından beri akrabalık ilişkileri evrensel bir önem taşımaktadır. Akrabalık insan toplulukları için iki temel işlevi yerine getirmektedir. Birincisi, statü ve mülkiyetin bir kuşaktan diğerine aktarılması, yani miras düzenleme işlevidir. İkinci temel işlevi ise toplumsal grupları oluşturması ve grubun idamesini sağlamasıdır (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 23).

Kuran-ı Kerim gerek anne gerek baba tarafından aynı sülale içinde bulunan insanların yekdiğerinin sevincine ve üzüntüsüne ortak olmaları gerektiğini şu şekilde izah etmiştir: ”Kuşkusuz Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt verir” (Nahl, 16/90). Kuran-ı Kerimde akrabalık bağlarının muhafaza edilmesi iyi bir Müslüman'ın vazgeçilmez vasfı olarak nitelenirken, bu bağa riayet etmeyip akraba sorumluluğunu göz ardı edenler “hüsrana uğrayanlar” (Bakara, 2/27), “yeryüzünde bozgunculuk yapanlar” (Ra'd, 13/25) olarak nitelendirilmiştir.

6.2. Kuran-ı Kerim'e Göre Kadın

Daha önceki bölümlerde incelediğimiz Tevrat ve İnciller'de kadının konumuna bakıldığında genelde olumsuz bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir. İslam'da ise genel olarak bakıldığında kadının cinsiyet ayrımına tabi tutulmadığı ve onun saygın bir konuma konulduğu söylenebilir. Biz bu hususta Kuran-ı Kerim ayetleri çerçevesinde bu hususu değerlendirip diğer kutsal kitaplarla karşılaştırma yoluna gideceğiz.

Tevrat'ta anlatılan ve gerek Yahudi gerekse de Hristiyanlar tarafından aynen benimsenen yaratılış hikayesine göre Tanrı, ilk insan Adem'i (Tekvin, 2/7) yarattıktan sonra ona yardımcı olmak üzere onun kaburga kemiklerinin birinden, adına sonradan Havva denilecek olan kadını yaratmıştır (Tekvin, 2/21). Dolayısıyla kadın, daha yaratılıştan itibaren erkekten farklılaşmıştır. Cennette bir ağaç haricindeki her türlü nimetten faydalanması hususunda kendilerine izin verilen Adem ve Havva, şeytanın Havva'yı aldatmasıyla yasak ağaçtan yemiş (Tekvin, 3/6), buna ceza olarak da yeryüzüne gönderilmişlerdir. Ayrıca yasak ağacı ilk yemesinden dolayı Havva'ya ağrıyla çocuk doğurma (Tekvin, 3/16), Adem'e de karısının sözünü dinlediği için topraktan zahmetli bir şekilde yararlanma cezası verilmiştir (Tekvin, 3/17). Görüldüğü gibi Kutsal Kitabın bu ifadelerine göre kadın erkeğin kaburga kemiğinden yaratılmış ve

cennette yasak meyveyi yiyerek oradan çıkarılmalarına sebebiyet vermiş, bu yüzden de Yahudi ve Hıristiyanlar tarafından şeytanın işbirlikçisi olarak görülmüştür.

Kuran-ı Kerimde yer alan yaratılış hikayesi de buna benzemesine rağmen bazı temel hususlarda ayrılıyor görülmektedir. Kuran'da ilk insan Adem'in yaratılışından defalarca bahsedilmesine rağmen (Bakara, 2/34; Al-i İmran, 3/33) kadının yaratılmasından ayrıntılı bir şekilde bahsedilmemiştir. Yalnız bir ayet bu konuda bazı farklı düşüncelerin zihinlerde yer bulmasına sebebiyet vermiştir: "Ey insanlar! Sizi bir tek canlıdan yaratan, ondan da eşini yaratan ve her ikisinden pek çok kadın ve erkek meydana getiren Rabbinize karşı sorumluluğunuzun bilincinde olun (Nisa, 4/1).

Klasik müfessirler bu ve benzer ayetlerde (Araf, 7/189; Zümer, 39/6) yer alan "nefs" terimine yüklenen can, ruh, akıl, canlı varlık, canlı, insan, şahıs gibi pek çok anlam içerisinden genelde "insan" ı tercih etmişlerdir. Kendi mealinde de bu kelimeyi "canlı" olarak çevirdiği görülen Muhammed Esed, klasik müfessirlerin, bu ayette yer alan "nefs" kelimesini zihinlerine yer eden Kitab-ı Mukaddes ifadelerinin etkisiyle "insan" (Adem) olarak çevirmiş olabileceklerini belirtmiş, Muhammed Abduh'un da bu kelimeyi "insanlık" olarak çevirdiğini ifade etmiştir (Esed, 2002: 132). Bu ayetlerde geçen "tek nefis" lafzı, insanlık türü veya insanlık özü yerine, Adem'in bedeni olarak anlaşılmıştır. Buna karşılık birçok çağdaş araştırmacının da belirttiği gibi burada sözü edilen kelimeye verilecek en iyi anlam, bir erkek kişi değil, erkek olma potansiyelini de dışı olma potansiyelini de içinde barındıran, temel bir insanlık potansiyelidir (Tuksal, 2001: 69-70; Berktaş, 1996: 73).

Kuran-ı Kerim kadının yaratılması ile erkeğin yaratılması arasında bir ayrım yapmamıştır. Her ikisi de topraktan (Enam, 6/2; Rum, 30/20), onun ardından da meniden (Fatır, 35/11; Mümin, 40/67) yaratılmıştır. Hatta Kuran-ı Kerim erkek kadın ayrımı yapmadan insanın anne karnındaki gelişimini de izah etmiştir (Müminun, 23/12-14; Mümin, 40/67).

Sözü edilen bu ayet dışında kadının yaratılması ile ilgili herhangi bir ifade Kuranda yoktur. Anlaşılan o ki kadının, erkeğin kaburga kemiğinden yaratılma hikayesi zaman içerisinde İslam'ın bir görüşüymüş gibi algılanmaya başlamış, hatta bu sebeple kadın hakkında bazı olumsuz yargılar üretilmiştir (Tuksal, 2001: 30).

Bunun yanında İslam dünyasına yine Kitabı Mukaddes metinlerinden giren bir diğer yargı ise Adem ile Havva'nın cennetten çıkarılmalarına sebebiyet veren yasak meyveyi yemeleri ile ilgili husustur. Buna göre Müslümanlar arasında oluşan yaygın kanaate göre yasak meyveyi ilk önce yiyen Havva, Adem'in de günah işlemesine sebebiyet vermiştir. Halbuki Kuran-ı Kerim, suçu işleme konusunda sadece Adem'i veya sadece Havva'yı suçlamamaktadır. "Derken Şeytan onların ayaklarını kaydırarak içinde buldukları nimet yurdundan çıkardı" (Bakara, 2/36), "Böylece onları aldatarak mevkilerinden düşürdü" (Araf, 7/22), "Derken ikisi de o ağacın meyvesinden yediler" (Taha, 20/121) ayetlerinden de anlaşılacağı gibi her ikisinin de işlenen suçta eşit derecede pay sahibi olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca Arap dilinin özelliklerinden dolayı Kuran-ı Kerimde erkeklere yapılan hitaplar, aynı zamanda kadınlara da yapılmış kabul edilmektedir. Kuran-ı Kerim'de daha çok kadın ve erkeklere yapılacak ortak hitaplarda müzekker (erkek) sigası kullanılmıştır (Savaş, 1991: 41). Hatta bazı ayetlerde, erkeklere ve kadınlara ayrı ayrı seslenilmiş, mükellefiyetler ve ibadetler konusunda erkek ile kadın arasında herhangi bir ayrım olmadığı şu şekilde ifade edilmiştir: "Gerek erkek, gerek kadın, hayır işleyen hiçbir kimsenin çalışmasını zayi etmem. Çünkü siz birbirinizdensiniz, birbirinizden farkınız yoktur" (Al-i İmran, 3/195; Nahl, 6/97). "Allaha teslim olan erkekler ve teslim olan kadınlar, İslam dinine iman eden erkekler ve iman eden kadınlar, taate devam eden

erkekler ve taate devam eden kadınlar....oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar...işte Allah onlara mağfired ve büyük bir mükafat hazırlamıştır” (Ahzab, 33/35; Nur, 24/30-31).

Yahudi ve Hıristiyan kitaplarında nadiren görülen bir durum olan Kuranın bu şekilde özel olarak kadınlara seslenişi (Armstrong, 1998: 211), kadına tam bir kişilik kazandırmış ve yaptıklarından erkeklerle aynı ölçüde sorumlu tutulacaklarını izah etmiştir. Zikredilen ayetlerden anlaşılan odur ki, dini hükümleri yerine getirme hususunda hiçbir sosyal statü ve cinsiyet farkı gözetilmeksizin, erkek-kadın bütün müminler aynı konumda kabul edilmiştir. Yalnız kadın, hayız ve nifas gibi bazı özel hallerinde başta namaz olmak üzere bazı ibadetlerden muaf tutulmuştur (Buhari, Hayz/20). İslam toplumunda kadın ekonomik hürriyet hususunda erkeğin sahip olduğu haklara sahip olmuş ve zengin erkeğin mesul olduğu mali ibadetlerden zengin kadın da mesul tutulmuştur (Savaş, 1991: 43).

İslam açısından erkek, ailenin reisi kabul edilmiş, kadın ise aile kurumunun bir üyesi olarak saygın bir konum elde etmiştir. Aile reisi olan erkek, her ne kadar ailevi maslahatları dikkate alarak, kadına belli işleri yapmayı yasaklama hakkına sahip olsa da (Mutahhari, 1999: 130) İslam dini kadını saygın bir yere oturtmuş, ona mal mülk sahibi olma, ticaret yapabilme, boşanma talebinde bulunabilme gibi haklar tanımıştır (Et-Telidi, 1996: 30). Denebilir ki, erkeğe prestijden çok sorumluluk getiren bu nisbi üstünlük bile İslam'ın her iki cinsin ebediyet için yaratıldığı, dini vecibe ve mükafatların her iki cins için de aynı olduğu yolundaki prensibine bir istisna teşkil etmemiştir.

İslam, cinsiyetlerin birbirleriyle çatışan değil, birbirlerini bütünleyen şeyler olarak görüldüğü bir yapı getirmiştir. Bu yapıya göre kadınla erkek her yönüyle tam eşit canlılar değil, her birinin kendine göre iş bölümünün ve sorumluluklarının bulunduğu aynı türden canlılardır (Et-Telidi, 1996: 20). Her ne kadar Kuran, erkeklerin kadınların üzerinde idareci olduklarını zikretse de (Nisa, 4/34; Bakara, 2/228) aynı zamanda kadın ile erkek birbirlerinin yardımcılarıdır (Tevbe, 9/71; Bakara, 2/187). Ayrıca “Ey İnsanlar! Biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. Allah indinde en üstün olanınız, takvada en ileri olanınızdır” (Hucurat, 49/13) ayetinde de görüldüğü gibi Allah katında üstünlük erkeklik-dişilikte değil, takvada aranmıştır.

Aslında İslam dininin kadınlara yönelik getirdiği yenilikleri anlamak için İslam öncesi döneme bakmak yeterlidir. İslam öncesi Arap toplumunun yapısıyla karşılaştırıldığında İslam dininin kendinden önceki dönemdeki kadına bakışı değiştirdiği ve bir çok yenilik getirdiği görülmektedir. İslam'dan önce kadın hakaret görür, maddi bir eşya gibi miras olarak varislere intikal eder, kız çocukları utanç vesilesi sayılır iken Kuran-ı Kerim, kadının toplum içerisindeki konumunu yükseltmiş, kadın ve erkeğin birbirlerini tamamladıklarını, birisi olmadığı takdirde diğerinin olamayacağını insanlara telkin etmiştir (S. Ateş, tsz: 88). Kız çocuklarını diri diri toprağa gömmeye vahşetini Kuran-ı Kerim şu ifadelerle anlatır: “Onlardan birine bir kız çocuğu müjdelendiği vakit öfkesinden yüzü simsiyah olur. Verilen müjdenin kötü tesiriyle kavminden gizlenir. O çocuğu, zillet ve horluğa katlanarak tutacak mı, yoksa toprağa mı gömecek? Bak ne fena hüküm veriyorlar.” (Nahl, 16/58-59).

Hz. Muhammed (s.a.v) bu kötü adeti kaldırdığı gibi üç kızına veya kız kardeşine iyi davranan Müslüman'ı cennetle müjdelemiştir (Savaş, 1991:123). Hz. Peygamberin bu ifadesinden, kız çocuklarının konumunu yükseltmek için onun ciddi gayret gösterdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca İslam dini kadınlara miras ve boşanma konularında yasal haklar vermiştir ki çoğu Batılı kadın on dokuzuncu yüzyıla kadar buna benzer haklara sahip olamamıştır (Armstrong, 1998: 211).

Öte yandan Kuran, anne ve babaya iyilik etmekten bahsederken (Enam, 6/152; İbrahim, 14/41; İsrâ, 17/23) annenin çocuğu için çektiği sıkıntılara yer verir. "...annesini onu zahmetle taşıdı ve zahmetle doğurdu..." (Ahkaf, 46/15) ve "...annesini onu nice sıkıntılarla taşımıştır..." (Lokman, 31/14) gibi ayetler ve "Cennet anaların ayakları altındadır" gibi rivayetler kadının özellikle de anne olduktan sonra daha farklı bir konuma yükseltildiğini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Kuran-ı Kerimde ismi geçen en önemli kadın şüphesiz Hz. Meryem'dir. Hz. İsa'yı babasız bir şekilde dünyaya getiren (Meryem, 19/18-26), bu yüzden de toplumun onun hakkında dile getirdiği yanlış yargılara da olanca gücüyle direnmiş olan Hz. Meryem iffetiyle övülüp (Tahrim, 66/12) tüm insanlara örnek gösterildiği gibi (Enbiya, 21/91) dünyadaki tüm kadınlara da üstün kılınmıştır: "Hani melekler, "Ey Meryem! Allah seni seçti. Seni tertemiz yaptı ve seni dünya kadınlarına üstün kıldı" (Al-i İmran, 3/42). Ayetlerden de anlaşılacağı üzere Yahudiler tarafından yerilen, Hıristiyanlar tarafından da aşırı övülen kişiliği İslam'da senteze kavuşmuştur (Tümer, 1996: 180; Winter, 2007: 233).

Öte yandan Hz. Peygamber dönemi uygulamalarına bakıldığında kadınların o dönemde toplumsal hayat içerisinde etkin rol aldıklarını görmek mümkündür. Örneğin Hz. Peygamberin eşi Hz. Hatice bilindiği gibi Mekke'de ticaret kervanlarına sahip olmuş ve ticaretle uğraşmıştır. Ve yine İslam tarihinde ifk hadisesi diye bilinen ve Hz. Aişe'ye iftira atılan hadiseden de çıkarılabilmektedir ki Hz. Peygamber döneminde kadınlar da zaman zaman erkeklerle beraber seferlere, savaşlara katılmışlar, toplumsal hayat içerisinde kendilerine yer edinmişlerdir. Sonraki dönemlerde de kendisini farklı açılardan yetiştiren Müslüman kadınlar dikkat çekmektedir. Bu örnekler de göstermektedir ki İslam dini kadını sosyal hayatın dışına itmemiş aksine ona sosyal hayat içerisinde aktif bir rol vermiştir (Göle, 1993: 21).

Ayrıca Hz. Peygamberin, hanımlarının yanına girerken her birine selam verip hal ve hatırlarını sorduğu, kendisine herhangi bir konuda soru sormak için gelen kadınlara da değer verdiği, onların dertlerini dinleyip çözüm yollarını gösterdiği bazı rivayetlerden anlaşılmaktadır (Savaş, 1991: 55-56). Hatta yine bu dönemde sahabelerin, kadın-erkek beraberce abdest aldıkları, mescide giderek Hz. Peygamberin arkasında namaz kıldıkları, cemaatle namaza devam ettikleri bilinmektedir. Ayrıca kadınların vakit namazlarına devam etmelerinin yanında erkeklerin yanında Hz. Peygamberin konuşmalarını da dinledikleri bilinmektedir. (A. O. Ateş, 2000: 28).

İslam Peygamberi, kadınların eğitimine de Yahudilikteki ve Hıristiyanlıktaki durumun aksine ciddi önem vermiş, ilim öğrenmenin kadın erkek her Müslüman'ın üzerine farz olduğunu dile getirmiştir (Savaş, 1991:123). Öyle ki bazen Müslüman hanımlar çekinmeden merak ettikleri konuları Hz. Peygambere sormuşlar, O da bu tutumlarını takdir etmiştir. Bu dönemde kadınlar, kendilerini savunacak ve erkeklerin yanlışlarını söyleyebilecek konuma gelmişler (A. O. Ateş, 2000: 29), hatta bazılarının, şiir, tıp, nesep vs. ilimlerde erkeklerden ileri bir konuma geldiği belirtilmiştir (Savaş, 1991: 136-158).

Hz. Peygamber döneminde toplumda kadınlara sağlanan bu olumlu bakış tarzı Dört Halife döneminde de devam ettirilmiştir. Kadınların mehrine bir sınırlama getirmek isteyen Hz. Ömer'e, bir kadın Kur'anı Kerimden delil getirerek karşı çıkmış ve halifeyi düşüncesinden vazgeçirmiştir (A. O. Ateş, 2000: 34-35).

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse Kuran-ı Kerim ifadeleri ve Hz. Peygamber ile Dört Halifenin uygulamaları İslam'ın kadına verdiği değeri göstermesi açısından önemlidir. Ancak şurası açıktır ki Hz. Peygamber döneminden uzaklaşıldıkça kadına yönelik bu olumlu bakış açısının değiştiği görülmüştür. İslam'ın özünde ve ana

kaynaklarında kadına karşı olumsuz bir tutum olmamasına rağmen İslam'ın genişlemesi ve Müslümanların değişik coğrafyada farklı dinden insanlarla –özellikle de Yahudi ve Hıristiyanlarla- bir arada yaşamış olmaları o toplumlardan ve dinlerden kadın karşıtı birtakım söylemlerin İslam toplumu içerisine girmesi sonucunu doğurmuştur (Hıdır, 2006: 540; A. O. Ateş, 2000: 38-39).

6.3. Evlenme

Sözlükte “eklemek, toplamak” veya “akit yapmak ve cinsi ilişkide bulunmak” anlamlarına gelen evlenme (nikah), dini bir terim olarak; “kadınla erkeğin, hayatlarını birleştirme akdi” olarak tanımlanmıştır (Soysaldı, 1999: 15). Başka bir tanıma göre ise nikah, “birbirleriyle evlenmelerine hukuken bir engel bulunmayan bir erkek ile bir kadının sürekli bir hayat ortaklığı kurmak üzere aralarını birleştiren ve bunun için karşılıklı hak ve görevler belirleyen bağıdır” (Yaman, 1999: 27). Tanımlardan da anlaşılacağı gibi İslam'da birbirlerine haram olan erkek ve kadın ancak evlilik akdiyle birbirlerine helal oldukları görülmektedir.

Anlaşılan o ki, İslam'da evlilik mistik ve kutsal bir seremoni olmaktan ziyade, karşılıklı anlaşmaya dayanan bir hukuki sözleşme biçimi olarak anlaşılmıştır (Faruki, 1989: 91). Bunun yanında evlenmenin amacının, erkekle kadının doğal duygularını doyurmalarının yanında insanların üremesi olduğu ifade edilmiş ve şehvet duygusunun neslin devamı için bir araç olduğu dile getirilmiştir (S. Ateş, tsz: 4).

İslam cinselliğin bizzat kendisinin kötü bir fiil olduğunu söylememiş, kötü olan ve yasaklanarak cezalandırılan ilişkiler sorumsuz bir biçimde kadın-erkek arasında sırf şehvi duyguları tatmin için cereyan eden evlilik dışı ilişkilerin olduğu vurgulanmıştır (Faruki, 1989: 91). Kuran-ı Kerimde de belirtildiği gibi kadınlara karşı ilginin normal olduğu (Al-i İmran, 3/14) ve normal olan bu ilginin, evlilik gibi meşru bir müessese ile giderilmesi gerektiği, aksi takdirde bu arzu ve istekler veya neslin devamının gayri meşru yollarla da sağlanabileceği düşünülebilir. Bunun da toplumda ahlaksızlıkların artması, aile düzeninin ortadan kalkması ve toplumun çöküntüye uğraması gibi sonuçlara götüreceği açıktır.

Ayrıca Kuran-ı Kerimin, “İçinizdeki bekarları ve kölelerinizle cariyelerinizden iyi olanları evlendirin. Eğer onlar fakir iseler, Allah onları fazlu kereminden zenginleştirir” (Nur, 24/32) ayeti ile aileyi oluşturmayı bir toplumsal görev olarak Müslümanlara yüklediği belirtilmiştir (S. Ateş, 1978: 221).

Kuran-ı Kerimin bu emrinin yanı sıra Hz. Muhammed (s.a.v) de evliliği sürekli teşvik etmiş, birkaç sahabenin kendilerini dünyadan soyutlayıp hiç evlenmeyeceklerini söylediklerini işittiğinde onları çağırarak, yaptıklarının doğru olmadığını, kendisinin dini en iyi yaşayan insan olmasına rağmen kendisinin de evlendiğini söyleyerek onları bu düşüncelerinden vazgeçirmiştir (Buhari, Nikah/1).

Başka bir zaman da, “Ey gençler kim içinizde evlenmeye muktedir ise evlensin, çünkü gözü haramdan ve ırzı en sağlam koruyan budur” (Buhari, Nikah/2-3) buyurmuş ve evliliğin kendisinin sünneti olduğunu ve Müslümanların kendisinin sünnetinden yüz çevirmemeleri gerektiğini dile getirmiştir (İbn Mace, Nikah/1).

İslam'da evlenmek normal durumlarda sünnet iken bazı durumlarda farz veya haram olabilmektedir. Evlenmediği durumlarda zina suçu işleyeceğini kesinlikle bilen bir kimse için evlenmek farz iken, evlendiği takdirde karısına kötülük edeceğini, ona karşı kocalık görevlerini yapamayacağını kesinlikle bilen bir kimsenin evlenmesinin haram olduğu belirtilmiştir (S. Ateş, tsz: 4-5). Ayrıca Kuran-ı Kerim iffetin önemi

üzerinde durarak evlenme imkanı bulamayanların, Allahın lütfu ile ihtiyaçlarını giderinceye kadar iffetli kalmaya çalışmalarını öğütlemiştir (Nur, 24/33).

6.3.1. Eş Seçimi

Evliliğin ilk aşaması sayılan eş seçimi hususunda, ileride zikredeceğimiz bazı engeller dışında İslam dininin, kişinin evlenebileceği kişi konusunda çok fazla kural koymadığı yalnız Hz. Muhammed'in bu konuda bazı tavsiyelerde bulunduğu görülmektedir.

Mesela Hz. Muhammed (s.a.v), kadının doğurgan olması üzerinde durmuş, "Kocasını sevebilen doğurgan kadınla evlenin. Çünkü ben kıyamet gününde diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla övüneceğim" (Ebu Davud, Nikah/3) buyurarak evliliğin esas gayesinin insan neslinin devamı olduğunu belirtmiştir.

Bunun yanında O, "Evlenmek için bakire kızları tercih ediniz. Çünkü onlar daha tatlı dilli, kocayı daha fazla tatmin edici ve daha aza kanaat edicidir" (İbn Mace, Nikah/7; Buhari, Nikah/10) buyurarak bakireliğin de önemli bir kriter olduğunu dile getirmiştir. Hz. Muhammed'in bu ifadesinden de anlaşılacağı gibi İslam dini bakireliğe önem vermektedir. Buna karşılık günümüzde birçok Hıristiyan Batı ülkesinde küçük birtakım gruplar bir yana bırakılırsa bakireliğe önem verilmediği, hatta belli bir yaştan sonra bakire kalan genç kızların alay konusu yapıldığı bilinmektedir. İslam'ın bu konuda aldığı önlemlerin daha sağlıklı ve aile yuvasını daha fazla koruyucu nitelikte olduğu görülmektedir (Döndüren, 1995: 138).

Şüphesiz bunların yanı sıra Hz. Muhammed (s.a.v)'in üzerinde durduğu esas husus, evlenilecek şahsın dindarlığı olmuş ve bu konuda O, kadınlarla güzelliği, soyu, zenginliği ve dindarlığı olmak üzere dört şey için evlenilebileceğini ancak Müslümanlara dindarlığı tercih etmelerini tavsiye etmiştir (Buhari, Nikah/16; İbn Mace, Nikah/6). Başka bir zaman ise O, "Yemin olsun, burnu kesik, kulağı delik siyahi dindar bir köle, dindar olmayan hür kadından daha iyidir" (İbn Mace, Nikah/6) buyurarak yine eş seçiminde dindarlığın önemini vurgulamıştır. Kuran-ı Kerim'de geçen bazı ayetler de yine aynı hususa atıfta bulunmuşlardır (Nur, 24/26).

Öte yandan İslam dininde eş seçimi konusunda kadının da erkekle aynı haklara sahip olduğu ve istemediği biriyle evlendirilemeyeceği ifade edilmiştir (Savaş, 1991: 162). Zira bazı İslam hukukçuları, bülûğ çağına gelmiş bir kızı hiç kimsenin zorla evlendiremeyeceğini ve kızın rızası alınmadan yapılan evlendirmelerin geçersiz olduğunu dile getirmiştir. Çünkü Hz. Muhammed (s.a.v), "Açıkça izin alınmadan dul kadın, rızası anlaşılmadan bekar kız evlendirilmez" buyurarak konuyu kesin bir hükme bağlamıştır (Karaman, 1995: 211).

Nitekim Hz. Ömer, halife olduğu dönemde Hz. Ebu Bekir'in kızı Ümmü Gülsüm ile evlenmek için Onu Hz. Aişe'den istemiş ancak Ümmü Gülsüm, Ömer'in kadınlara karşı sert oluşunu ve yaşayışının katı olduğunu gerekçe göstererek teklifi geri çevirmiştir (Savaş, 1996: 118).

Bunun yanında Hz. Peygamber, "Dininden ve ahlakından memnun kalacağınız birisi size başvurunca onu evlendirin (istediği kızı verin); eğer bunu yapmazsanız yeryüzünde fitne ve büyük fesat (kötülükler) olur." (İbn Mace, Nikah/46) sözleriyle uygun bir şahsın çıkması durumunda gençlerin evlendirilmelerinin sağlanması hususu üzerinde durmuş ve böyle yapılmadığı takdirde toplumda huzursuzlukların oluşacağı konusunda Müslümanları uyarmıştır.

Öte yandan İslam toplumunda evlilikte denklik diye adlandırılan bir husus üzerinde de durulmuş ve iki şahsın evlenirken dini, ekonomik ve sosyal bakımdan

denklik bulunmasının gerekip gerekmediği hususu tartışılmış ve sonuç olarak denkliğin, nikahın sıhhat şartlarından değil, evliliğin devamının sağlanmasında önemli sayılabilecek esaslardan olduğu görüşü dile getirilmiştir (Döndüren, 1995: 179). Nitekim “Allah katında en şerefliiniz takva bakımından en üstün olanınızdır” (Hucurat, 49/13) ayeti ve Hz. Peygamberin benzer manadaki hadisleri insanda ölçüt alınması gereken hususun takva olması gerektiğini vurgulamış, bunun dışında herhangi bir denkliğin bulunması gerekliliğinden bahsetmemiştir. Öte yandan bir rivayete göre Bilal Habeşi Ensar'dan bir kız istemiş, denklik bulunmadığı için kız tarafı bu isteği geri çevirmiştir. Durumu haber alan Allah Resulü şöyle buyurmuştur: “Ey Bilal! Git, onlara; Allahın Resulü size, beni evlendirmenizi emrediyor, de” buyurmuştur. Görüldüğü gibi eğer denkliği gözetmek gerekseydi, Allahın elçisinin böyle bir emir vermeyeceği aşikardır (Döndüren, 1995: 179).

Bunun yanında Kuran-ı Kerim evlilik akdi için “ağır ve mesuliyetli bir sözleşme” tabirini kullanmıştır (Nisa, 4/21). Böylesine önemli bir sözleşmenin aceleye getirilmemesi, taraflara düşünme ve tanıma fırsatı verilmesi tabiidir. Bu sebeple İslam'da evlilik öncesi iki tedbir örf haline gelmiştir: Görüşme ve nişan (Karaman, 1995: 207).

Hz. Muhammed (s.a.v), eş seçimi esnasında erkek ve kadının birbirlerini görmelerinin ileride anlaşabilmeleri açısından daha iyi olacağını ifade etmiştir. Evleneceği kızı görmediğini söyleyen Muğire İbn Şube'ye hitaben “Git onu gör, ileride anlaşmanızın sürekliliği ve mutlu olmanız için bu ikinize de iyidir” (İbn Mace, Nikah/9) buyurarak bu hususun önemine işaret etmiştir.

Şurası açıktır ki, evlenmeden önce tarafların birbirini görüp tanınması konusunda İslam'ın getirdiği uygulamanın hem aşırılıklardan uzak hem de maksadı gerçekleştirmeye matuf olduğu görülmektedir. Zira Hz. Muhammed (s.a.v)'in bir hadisine istinaden (Buhari, Nikah/111) İslam bilginleri, kızla erkeğin yalnız başlarına bir arada kalıp flört etmelerine İslam dininin müsaade etmediğini dile getirmiş ve görüşmenin mutlaka yalnız olmadıkları bir ortamda gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Yaman, 1999: 32).

Nişan, “Bir kız veya kadınla evlenmeye talip olmaktan başlayarak nikah safhasına kadar süren ilişkiyi ifade eder” (Karaman, 1995: 208). Nikah akdinden önce geçirilen bir evre olan nişanlanma, birbirlerini gören iki tarafın karşılıklı olarak evlenme vaadinde bulunmalarını ifade etmektedir (Yaman, 1999: 33). Nişanlanmayla beraber, nikah anına kadar devam edecek olan sürecin başladığı bilinmektedir. Nikahtan önce böyle bir ara dönemin meşru kılınmasındaki maksadın, ileride bir yuva kuracak olan iki tarafın birbirlerini tanınması ve doğru karar verebilmeleri için bir düşünme fırsatını kullanmaları olduğu ifade edilmiş ve böylece ailenin daha sağlam temellerle kurulmasına fayda sağlayacağı dile getirilmiştir (Kahveci, 2007: 190).

Bunun yanında İslam toplumunda nişan devresinden maksadın tarafların birbirini tanınması ve konu üzerinde düşünmesi olduğundan, nişanı bozma serbest bırakılmış, tazminat tehdidi altında taraflar zorlanmamıştır. Ayrıca nişanın bozulması halinde erkeğin kıza verdiği mehirin erkeğe iade edilmesi gerektiği dile getirilmiş ancak nişan esnasında verilen hediyelerin iadesi zorunlu tutulmamış, hibenin iadesi gibi değerlendirilmiştir (Karaman, 1995: 208).

Öte yandan nişan, artık biriyle evlenme konusunda kesin kararlı olma manasına geldiğinden Hz. Muhammed (s.a.v), “Sizden biriniz kardeşinin söz kesip nişanlanmasının üzerine nişan yapmasın” (Buhari, Nikah/5) buyruğuyla nişanlanmış kız veya kadınların istenemeyeceğini ifade etmiştir.

6.3.2. Nikah ve Düğün Törenleri

Daha önce de dile getirildiği gibi İslam toplumunda nikah, şahitlerin huzurunda gerçekleşen bir akit (sözleşme) olarak tanımlanmıştır. Kuran-ı Kerim nikah akdini misak-ı ğaliz -çok büyük sorumluluğu olan bir söz- olarak nitelemiş (Nisa, 4/21), yüze yakın ayetini aile hukuku meselelerine ayırmıştır (Yaman, 1999: 28).

Kuran-ı Kerim'de evlenme akdinin meydana gelebilmesi için bazı unsurların gerektiği ifade edilmektedir. Bunlar, cinsiyetleri ayrı iki taraf (Rum, 30/21), hayat beraberliği için ortak rıza (Bakara, 2/187), ilke olarak devamlılık (Nisa, 4/19) ve hukukiliktir (Bakara, 2/228).

Bununla beraber nikahın, icab ve kabul şeklinde sıralanan iki temel esasının olduğu dile getirilmiştir. Bunlarda "icab" evlenme teklifini ifade ederken "kabul"ün de yapılan bu teklifi kabul etmek olduğu ifade edilmiştir (S. Ateş, tsz: 7; Döndüren, 1995: 156). Ayrıca bu birleşmenin gizli bir şey olmayıp meşru bir evlenme olduğunu bildirmek ve tarafların haklarının zayi olmasını önlemek amacıyla akit yapılırken iki şahidin bulunmasının da şart olduğu ifade edilmiştir (Soysaldı, 1999: 21). Bunun yanında İslam'da nikah akdi esnasında bir din adamının veya resmi bir devlet memurunun hazır bulunmasının zorunlu olmadığı da ifade edilmiş, evlenecek erkekle kadının ve şahitlerin hazır bulunmasının yeterli olduğu belirtilmiştir (Döndüren, 1995: 150).

Nikah ve düğün törenlerinden Kuran-ı Kerim'de bahsedilmemiş ancak Hz. Muhammed (s.a.v)'in bazı hadisleri konuyla ilgili bazı bilgiler ve ölçütler sunmaktadır. Bize ulaşan bazı rivayetler, düğünün neşe içinde eğlence ile geçirilmesinin işaretini vermektedir. Mesela bunlardan birine göre, yetim kalmış bir kızı himaye edip büyüten Hz. Aişe daha sonra onu evlendirmiş ve kendi eliyle gelin gittiği eve yerleştirmiştir. Döndüğünde merasimin nasıl yapıldığını Hz. Peygambere anlatınca O şöyle buyurmuştur: Ey Aişe! Sizin eğlenmeniz yok mu? Çünkü Ensar eğlenceden hoşlanır. "Gelinle birlikte tef çalıp şarkı söyleyecek bir cariye göndermediniz mi?" (Buhari, Nikah/63).

Bunun yanında O, nikahtaki tef ve sesin, haram ile helali ayıran bir unsur olduğunu belirterek (İbn Mace, Nikah/20) nikahın ilan edilmesini ve tefler çalınmasını tavsiye etmiştir (Nesai, Nikah/72). Ayrıca bir düğünde Sudan'dan gelen halk oyunları ekibini eşi Hz. Aişe ile seyredip tempo tutması (Buhari, İdeyn/2) ve "Bir koç da olsa kesip düğün ziyafeti ver" (İbn Mace, Nikah/24) hadisinden de anlaşılacağı gibi çok sade de olsa düğün için bir ziyafet verilmesini ifade etmesi, Onun bu konudaki duyarlılığını göstermesi açısından önemli görülmektedir.

Bu gibi hadisler de göstermektedir ki evlilik sevinçle karşılanmalı, insanlara duyurulmalıdır. Evlilik, akit esnasında şahit bulundurmak suretiyle de ilan edilmiş, aleniliği temin edilmiş olur; ancak onun için şenlikler yapıp, şarkı söylemek toplum için evliliğin önemini daha iyi anlatmış olacaktır (Karaman, 1995: 201-202). Tabiatıyla bunlar, bağlayıcı şekiller değil, sadece örnek konumunda bilgilerdir. Her toplum kendi eğlence örfü ve düğün adetlerini meşru çerçevede yaşatacak, mahalli zevkler ve canlılıklar muhafaza edilecektir (Yaman, 1999: 36).

Ancak günümüzde kimi bölgelerde yaygın olarak yapıldığı gibi kadın erkek karışık bir vaziyette şarkı söyleyip, dans edip eğlenmek İslam'a göre doğru bulunmamış ve kadınların kadınlarla erkeklerin de erkeklerle ayrı bir yerde oynayıp eğlenmelerinin daha uygun olacağı dile getirilmiştir (Soysaldı, 1999: 22).

6.3.3. Evlilikle İlgili Bazı Hususlar

Evliliğe sosyal bir akit olarak bakan İslam dini onun sağlıklı bir şekilde işlemesi ve evlilik neticesinde topluma faydalı fertlerin yetişmesi için bazı önemli esaslar getirmiştir. Bu çerçevede biz evlilikle ilgili bazı hususlara Kuran-ı Kerim'in getirdiği hükümleri ve Hz. Peygamberin uygulamalarını izah edeceğiz.

6.3.3.1. Eşlerin Birbirlerine Karşı Hak ve Görevleri

Daha önce de izah ettiğimiz gibi İslam toplumunda her ne kadar erkek ailenin reisi sayılmış ise de aslında karı koca Kuran-ı Kerim'de birbirlerinin yardımcıları olarak ifade edilmiştir (Tevbe, 9/71; Bakara, 2/187). Bu yönüyle düşünüldüğünde görülmektedir ki erkek ve kadın her biri farklı yönlerden üstünlükleri bünyelerinde barındıran ve birbirlerini tamamlayan bireyler olarak görülmektedir.

Bu yüzden Hz. Muhammed (s.a.v)'in, mümin erkeklere yönelik şu sözü dikkate değerdir: “Kadınlar konusunda Allahtan korkun. Siz onları, Allahın bir emaneti olarak aldınız ve onlarla beraberlik, Allahın kelimesi (nikah) ile size helal oldu” (İbn Mace, Menasik/84). Hz. Muhammed (s.a.v) bu ifadeleriyle erkeğin, reislik haklarının sınırlarını iyi bilmesi gerektiğini beyan etmiş ve kadının hakları hususunda riayetsizlik göstermemesi gerektiğini dile getirmiştir.

Başka bir hadisinde de O, kadınları kastederek, “Mümin bir kişi Allah korkusundan ve Ona ittatten sonra, salih bir hanım nimeti kadar başka hiçbir şeyden yararlanmamıştır. Çünkü hanımına emretse sözünü dinler, yüzüne bakınca sevinir; üzerine yemin etse yeminini doğru çıkarır, kocası dışarıya gitse iffetini ve kocasının malını korur” (İbn Mace, Nikah/5) şeklindeki sözleriyle ailenin emanet duygusu ve iffet erdemi gibi nitelikler üzerine kurulduğunu ifade etmiştir.

Ayrıca Kuran-ı Kerim'in, “Onlar (karılarınız) sizin için elbisedir, siz de onlar için elbisesiniz” (Bakara, 2/187) benzetmesinde eşlerin karşılıklı koruyuculuk, sıcaklık ve tamamlayıcılık vasıfları sergilenmiştir (Karaman, 1995: 200-201).

Eşlerin birbirlerine karşı olan hak ve sorumlulukları düşünüldüğünde şüphesiz ilk olarak ifade edilmesi gereken hususun, karşılıklı sevgi, saygı ve itaat hususları olduğu görülecektir. Bilindiği gibi Kuran-ı Kerim Müslümanların işlerini karşılıklı görüş alış verişleriyle çözümlemesini emretmiş, Hz. Peygamberin uygulamaları da hep bu doğrultuda olmuştur. Ancak şu da bilinmelidir ki şura her zaman için fikirlerin birliğini temin etmeyebilir. Bu durumda aile içinde kararı verecek olan, dolayısıyla yetkiyle beraber sorumluluğu da üzerine alacak olan erkek olacaktır: “Kocalar eşleri üzerinde yönetici ve koruyucudurlar” (Nisa, 4/34) denilmiştir.

Bununla beraber kadının kendi iffetini koruduğu gibi, kocasının bulunmadığı zamanlarda da onun şeref ve namusunu, evini, malını ve çocuklarını da koruması gerektiği dile getirilmiştir. Nitekim bu husus bir hadiste şu şekilde dile getirilmiştir: “Sizin kadınlarınız üzerindeki haklarınız; hoşlanmadığınız kimselere yataklarınızı çığnetmemeleri ve onları evinize sokmamalarıdır” (İbn Mace, Nikah/3).

Hz. Muhammed (s.a.v), eşlerin birbirleriyle iyi geçinmeleri gerektiğini de dile getirmiştir. O, kadınların en hayırlısını, “kendisine baktığın zaman seni sevindiren istediğin zaman sana itaat eden” olarak tanımlamış (İbn Mace, Nikah/5) ve eşlere, birbirlerine zulmetme haklarının olmadığını hatırlatmıştır (İbn Mace, Nikah/62).

Öte yandan İslam dini, aile kurumuna verdiği önemden dolayı, küçük meselelerden kaynaklanan hususların boşanmaya sebebiyet vermesine izin vermemiş, sırf aileyi kurtarmak için bazı durumlarda kocaya kadını tedip etme hakkı tanımıştır

(Döndüren, 1995: 266). Kadın böyle bir ortamda yeniden anlayışlı bir tutum içine girerse koca ona karşı olan tedip uygulamasını bırakmalıdır. Çünkü ayette; “Eğer size itaat ederlerse, kendilerini incitmek için başka bahane aramayın” (Nisa, 4/34) buyrulmuştur. Ayrıca iyi huylu ve salih kadınların tedibe ihtiyaçlarının olmadığı da, “İyi kadınlar itaatkar olanlar ve Allahın korunmasını emrettiği şeyleri, kocalarının bulunmadığı zamanlarda da koruyanlardır” (Nisa, 4/34) şeklinde dile getirilmiştir.

Bunun yanında Kuran-ı Kerim kocanın sırasıyla yerine getirmesi gereken tedip metotlarını şu ayette sıralamıştır: “Geçimsizliklerinden korktuğunuz kadınlara gelince; önce onlara öğüt verin, yataklarında yalnız bırakın. Bunlar yarar sağlamazsa tedip edin. Eğer size itaat ederlerse kendilerini incitmeye başka bahane aramayın. Çünkü Allah çok yücedir, çok büyüktür” (Nisa, 4/34).

Ayetten anlaşılan o ki, tedip edilmesi gereken kadın “nüşuz” halinde olmalıdır. Genelde geçimsizlik olarak çevrilen bu kelimenin, geçimsizlik çıkarma, serkeşlik yapma, kocaya karşı itaatsizlik etme, asi olma gibi anlamlar taşıdığı bilinmektedir (Döndüren, 1995: 267). Böyle bir durumun olmadığı hallerde kadın herhangi bir şekilde cezalandırılmamalı ve bu ayetin iniş amacının aile hayatının mutlu bir şekilde devamı için gerekli tedbirleri almak olduğu unutulmamalıdır (Soysaldı, 1999: 78-79).

Ayetin ifade ettiği gibi bu durumdaki bir kadına önce öğüt vermeli, ardından eğer aynı hali devam ediyorsa yatağında yalnız bırakma metodu uygulanmalıdır. Bunun da fayda etmemesi durumunda uygulanabilecek son metot onların hafifçe dövülmesidir. Ancak şu bir gerçektir ki, dayak, kadına kadın olduğu için reva görülmüş değildir. Ailedeki diğer kadınlar için bu söz konusu olmamıştır. Buna sadece, aileyi devam ettirme sadedinde izin verildiği açıktır. Öte yandan aile içinde dayak aşağı veya orta sınıftan olanların işidir. Yüksek seviye insanları anlaşmazlıkları daha başka yollardan çözerler ki Hz. Peygamberin hiç dayak yoluna gitmemesi, bu konuda üstün olan davranışı göstermesi açısından önemlidir (Yeniçeri, 2000: 439).

Bununla ilgili olarak, bir gün Hz. Peygambere, kadının koca üzerindeki hakları sorulduğunda onun verdiği cevap şöyle olmuştur: “Kendisi yediği zaman ona da yedirmek, kendisi giyindiği zaman onu da giyindirmek, yüzüne vurmamak, küfür ve hakaret etmemek, darıldığında evi terk etmeyip bunu evinde geçirmek” (İbn Mace, Nikah/3). Ayrıca “Dövenleriniz hayırlılarınız değildir” (İbn Mace, Nikah/51) ve “Akşam belki de birleşeceği karısını insan nasıl döver?” (Buhari, Nikah/93) gibi hadisleri de Onun kadınların dövülmemesi gerektiği hususunda ne kadar hassas olduğunu göstermesi açısından önemli gözükmektedir.

Ayrıca Hz. Aişe, “Allahın Rasulü hiçbir hizmetçisini, hiçbir hanımını dövmemiş ve o elleriyle hiçbir şeye vurmamıştır” (İbn Mace, Nikah/51) şeklinde kesin bir ifade kullanarak Onun bu konudaki tavrını izah etmiştir. Nihayetinde Hz. Muhammed (s.a.v), insanların en hayırlılarından bir kısmının da “ailesine, eşine iyi davrananlar” olduğunu dile getirmiştir (İbn Mace, Nikah/50).

Kuşkusuz Hz. Peygamberin bu hadis ve uygulamalarına rağmen İslam toplumu içerisinde de şiddet gören kadınlar vardır. Ancak yaygın kanaatin aksine bunun Batı ülkelerinde İslam ülkelerine kıyasla daha ciddi boyutlarda olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim yapılan bir araştırma Batı ülkelerindeki kadınların bu konuda zor bir durumda olduğunu göstermektedir. Mesela Alman kadınlarının yüzde altmışının eşinden dayak yediği bu araştırmalar sonucu tespit edilmiştir (Geocities, 05.07.2007, www.geocities.com).

Kuran'ın bu metodu koyarken amacının, toplumun çekirdeği olan aileyi sağlamlaştırmak, yuvanın bozulmasını, ailenin dağılmasını önlemek olduğu unutulmamalıdır. Aile içinde anlaşmazlıklar çıktığı zamanlarda önce öğüt, sonra ayrı

yatma, daha sonra da hafifçe dövme yollarını denemek gerekmektedir (Nisa, 4/34). Eğer bunlardan da sonuç alınamaz, anlaşmazlık büyür, yuvayı bozacak derecede tehlikeli boyutlara ulaşırsa, karı kocanın arasını bulmak üzere erkek ve kadının ailelerinden birer hakem (arabulucu) tayin edileceği beyan edilmiş ve boşanmanın başvurulacak en son çare olduğu dile getirilmiştir (Nisa, 4/35).

6.3.3.1. (1). Mehir

İslami kaynaklarda “sadak, nihle, ferida” gibi kelimelerle de ifade edilen mehir erkeğin, evlenirken kadına vermesi gereken para veya mal şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak mehir, kadının veya ondan istifade hakkının bedeli değil; erkeğin kadına verdiği değer, ona rağbet etmesinin bir sembolüdür; armağan kabilindedir (S. Ateş, tsz: 22; Döndüren, 1991a: 110).

İslam'da mehir geleneği, “Kadınlara mehirlerini seve seve verin...” (Nisa, 4/4) ve “...Mehirlerini de kendilerine güzellikle verin” (Nisa, 4/25) ayetleriyle sabit olmuş, Hz. Peygamber de bu hususta çok hassas davranmıştır. Hz. Peygamber, mehrin akid esnasında tespit edilip belirtilmesini tavsiye etmiş ve kendisinin de hiçbir nikahı mehirsiz bırakmadığı ifade edilmiştir (Soysaldı, 1999: 38).

Nitekim O, değersiz madenden yapılmış bir yüzükten tutun da bazı Kuran surelerini öğretmeye kadar pek çok şeyi mehir olarak kabul etmiş, herhangi bir alt ve üst sınır belirlemediği. Bu manadaki rivayetleri ve ilk asır uygulamalarını göz önüne alan alimler maddi değeri olan her şeyin –az olsun, çok olsun- mehir olabileceği ictihadını benimsemişlerdir. Hz. Ömer'in üst sınırı dört yüz dirhem yapma teşebbüsü bir kadının “...kadınlara yığınlarla altın vermiş olsanız da... (Nisa, 4/20) ayeti ile itiraz etmesi üzerine gerçekleşmemiştir. (Karaman, 1995: 233; S. Ateş, tsz: 29).

Bununla beraber Hz. Peygamber evlenmenin kolaylaştırılmasını istemiş, bunun için mehrin, kolay ödenebilir ölçüde olmasını öğütlemiştir (Soysaldı, 1999: 39). Onun bu tavrı, kendi kızları ve yakınları üzerindeki uygulamalarında ve evlenmenin kolaylaştırılması yönündeki telkinlerinde de görülmektedir. Zira rivayetlere bakıldığında Hz. Ali'nin, Hz. Peygamber'in kızı Fatma ile evlenirken bir zırhı mehir olarak verdiği belirtilmiştir (Ebu Davud, Nikah/24-25).

Ayrıca Kuran-ı Kerim, “Henüz dokunmadan ya da mehir kesmeden kadınları boşarsanız size bir günah yoktur” (Bakara, 2/236) ayetiyle mehrin nikahta şart veya rükün olmadığını dile getirmiştir. Ayrıca Kuran-ı Kerim, kadınların haklarının gözetilmesine de önem vermiş ve bir eşini boşaması durumunda erkeğin, verdiği mehri isteyemeyeceğini ifade etmiştir (Nisa, 4/20).

Burada son bir hususa da değinmek faydalı olacaktır. Daha önce de belirtildiği gibi Yahudilikte mehir gibi kadın haklarının gözetilmesinde önemli olan bir geleneğin yerine zaman içerisinde drahoma adı verilen bir gelenek yaygınlaşmıştır. Buna göre erkeğin kadına değil de kadının erkeğe herhangi bir maddi katkı sağlaması gerekmiş, bu da birçok bölgede fakir Yahudi kızlarının evlenmesini güçleştirmiştir. İslam dini kadına verdiği değeri mehir hakkı ile de ispat etmiş, kadının servetine değil, bizzat kendine rağbet edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Karaman, 1995: 232). Ayrıca kadına mehir olarak verilen şeyler tamamen kendisinin olup hiç kimsenin verilen o malda hakkının olmadığı da dile getirilmiştir (Yaman, 1999: 61).

6.3.3.1. (2). Nafaka

Türkçede “geçim masrafı” veya “geçim harcamaları” gibi ifadelerle izah edilen nafaka (Döndüren,1991b: 4-5) kadının, sosyal seviyesine göre normal bir hayat sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu ve kocanın da temin ile yükümlü bulunduğu şeylerin tümünü ifade etmektedir. (Karaman, 1995: 235).

Kuran-ı Kerim, aile içindeki mali sorumluluğun erkekte olduğunu “Annelerin yiyecek ve giyeceği gücünün yettiği ölçüde çocuğun babasına aittir” (Bakara, 2/233)...” şeklindeki ayetle belirtmiş ve bu durum ilgili hadislerle daha açık bir şekilde izah edilmiştir (Buhari, Nafakat/1-4).

Bununla beraber başka bir ayet de nafakanın kişinin ekonomik yaşam standartlarına göre değişebileceğine işaret etmiştir: “Hali vakti geniş olan, nafakayı genişliğine göre versin. Rızkı kendisine daraltılan fakir de nafakayı Allahın ona verdiği kadar versin. Allah hiçbir kimseye ona verdiği kadar başkasını yüklemesin. Allah güçlüğün arkasından kolaylık ihsan eder” (Talak, 65/7).

Ayrıca yine Kuran-ı Kerim boşanmış kadınların haklarının gözetilmesi hususunda da gayret göstermiş ve boşanmış bir kadının, iddet süresince barınma, yeme ve giysi masraflarının boşayan kocaya ait olduğunu belirtmiştir (Talak, 65/6; Bakara, 2/241). Bu ayetlerde de görüldüğü gibi İslam dini, konuyla ilgili birçok hususu düzenleyerek kadınların haklarının gözetileceği hükümler getirmiştir.

6.3.3.2. Çok Evlilik

Daha önce de ifade edildiği üzere gerek Tevrat gerekse de İnciller’de çok kadınla evlenme yasaklanmamış ve bu kutsal kitaplarda çok kadınla evlenme örnekleri anlatılmıştır. Ancak zaman içerisinde hem Yahudiler hem de Hıristiyanlar tarafından tek kadınla evliliğin yaygın bir kanaat haline geldiği görülmüştür.

İslam dininin kutsal kitabı Kuran-ı Kerim incelendiğinde konuyla ilgili yalnızca bir ayetin zikredildiği görülmektedir: “Eğer yetim kızların haklarını gözetemeyeceğinizden korkarsanız size helal olan kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikahlayınız. Eğer adalete riayet edemeyeceğinizden korkarsanız bir tane seçin yahut sahip olduğunuzla yetinin. Bu (tek kadınla evlenme) adaletten sapmamanız bakımından daha uygundur” (Nisa, 4/3).

Ayetle ilgili yorumda bulunmadan önce İslam dininin getirdiği yeniliği ve değişimi görebilmek için İslam öncesi dönemin uygulamalarına bakmak faydalı olacaktır. Öncelikle bilinmelidir ki ayetlerin inmeye başladığı dönemde, peygamber ve sahabenin hayatları hakkında gelen rivayetler ve bizzat Kuran ifadeleri incelendiğinde (Nisa, 4/3,129), en yaygın evlilik şeklinin çok evlilik olduğu görülmektedir (Tuksal, 2001: 56).

Öte yandan, İslamiyet gelmeden önce Arap toplumunda erkeğin evlenebileceği kadın sayısında bir sınırlama olmadığı, başka bir ifadeyle çok kadınla evliliğin Hz. Peygamber tarafından icat edilmediği (Göle, 1993: 21) düşünüldüğünde görülecektir ki, aslında bu hüküm, erkeğe verilen bir özgürlük değil, sınırlamadır (Savaş, 1991: 165). Ayrıca şu da bir gerçektir ki O, hiçbir hudut tanımayan bir poligami anlayışı ve tatbikatına bir takım sınırlar çeken ilk peygamber olmuştur (Hamidullah, 2003: 673).

İslam, o dönemdeki mevcut toplumların birçoğunda uygulanan çok kadınla evlenmeyi sınırlayarak dörde indirmiştir. Fakat dört kadınla evlenmeyi de emretmemiş, ancak topluma iyice yerleşmiş olan bu uygulamayı kısmış, bazı şartlara bağlamıştır (S. Ateş, tsz: 15). Bu şartlar, ferdi veya ictimai bakımdan buna ihtiyaç bulunmak, birden fazla kadınla evlenmenin gerektirdiği ek yükümlülükleri yerine getirme gücüne sahip olmak ve adalete riayet etmektir. Burada adaletten kastedilen, hukuki ve ahlaki

boyutlarda olsa gerektir. Zira kalbin hepsini eşit sevmesini ve gönlün hepsine eşit sevgi paylaşımını sağlamak, insanın gücünü aşan bir şey olsa gerektir (Yeniçeri, 2000: 466; Fazlur Rahman, 1999: 91).

Ayrıca Kuran-ı Kerim çok kadınla evlenmeyi bir emir değil, izin olarak zikretmiş ve bunu da adalet şartına bağlayarak: “Kadınlar arasında adalet yapamazsanız bir tane alınız” (Nisa,4/3) buyurmuştur. Kadınlar arasında adalet yapmak çok güç bir iş olduğuna göre İslam’da makbul ve muteber olanın bir kadınla evlenmek olduğu ifade edilmiştir (S. Ateş, tsz: 88).

Kadınlar arasında adaleti sağlamanın güçlüğüne Kuran-ı Kerim’de yer alan “Ne kadar çabalasanız kadınlar arasında adaletle riayet edemezsiniz; o halde (birine) büsbütün meyledip de diğerini askıda gibi bırakmayın. Eğer iyilik ve düzen için çalışır, günahattan sakınırsanız bilin ki Allah günahlarınızı çok bağışlayıcı ve çok merhamet edicidir” (Nisa, 4/129) ayeti işaret etmiştir.

Kendisinden nakledilen bazı rivayetler düşünüldüğünde Hz. Peygamberin de prensip olarak tek kadınla evlenmeden yana olduğu söylenebilir. Nitekim O, Hz. Ali’nin, kızı Fatma’nın üzerine başka bir kadınla evlenme düşüncesinin olduğunu duyunca buna razı olmadığını söyleyerek Hz. Ali’yi bu düşüncesinden vazgeçmiştir (Savaş, 1996: 159). Bunun yanında, zorlayıcı bir sebep yokken fazla kadınla evlenmeğe kalkışmak, Müslüman toplumlarda hoş karşılanmamıştır. Nitekim asırlarca İslam hukukuna göre yönetilen Osmanlı İmparatorluğunda, birden fazla kadınla evli olanların sayısı çok az olmuş, bu durumda olan kimseler ise bazı zamanlarda toplum tarafından kınanmışlardır (Soysaldı, 1999: 34).

Şunu da ifade etmek gerekir ki normal zamanlarda tek kadınla yetinmek teşvik edilmiş olsa da bazı durumlarda çok daha büyük problemlerin oluşmasını önlemek için İslam’ın dört kadınla evlenmeye izin vermesini evrensel bir hüküm olarak algılamak gerektiği belirtilmiştir. Zira kadının kısır veya hasta olduğu durumlarda kocanın ikinci eşle evlenmesi, o kadını boşayıp sokağa atmaktan çok daha olumlu bir tutum olacaktır (S. Ateş, tsz: 15).

Bununla beraber özellikle savaşların çokça yapıldığı bazı dönemlerde erkek ve kadın nüfusları arasında ciddi farklılıklar oluşmuş ve bu durumda toplumun imdadına birden fazla kadınla evlenme hükmü yetişmiştir. Bilindiği gibi bu durum sadece eski dönemlerde olup biten bir husus olmayıp günümüzde de söz konusu olabilmektedir. Zira bilindiği gibi Almanya’da da, İkinci Dünya Savaşında pek çok erkek öldüğü için, çok kadınla evlenmeye müsaade edilmesi öngörülmüştür (Garaudy, 2000: 176).

Ayrıca İslam hukukunda kadının hakları da gözetilmiştir. Buna göre kadın evlenirken, üzerine bir başka kadınla evlenilmemesi şartını ileri sürebilecek; bu takdirde kocası, mezkur şarta riayet edecektir. Aynı hak, ikinci eş için de söz konusu olmuş ve ona da bu talebi reddetme hakkı tanınmıştır (Karaman, 1995: 204).

İslam dininin, bu kadar çok hikmetleri bünyesinde barındıran bu hükmünün Batı düşüncesi tarafından garip karşılanması ve eleştirilmesi anlaşılması zor bir durum gibi gözükmektedir. Zira Batı’da metres ve sevgili edinme, kadınların birden fazla kişiyle ilişki kurması ve eşcinsel ilişkiler gibi iğrenç bazı uygulamaların çok yaygın olduğu bilinmektedir. Toplum ahlakını bozan, insanları dejenere edip birbirine düşman eden Batıdaki bu iğrenç adetlerin yanında İslam’ın birden fazla kadınla evlenme hükmü son derece meşru ve masum bir hüküm olarak gözükmektedir (Zuhayli, 1995: 196).

Burada, İslam Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v)’in çok evlilik yapma sebeplerine de değinmek yerinde olacaktır. Öncelikle bilinmelidir ki, Hz. Peygamber, gençliğini Mekke’de her türlü ahlaksızlığın serbest olduğu bir dönemde geçirmiş ve iffetiyle şöhret yapmış ve kendisi yirmi beş yaşında iken kırk yaşında dul bir kadınla

evlenmiş, yirmi beş senelik gençlik dönemini onunla geçirmişti. Arap geleneğinin çok kadınla evlenmeye müsait olmasına rağmen O, bu dönemde tek kadınla evlilik hayatını sürdürmüştür. Yalnızca bu izah bile, daha sonra yaşlılık dönemindeki evliliklerini şehvet tatmini için değil, bir takım yüce maksatlara yönelik olduğunu izah etmeye yeterlidir (Hamidullah, 2003: 673).

Bununla beraber Onun evlilik sebepleri incelendiğinde bu evliliklerin bazı hikmetlerinin olduğu görülür. Nitekim yapılan savaşların, İslam toplumunda kadın nüfusunun erkek nüfusuna göre çok artmasına sebebiyet verdiği bir ortamda kadınlara has bazı durumları ve diğer mükellefiyetleri kadınlara anlatacak kadın öğretmenlere ihtiyaç olduğu aşıkardır. Zira kadınlar bu halleri açıkça Peygambere soramamış, Hz. Peygamberin hanımları başta Hz. Aişe olmak üzere bu görevi görmüşlerdir (Vicdani, 1992: 52; Gümüş, tsz: 105-106).

Ayrıca, toplumun içerisinde yer eden bazı kuralları kaldırmanın, ancak o kuralı uygulamakla mümkün olacağını çok iyi bilen Hz. Peygamber, evlatlığı Zeyd İbn Harise'nin boşamış olduğu Zeynep İbn Cahş ile evlenerek Araplar arasında yerleşmiş bir geleneği kaldırdığı ve birçok hukuki meseleyi de sorun olmaktan çıkardığı görülmüştür (Gümüş, tsz: 106).

Bununla beraber, her vesileyi insanları Allahın dinine davet için kullanan Hz. Peygamber, bazı evliliklerini akrabalık bağlarını kuvvetlendirmek için, bazılarını da bazı kabileleri kendine ısındırmak maksadıyla yapmış ve bunlarla İslam hesabına birçok fayda sağlamıştır (Vicdani, 1992: 45; Gümüş, tsz: 107). Tüm bu anlatılanlar göstermektedir ki Hz. Peygamber'in yapmış olduğu tüm evlilikler herhangi bir insani zaaftan değil, ciddi sebepler için yapılmıştır.

6.3.3.3. Müslüman Olmayanlarla Evlilik

Kuran-ı Kerim, Müslümanların Müslüman olmayanlarla evliliği noktasında müşrik (Allaha ortak koşan putperest) ler ile Ehl-i Kitap (Yahudi, Sabii ve Hıristiyanlar)'ı birbirinden ayırmış ve farklı hükümler ortaya koymuştur.

Kuran'ı Kerim, "Müşrik kadınlar iman etmedikçe onlarla evlenmeyin" (Bakara, 2/221) ifadesinden de anlaşılabilir gibi Müslüman bir erkeğin, müşrik bir kadınla evlenemeyeceğini izah etmiştir. Ehl-i Kitap kadınlarla evlenme konusunda ise "Bugün size temiz ve iyi şeyler helal kılınmıştır. Kendilerine Kitap verilenlerin yiyeceği size helaldir. Mümin kadınlardan iffetli olanlar ile daha önce kendilerine Kitap verilenlerden iffetli kadınlar da, mehirlerini vermeniz şartıyla...size helaldir (Maide, 5/5) ayetinde de ifade edildiği üzere iffet şartı koşularak onlarla evlenmenin helal olduğu belirtilmiştir.

Ayette de görüldüğü gibi Müslüman bir erkek Ehl-i Kitap'tan bir kadın ile evlenebilir iken başka bir ayet, Müslüman bir kadının müşrik veya Ehl-i Kitap hiçbir kafirle evlenemeyeceğini, sadece Müslüman bir erkekle evlenebileceğini dile getirmiştir: "...Müslüman hanımlar kafirlere helal değildir. Kafirler de Müslüman hanımlara helal olmazlar..." (Mümtehine, 60/10).

Ehl-i Kitap ile evlenmenin Müslüman erkek için yasak olmayıp Müslüman kadın için yasaklanmasında, genellikle kadının erkek çevresine girmesinden dolayı Müslüman kadının Müslüman olmayan eşinden inanç yönüyle etkilenebileceği ihtimalinin etkili olduğunu söylemek mümkündür (Yaman, 1999: 43).

6.4. Boşanma

Kuran-ı Kerimde, “bağı çözmek ve serbest bırakmak” anlamlarına gelen “talak” kelimesiyle ifade edilen boşanma (Talak, 65/1), belli sözlerle evlilik bağına çözmek, evlilik ilişkisini sona erdirmek şeklinde tanımlanmaktadır (Karaman, 1995: 241; Soysaldı, 1999: 75).

Şüphesiz İslam dini evlenmenin ömür boyu sürecek bir beraberlik ve bağlılık olmasını istemiş ve bunun içindir ki, süreli ve geçici evlilik akitlerini geçersiz saymıştır. Ancak ideal ile reel, istenen ile gerçekleşen arasında çoğu zaman farklılıklar oluşabilmekte ve bazı durum ve şartlarda evlilik çekilmez bir yük, katlanılamaz bir beraberlik halini alabilmektedir. Buna rağmen Hıristiyan düşüncesinde olduğu gibi, evlilik devam etsin; “Allahın birleştirdiklerini hiçbir kimse ayıramaz” (Matta, 19/6) demek insanın yapısı, maddi ve manevi ihtiyaçları ile bağdaşmayan bir temenni olmaktadır. İslam dini bunun yerine, evliliğin devamı için tarafları azami gayret göstermeye teşvik etmiş, boşanmayı, “Meşru olduğu halde Allah nezdinde en sevimsiz şey” (İbn Mace, Talak/1) olarak ifade ederek sevimsizleştirmiş; fakat gerektiğinde, zorunluluk haline geldiğinde bu yolu da açık tutmuştur. Çünkü zorla güzellik olmamakta, zorlama ile sevgi ve bağlılık doğmamaktadır. Kağıt üzerinde evli kalıp, gönül ve beden olarak ayrı yaşamayı ise -ahlaki, sosyal ve ailevi mahzurlarından dolayı- İslam dini tasvip etmemiştir (Karaman, 1995: 244; Soysaldı, 1999: 76-77).

Öte yandan evlenme gibi boşanmayı da hiçbir değerlendirmeye tabi tutmayan, bu tasarrufları şahısların hususi hayatı içinde gören sistemler yanında boşamayı kesin olarak yasaklayan, yahut hakimin kararına bağlayan sistemler vardır. İslam dini bu konuda orta yol tutmuş, gerektiğinde boşamaya, evlilik hayatını sona erdirmeye cevaz vermiş, bu tasarrufu erkeklerin bizzat, kadınların ise hakim aracılığıyla yerine getirmesine imkan tanımış, ayrıca boşamayı dini ve ahlaki yönden değerlendirmiştir (Karaman, 1995: 243).

Gerek Kuran-ı Kerim (Talak, 65/1; Bakara, 2/237) gerekse de bazı hadisler (Buhari, Talak: 1-3) göz önünde bulundurulduğunda boşama yetkisinin kocaya verildiği anlaşılmaktadır. Ancak kocanın, gerek akit anında gerekse de akitten sonraki herhangi bir zamanda boşama yetkisini hanımına verebileceği de belirtilmiştir (Yaman, 1999: 79). Zira Kuran-ı Kerimin Peygamber eşlerine yönelik şu hitabı bunu göstermektedir: “Ey Peygamber, eşlerine de ki: Eğer dünya hayatını ve süsünü istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim ve sizi güzelce boşayayım” (Ahzab, 33/28).

Öte yandan boşanmayı Hıristiyanlıktaki gibi zorlaştırmayan İslam dini, kocanın hiçbir sebep yok iken karısını boşama yetkisinin olmadığını da belirtmiştir (Sıddıki, 1990: 227). Ayrıca kocanın, boşama yetkisini uluorta kullanmasını önlemek amacıyla nafaka gibi mali müeyyideler getirmiştir. Bunun yanında kadının evlilikten zarar görmesi halinde hakkını savunacağı merciler de İslam hukukunca belirlenmiştir (Karaman, 1995: 244).

Ayrıca İslam dini, kutsal tanıdığı aile yuvasının, hemen basit bir sözle dağılıvermesine razı olmamıştır. Boşamayı üçe çıkarmış ve onun her ay bir talak verilmek suretiyle yapılmasını tavsiye etmiştir. Bu şekilde boşanma, ancak üç ayda mümkün olabilmektedir. Boşanmanın üç ay gibi uzun bir zamana bağlanması, karı ile kocaya evlilikleri konusunda bir daha düşünme ve birbirlerine yeniden dönme zemini aramaları amacını taşıdığı düşünülmektedir (Soysaldı, 1999: 116). Ayrıca aynı hikmete binaen bir ayet de boşamanın, kadınların temiz olduğu zaman dilimlerinde yapılmasını emretmiştir (Talak, 65/1). Hz. Peygamber de bir hadisinde aynı hususu vurguladıktan

sonra bir hakikati daha vurgulamış ve adetten sonra eğer cinsel ilişki vuku bulduysa bu temizlik döneminde de boşamanın caiz olmadığını ifade etmiştir (Buhari, Talak/1).

İslam dininin evliliğin sürekliliğini sağlamak için getirdiği bir diğer hüküm de “iddet” şeklinde isimlendirilen ve boşanan kadının, gebe olup olmadığının anlaşılması için bir süre beklemesi olgusudur. Aslında iddet beklemenin iki önemli hikmetinin olduğu söylenebilmiştir. Bunlardan biri, kadının karnında çocuğu olup olmadığını anlaşılması ve böylece çocuğun babasının belli olması iken; esas hikmeti ise karı kocanın bu süre zarfında iyice düşünüp bir anlaşma zemini bulmalarına ve aradaki kırgınlığı gidererek tekrar birbirlerine dönmelerine imkan sağlamak olduğu belirtilmiştir (S. Ateş, tsz: 59). Nitekim bunu Kuran şöyle dile getirmiştir: “Ey peygamber! Kadınları boşamak istediğinizde onları iddetlerini dikkate alarak temizlik halinde boşayın ve iddeti sayın. Rabbiniz olan Allah’a karşı gelmekten sakının. Rabbiniz olan Allah’a karşı gelmekten sakının. Apaçık bir hayasızlık yapmaları dışında onları bekleme süresince evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıksınlar. Bunlar Allah’ın sınırlarıdır. Kim Allah’ın sınırlarını aşarsa, şüphesiz kendine zulmetmiş olur. Bilemezsin, olur ki Allah, sonra yeni bir durum ortaya çıkarır” (Talak, 65/1).

Ayrıca Kuran-ı Kerimde, evlendikten sonra, henüz birleşme olmazdan önce boşanan kadın için iddet gerekmediği ifade edilmiş (Ahzab, 33/49) ve bu durumda kadınların haklarının gözetilmesi vurgulanarak mehrin yarısının kadınlara ait olması gerektiği dile getirilmiştir (Bakara, 2/236-237). Ayrıca Kuran-ı Kerimde, iddet süresince kadının yeme ve giysi masraflarının, boşayan kocaya ait olduğu hususu da ayrıca ifade edilerek kadının zor durumda kalması önlenmiştir (Talak, 65/6; Bakara, 2/241).

Bunun yanında Kuran-ı Kerim, getirdiği bir hükümlerle, cahiliye döneminde uygulandığı şekliyle kocanın, eşini dilediği kadar boşama hakkını da geri almış, boşanmayı iki ile sınırlamıştır (Bakara, 2/229; S. Ateş, tsz: 61). Aile yuvasını oyuncak haline getiren bu uygulama bu hükümlerle kaldırılmış ve üç boşama sonunda yeniden bir araya gelebilmek, ağır bir müeyyideye bağlanmıştır. Bu ağır müeyyide Kuran-ı Kerim’de şu şekilde ifade edilmiştir: “Eğer erkek karısını üçüncü defa boşarsa kadın, onun dışında bir başka kocayla nikahlanmadıkça ona helal olmaz. Bu koca da onu boşadığı takdirde onlar Allah’ın koyduğu ölçüleri gözetebileceklerine inanıyorlarsa tekrar birbirlerine dönüp evlenmelerinde bir günah yoktur. İşte bunlar Allah’ın, anlayan bir toplum için açıkladığı ölçülerdir” (Bakara, 2/230).

Öte yandan İslam’ın boşama yetkisini bazı küçük istisnalar dışında erkeğe vermiş olmasını şu şekilde izah etmek mümkün gözükmektedir. Her şeyden önce şu bilinmelidir ki bu durum, kadının hiçbir surette boşanma hakkının bulunmadığı anlamına gelmemektedir. Zira icap ettiği zaman kadınların mahkemeye müracaatla evliliğe son verme yetkilerinin olduğu da dile getirilmiştir. Bunun yanında kadınların, fitratları gereği erkeklere göre daha duygusal ve kırılgan oldukları bilinmektedir. Kendilerine tam boşama yetkisi verildiği zaman basit sebeplerden dolayı evliliğe son verebilecekleri düşüncesi de bu hükmün verilmesinde önemli sayılmaktadır. Ayrıca şu da gerçektir ki, boşama sonrasında devreye girecek mali külfetlerle beraber aile kurumunun bütün maddi yükü kocanın üzerinde bulunduğu için o, boşama konusunda daha temkinli davranacaktır. Yetkinin bir kişiye verilmiş olması, iki kişiye tanınması halindeki meydana geliş ihtimalini yarı yarıya azaltacağından yuvanın dağılması da o oranda zorlaşacaktır (Yaman, 1999: 79).

Hz. Peygamberin, önemli bir neden olmaksızın kocasından ayrılmak isteyen kadına cennet kokusunun haram olduğunu (İbn Mace, Talak/1) vurgulayan sözlerinden yola çıkan İslam bilginleri, kadının kocasında rastlanan bulaşıcı hastalık, cinsi

iktidarsızlık ve ailesine gereken yardımı yapamaması gibi önemli nedenlerle boşanmak üzere mahkemeye başvurabileceğini de dile getirmişlerdir (Faruki, 1989: 95).

Son olarak şunu vurgulamak gerekir ki İslam'ın ana kaynakları, incelendiği üzere boşanma konusunda diğer din ve anlayışlara göre kadın haklarının daha fazla gözetilmesi üzerinde durmuştur. Ayrıca getirdiği hükümlerle boşanma konusunu ailenin korunmasına verdiği önemden dolayı mümkün olduğunca uzun bir zamana yaymış olmasına rağmen hiçbir şekilde onu yasaklamamıştır. Ayrıca günümüz Hıristiyan Batı ülkelerine kıyasla Müslüman ülkelerde boşanmanın sosyal bir problem olmadığını söylemek mümkündür. Nitekim Norveç'te boşanma oranının yüzde elli iki olduğu araştırmalar sonucu tespit edilmiştir. Bunun üzerine Norveç parlamentosunda "manevi değerler komisyonu" kurulmuş ve boşanmaların ilk sebebi olarak dini ve manevi değerlerin terk edilmesi gösterilmiştir (Avcı, 2007: 145). Ayrıca Hıristiyan Batı ülkelerinde evliliklerden yarısından fazlasının boşanma ile sona erdiği ifade edilmektedir. ABD gibi ülkelerdeki boşanma oranı yüzde elli beşin üzerinde iken, hiçbir Müslüman ülkede bu oran yüzde yirmi biri aşmış değildir. Araştırmalar ve gözlemler de göstermektedir ki Müslüman toplum batılılaştıkça boşanma oranı da yükselmektedir (Ahmed, 1993: 65-66).

6.5. Çocuklarla İlgili Bazı Hususlar

İslam dini aileyi, topluma yeni katılan fertlerin ilk eğitimlerini aldığı ve toplumun norm ve değerlerinin en iyi bir şekilde öğretilmesi gerekliliğinin olduğu eğitim kurumları olarak değerlendirmiştir. Bu çerçevede biz İslam dininde çocuklara yönelik bazı uygulamalardan bahsedeceğiz.

6.5.1. Çocuğun Sünnet Ettirilmesi

İslam dininin de Hıristiyanlığın aksine, tıpkı Yahudilikte olduğu gibi sünnet konusuna önem verdiği ve uyguladığı görülmektedir. Aslında İslam'da sünnet olgusu, Hz. Muhammed (s.a.v) tarafından konulmuş bir kaide olarak görülmez. Önceki peygamberler tarafından uygulanmış olan sünnet, Hz. Peygamber tarafından da devam ettirilmiştir (Gök, 1995: 77-78).

Hatta hadislerden ve diğer rivayetlerden anlaşıldığına göre sünnet olmak, bütün peygamberlerin yaratılışında mevcut olan vasıflardandır. Hz. Peygamberin sünnetli olarak doğduğunu bildiren rivayetlerin yanı sıra Hz. İbrahim dışında bütün peygamberlerin sünnetli olarak doğduğuna dair rivayetler de vardır (Gök, 1995: 64).

Bununla birlikte hadislerde ilk sünnet olan kişinin –başka bir rivayette ilk sünnet olan kişi değil de kendi kendini ilk sünnet eden kişi olarak geçmektedir- Hz. İbrahim olduğu izah edilmektedir. Ayrıca Kuran-ı Kerim, Hz. İbrahim'in insanlığa önder olduğunu vurgulayarak (Bakara, 2/124) onun getirdiği tevhit esaslarına tabi olunmasını emretmiştir (Nahl, 17/123). Başka bir ayet ise yine O'nun getirdiği Hanif dininin aynı zamanda Allahın insanları yarattığı fitrat olduğunu izah etmiştir (Rum, 30/30). Bu ayetler ve sünnetin fitrat olduğunu bildiren hadisler beraber düşünüldüğünde sünnetin, İslam'ın şiarından olduğu söylenebilecektir (Gök, 1995: 77-78).

Nitekim Hz. Peygamber bir hadisinde fitratın beş olduğunu dile getirerek bunları "sünnet olmak, etek tıraşı olmak, bıyığı kesmek, tırnaklarını kesmek, koltuk altını yolmak" (Buhari, Libas/64) şeklinde sıralamıştır. Başka bir zaman da yeni Müslüman olmuş birine, "üzerindeki küfür alameti olan kılları temizle ve sünnet ol" (Ebu Davud,

Taharet/131) buyurarak sünnetin yeni Müslüman olmuş biri için de söz konusu olduğunu dile getirmiştir.

Hz. İsmail'in on üç yaşında sünnet olduğu hususunda Kitab-ı Mukaddes (Tekvin, 17/24) ile hadisler (Buhari, Libas/63) mutabık iken, Kitab-ı Mukaddes Hz. İbrahim'in doksan dokuz yaşında (Tekvin, 17/24), hadisler ise seksen yaşında sünnet olduğunu ifade etmiştir (Buhari, İstizan/51).

Son olarak belirtmek gerekir ki İslam'da sünnet olma yaşı, uygulamada ergenlik yaşına kadar geciktirilebilirse de genelde doğumdan sonra yedinci gün olarak kabul görmüştür (Gök, 1995: 78).

6.5.2. Çocuğun Eğitimi ve Ona Karşı Tutum

İslam dini herhangi bir din veya ırk ayrımı gözetmeksizin çocuklarla ilgilenmiş, himayeye muhtaç olan çocuklarla ilgilenmeyi toplumun ve devletin önemli vazifelerinden biri saymıştır. Velisi olmayan çocuğun velisinin devlet olduğu dile getirilerek velisi bulunan çocukların haklarına riayet edilmesi bakımından devletin kontrol vazifesi olduğu ifade edilmiştir (Karaman, 1995: 60).

Bunun yanında Kuran-ı Kerim çocuğu daha ana karnında iken ele almış, doğumdan önce ve sonra yaşayıp gelişmesi için gerekenin yapılmasını ilgililerden istemiştir. Mesela bir ayette erkeğin, boşandığı kadının hamile olması durumunda çocuğu doğurana kadar nafakasının verilmesinin erkeğin görevi olduğunu bildirmiş ve çocuğun anne tarafından emzirilmesi durumunda ona ücretinin ödenmesi gerektiğini, annenin emzirmek istememesi durumunda babanın, ücret vererek bir başka emziren kadın bulması gerektiğini dile getirmiştir (Talak, 65/6). Başka bir ayet de annelerin çocuğu iki yıl emzirmesi tavsiye edilmiş ve bununla ilgili bazı düzenlemeler getirilmiştir (Bakara, 2/233).

Ayrıca Kuran-ı Kerim, İslam öncesi dönemde uygulanan kız çocuklarını diri diri gömme adetini de insanlara hatırlatmış, işledikleri fiilin ne kadar iğrenç olduğunu ifade etmiştir (Enam, 6/140; Tekvir, 81/8-9). Hz. Muhammed (s.a.v), İslam öncesi dönemde bu kadar hakir görülen çocuklara merhamet ve sevgiyle yaklaşılması gerektiğini dile getirmiş ve kendi hayatında da bunu her zaman sergilemiştir (Buhari, Edep/18,27).

Bununla beraber O, anne babanın çocuklarını eğitme görevinin de bulunduğunu (Buhari, Hibe/10) ifade ederek çocukları arasında ayırım yapılmaması gerektiği hususunda anne babaları uyarmıştır (Buhari, Hibe/12-13). Öte yandan İslam geleneğinde, bir çocuğun ergenlik dönemine girişiyse beraber dini ve dünyevi konularda sorumlu bir hale geleceği de ifade edilmiştir (Döndüren, 1995: 278).

Ayrıca Ergenlik döneminin yanında bir de rüşd devresi vardır. “Evlenme çağına gelinceye kadar yetimleri deneyin. Eğer onların rüşde erdiklerini görürseniz mallarını kendilerine verin” (Nisa, 4/6) ayetinden de anlaşılmaktadır ki İslam dini kişinin iyiyi kötüden ayırt edecek kıvama erişene kadar mallarının ve haklarının gözetilmesine büyük önem vermiştir.

Ailenin devamına bu kadar önem veren İslam dini çocukların da sevgi ve merhametle büyütülmeleri üzerinde durmuştur. Çocuklar, doğuştan getirdikleri fitrat üzere hayata hazırlanmalı (Rum, 30/30), anne-baba ve çocuklar arasındaki ilişkiler karşılıklı sevgi ve saygı esasına dayanmalıdır. Hz. Muhammed (s.a.v)'in hayatı ve uygulamaları da bunun önemini göstermektedir. Nitekim O, bir gün torunlarını öpmesine çok şaşırarak bir bedevinin, “siz çocukları öpüyor musunuz, biz hiç öpmeyiz” sözleri üzerine Ona: “Kalbinden merhamet duygusu alındıysa ben ne yapabilirim ki” (Buhari, Edep/18) diyerek çocukların sevgi ve merhamet duygusuyla yetiştirilmeleri

gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca O, başka bir zaman da yine konuyla ilgili “Merhamet etmeyene merhamet edilmez” (Buhari, Edep/27) buyurarak, konunun önemini ifade etmiştir.

7. ÜÇ İLAHİ KİTABIN AİLE KURUMUNU ZEDELEYEN BAZI UNSURLARA YAKLAŞIMI

7.1. Zina

Zina fiili genel olarak bakıldığında aile kurumunu tehdit eden en büyük problem olarak göze çarpmaktadır. Zira o, yaygınlaştığı toplumda birçok problemin oluşmasına sebebiyet vermiş, nesillerin karışması, toplumda birliğin bozulması ve AIDS gibi birçok hastalığın oluşmasında öncü rol oynamıştır. Onun bu yıkıcı özelliğinden olsa gerek hemen hemen tüm geleneklerde zina hoş görülmeyen, yasaklanan bir fiil olmuştur (Karaman, 1995: 376).

Zina genel anlamda gayri meşru ilişki olarak tanımlanmış olsa da kutsal kitapların zina tanımlamalarında bazı farklılıkların olduğu söylenebilir. Zira Yahudi şeriatına göre erkek açısından zina suçunun oluşabilmesi için ilişkide bulunan kadının evli veya en azından nişanlı olması gerektiği dile getirilmiş ve evli bir erkeğin evli olmayan bir kadınla ilişki içerisinde bulunması her ne kadar bir suç olarak kabul edilmiş olsa da zina kapsamında değerlendirilmemiştir (Basalel, 2001: 447). Nitekim Tevrat'ta yer alan ifadeler dikkate alındığında evli olmayan bir kadınla ilişkiye giren evli bir erkeğin zani olarak kabul edilmediği gibi onunla ilişkiye giren bekar kadının da zaniye olarak kabul edilmediği görülmektedir (Tesniye, 22/28-29). Bu yüzden Tevrat'a göre zinanın tanımını, "evli kadınla yapılan yasak ilişki" şeklinde yapmak mümkündür (Öksüz, 2005: 140; Kennel, 1995: 493).

Tevrat'ın zina tanımında bu hususun ahlaki boyutundan çok daha farklı bir boyutunun önemsendiği görülmektedir. Nitekim Tevrat'ın zina konusunda evli ve bekar kadınlarla ilgili yapmış olduğu bu ayırım, Yahudi toplumunda kadının gerçekte kocasının malı olduğu gerçeği ile izah edilmiştir. Zira kadının, zina ederek sahibi olan kocasının haklarını ihlal etmiş sayılacağı belirtilmiştir (Öksüz, 2005: 140; De Vaux, 2003: 69). Tevrat'ın zina konusuna yaklaşımını bu şekilde özetledikten sonra konu ile ilgili Tevrat'ta anlatılan bazı ifadeleri zikretmek onun konuya yaklaşımını anlama açısından faydalı olacaktır.

Mesela Tevrat'ta anlatılanlara göre Davut peygamber bir gün evinin damında gezerken, yıkanan bir kadın görmüş, ona aşık olmuş, adamlarını göndererek onu getirtmiş ve onunla cinsel ilişkiye girmiştir (II. Samuel, 11/2-5). Hatta bununla da kalmamış, bu kadının kocasını savaşta en ön saflarda bir yerlere koydurarak ölmesini sağlamış (II. Samuel, 11/14-25), böylece bu kadınla evlenmedeki engeli de ortadan kaldırmıştır. Her ne kadar olayın sonunda Davut'un yaptığı şeyin Rabbin katında kötü olduğu zikredilmiş olsa da (II. Samuel, 11/27). İslam'a göre bir peygamber olan, Yahudilere göre ise bir kral olan bir kimsenin, başkasının karısıyla zina etmesi ve ardından onu öldürtüp karısına sahip olması kanaatimizce uygun ve insani bir davranış değildir.

Tevrat'ın, Hz. İbrahim'in hayatının anlatıldığı bölümlerinde de konuyla ilgili oldukça problemleri ifadelerin olduğu söylenebilir. Anlatılanlara göre İbrahim peygamber, Mısır ve Gerar denilen iki ülkeye girerken karısı Sara'yı insanlara kız kardeşi olarak tanıtmış, gerekçe olarak da Sara'nın çok güzel bir kadın olması hasebiyle o ülkelerdeki insanların, kendisini öldürerek Sara'yı elinden alma ihtimalini göstermiştir (Tekvin, 12/13; 20/2). Anlaşılan o ki o dönem, güzel kadınlara sahip olmak için bu kadınların eşlerinin öldürüldüğü bir dönemdir. Bizim burada esas olarak değinmek istediğimiz konu ise Hz. İbrahim gibi bir peygamberin, kendi canını kurtarmak için adeta karısını feda etme hususundaki cüretidir. Nitekim her iki ülkeye de girdiğinde

benzer hadiseler yaşanmış, bu ülkelerin kralları tarafından güzelliğinden dolayı Sara alıkonulmuş ve bunun karşılığında İbrahim'e iyi bakılıp birçok hediyeler takdim edilmiş ve nihayet İlahi bir güç tarafından bu krallara Sara'nın, İbrahim'in kız kardeşi değil de karısı olduğu haberi verilmiştir. Gelen bu haberden dolayı krallar hemen İbrahim'in yanına gelmiş ve büyük bir kötülük yapmaktan son anda korunduklarını belirtmişlerdir (Tekvin, 12/14-20; 20/3-18). Tevrat'ta yer alan bu gibi hadiseler de göstermektedir ki evli veya nişanlı olmayan bir kızla cinsel ilişkiye girmek herhangi bir suç ve ceza sayılmayıp gayet normal bir davranış olarak algılanmıştır. Kuran-ı Kerim'de ise Hz. İbrahim ile ilgili bölümlere bakıldığında Onun bu yönünden bahsedilmediği görülmüştür.

Öte yandan Tevrat'a göre bekar bir kızla yapılan cinsel birleşme, erkek açısından zina suçunu meydana getirmese de bekar kız açısından aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Zira Tevrat'ta anlatılanlara göre evlenilen kızın bakire olmadığı iddia edilirse (Tesniye, 22/13-14) kızın babası ve anası bakirelik nişanı olan esvabı alıp ihtiyarların önüne serip ispatlayacak (Tesniye, 22/15-17). İhtiyarlar onaylarsa, İsrail'in bir kızının adını kötülediği için adama yüz şekel gümüş cezası verecek, kadın adamın karısı olacak ve bütün ömrüncü onu boşamayacak, o gümüşleri de kızın babasına vereceklerdir (Tesniye, 22/18-20). Eğer genç kadında kızlık nişanları bulunmadığı doğruysa "o zaman genç kadını babasının evinin kapısına çıkaracaklar ve şehrinin adamları onu taşla taşıyacaklar ve ölecek. Çünkü babasının evinde zina etmiş olmakla İsrail'de alçaklık etmiştir" (Tesniye, 22/21) hükmü gereği taşlanarak öldürülür. Taşlama olayının babasının evinin önünde vuku bulmasının, iffetli bir kız yetiştirme konusunda başarısız olmuş babaya karşı toplumun kınamasını ifade ettiği düşünülmektedir (Öksüz, 2005: 140). Bunun yanında Yahudi toplumunda, kız evlenip de bakire çıktığı zaman kıza teşekkür amaçlı, baba ve kayın pederi tarafından bilezik hediye etme geleneğinin varlığından da söz edilmektedir (Peskine, 2005: 115).

Bununla beraber Yahudi inancında zina fiilinin cezasının ölüm olduğu bilinmektedir. Nitekim Tevrat'ta yer alan şu cümleler bu durumu izah etmektedir: "Eğer bir adam, başka bir adamın karısı olan bir kadınla yatmakta olarak bulunursa, o zaman kadınla yatan adam ve kadın, onların her ikisi de öleceklerdir ve kötülüğü İsrail'den kaldıracaksın." (Tesniye, 22/22; Levililer, 20/10-13). Ayrıca zina yoluyla doğmuş çocukların ancak zina yoluyla doğmuş olanlarla evlenebileceği ve bu yasağın on nesil boyunca devam edeceği belirtilerek işlenen bu suçta hiçbir günahı olmayan çocuklara da bu günahın cezası yüklenmektedir (F. Aydın, 2004: 135).

Bunun yanında nişanlı bir kız eğer bir adamla şehirde cinsel ilişkiye girerse bunun cezası, hem kadın hem de erkeğin öldürülmesi şeklinde olacaktır (Tesniye, 22/23-24). Eğer bu olay şehirden ve insanlardan uzak bir yerde vuku bulursa, bu durumda kadının, sesini duyuramayacağı, kurtarılamayacağı bir yerde bulunduğu için sadece adam öldürülecektir (Tesniye, 22/25-27). Ayrıca bir adam, nişanlı olmayan bir kızla cinsel ilişkiye girer ise bu durumda kızın babasına elli şekel gümüş verecek, kadın onun karısı olacak ve ceza olarak ömrünün sonuna kadar o kadını boşayamayacaktır (Tesniye, 22/28-29; Çıkış, 22/16).

Öte yandan Tevrat'ta yer alan, "Komşunun kadınına kötü gözle bakma" (Çıkış, 20/17) ve "Kim komşusunun karısı ile zina ederse ölüm cezasına çarptırılır" (Levililer, 20/10) gibi cümleler Tevrat yorumcuları tarafından irki bir yaklaşımla yorumlanmış ve bu yorum, Yahudi ırkının Yahudi olmayanlara karşı bakış açılarını ortaya koymuştur. Zira Talmud, komşu olarak Yahudi ırkına mensup kimseleri kabul etmiş ve yabancıların eşleriyle zinayı caiz görmüştür (Öksüz, 2005: 140).

Bu yorum tarzına sahip olan Haham Reşi'nin, konuyla ilgili olarak şunları dile getirdiği görülür: “Bir Yahudi, yabancı birinin ırzına tecavüz ettiğinde hata işlemiş sayılmaz. Çünkü yabancılarla yapılan nikah zaten geçersizdir. Zira Yahudi olmayan bir kadın hayvan gibidir. Hayvan ve ona benzeyenlerle de nikah yapılmaz”. Bunun yanında Yahudi düşünür ve kelamcısı Maimonides daha da ileri giderek, “Yahudi olmayan kadınları elde etmek Yahudilerin hakkıdır” demektedir (Öksüz, 2005: 142). Bununla beraber tüm İbrani kanun sisteminin umumi terimi olarak kullanılan Halacha'nın da, Yahudi olmayan tüm kadınları önüne gelenle yatan fahişe olarak kabul ettiği bilinmektedir (Öksüz, 2005: 140-141).

Ayrıca Yahudi toplumunda fahişelerle cinsel ilişkiye girmenin zina sayılmadığı, bu fiilden dolayı ayıplanmadığı ve kanun nazarında herhangi bir suç işlemiş sayılmadığı da ifade edilmiştir (Vaux, 2003: 69). Zira Tevrat'ta yer alan hikayeye göre, Yakup'un oğlu Yahuda, fahişe olduğunu düşündüğü bir kadınla zevkini tatmin etmiş ve yaptığı bu fiilden dolayı ayıplanmamıştır (Tekvin, 38/15-23). Tevrat'ta yer alan bir başka bölümde ise fahişelik uzun uzun tasvir edilmiş ve yaptığı iş karşılığında ücret alan değil de ücret veren fahişelerin varlığından bahsedilmiştir (Hezekiel, 16/15-43).

Tüm bu anlatılanlara bakıldığında, Yahudilerin özellikle Yahudi olmayan kadınlara reva gördükleri bu uygulama ve fahişelerle yapılan cinsel birlikteliği onaylamalarının, toplum hayatında meydana gelen cinsel yozlaşmanın temel sebebi olduğu sanılmaktadır. Bunun neticesi ise, bir toplum ve millet için neslin karışması, kin ve nefretin yayılması, huzurlu ve güvenli aile ortamının tehdit altına girmesi gibi birçok toplumsal zarar sayılmıştır.

Öte yandan İncillerde öldürme ve hırsızlık gibi bazı suçlarla aynı kategoride değerlendirilen zinanın kesinlikle yasaklandığı haber verilerek (Matta, 19/18; Markos, 10/19) bu suçu işleyenlerin hükmünü Allahın vereceği dile getirilmiştir (İbranilere Mektup, 13/4). Ayrıca Hz. İsa'nın “Zina etmeyeceksin denildiğini işittiniz. Ben size derim: Bir kadına şehvetle bakan her adam zaten yüreğinde onunla zina etmiştir” (Matta, 5/27) sözleriyle zina kavramını biraz daha genişlettiği görülmektedir.

Bunun yanında Hıristiyanlığın, Yahudi geleneklerinin yaşandığı bir bölgede ortaya çıkmış olması, Hıristiyanların birçok hususta Yahudi geleneklerini doğrudan almalarına sebebiyet vermiştir. Zina edene verilen taşlama cezasının İsa döneminde de varlığını gösterdiği sanılmaktadır. Ancak İncillerde geçen bir olay, Onun ceza verme yanlısı değil de affetme yanlısı bir tutum içerisinde olduğunu gösterir. Nitekim bir gün bir Yahudi mezhebi olan Ferisiler'den bir grup, sırf kendisini sınamak için İsa'nın yanına zinada tutulmuş bir kadın getirip kendilerinin Musa'dan öğrendikleri şeriata göre onun taşlanarak öldürülmesi gerektiğini söyleyerek İsa'nın konuyla ilgili görüşünü sorarlar. İsa ise meseleyi tepki almadan halletmek için o topluluğa, “kadının üzerine sizden günahsız olan önce taş atsin” şeklinde seslenince topluluk yavaş yavaş dağılır ve sonrasında da İsa kadına dönüp “bundan sonra artık günah işleme” (Yuhanna, 8/3-11) diyerek onu salıverir.

Ancak ikinci bölümde de zikrettiğimiz gibi İncillere bakıldığında Hz. İsa'nın, boşanma konusunda katı bir tutum takınmış olduğu ve bundan sonraki her türlü beraberliği zina kapsamında değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Önceki evliliğin hala devam ettiği iddiasından kaynaklanan bu hüküm İncillerde şu cümlelerle yer almıştır: “Karısını boşayan ve bir başkası ile evlenen her adam zina eder. Bir kocanın boşadığı ile evlenen de zina eder” (Luka, 16/18; Matta, 19/9). Pavlus bu hükmü yumuşatmıştır (Romalılara Mektup, 7/3).

Genel olarak değerlendirildiğinde Hıristiyanlıkta da bazı hususların toplumun bozulmasını kolaylaştırdığı düşünülebilir. Zira onun, boşanma konusundaki bu katı

tutumu önü alınmaz bazı problemler oluşturmuştur. Zira insan sevmediği hatta nefret ettiği bir insanla aynı çatıda yaşama zorunluluğuyla karşı karşıya kalmış, bu da insanın ihtiyaçlarını evin dışında bir yerlerde giderme gibi bir anlayışı doğurmuştur. Nitekim flört, beraber yaşama, metres edinme gibi kavramlar Hıristiyan Batı toplumunda ortaya çıkmış ve günümüzde de en çok yine bu yerlerde yaygın bir hal almıştır. Her ne kadar bunun Hıristiyanlıkla veya İncillerin özüyle ilgili değil de insanın yaşam bozukluklarından kaynaklanan bir problem olduğu bazı Hıristiyanlar tarafından dillendirilse de (Üçal ve Malcolm, 2003: 215) bu tür problemlerin günümüzde Hıristiyan toplumlarda niçin diğer toplumlara nazaran çok daha fazla olduğu hususu cevaplanması gereken bir sorudur.

İslam dininin kutsal kitabı olan Kuran-ı Kerim bir bütünlük içerisinde değerlendirildiğinde ise onun zina konusunda diğer kutsal kitaplara göre daha kuşatıcı hükümler getirdiği görülmektedir. Öncelikle Kuran'da, mümin bir erkeğin nikahlı eşi ve sahip olduğu cariye dışında hiçbir kadınla ilişki kuramayacağını açık bir şekilde izah etmiştir (Müminun, 22/5-7). Zina suçunun oluşabilmesinde erkek-kadın veya evli-bekar ayrımını yapmayan (Nur, 24/2) Kuran-ı Kerim, "Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, bir hayasızlıktır. Tutulacak yol olarak da pek fenadır" (İsra, 17/32) buyurarak zinayı ve zinaya götüren yolları terk etmek gerektiğini ifade etmiştir. Diğer bazı ayetlerde de bunun büyük bir günah olduğu ve öte alemde bu günahı işleyenlerden ciddi hesap sorulacağı belirtilmiştir (Furkan, 25/68-69; Araf, 7/33).

Kuşkusuz zina gibi bir fiili tamamen ortadan kaldırmanın yolu ona götüren yolları da tıkamaktan geçmektedir. Nitekim Kuran-ı Kerimde zinaya götüren yolların da tamamen kapatılması için erkek ve kadınlara ayrı ayrı seslenilmiş, gözlerini haramdan sakınmaları ve örtülerini almaları hususunda uyarılarda bulunulmuştur (Nur, 24/30-31).

Kuran-ı Kerimde zina suçunun cezasının yüz sopa olarak belirlendiği görülmektedir (Nur, 24/2). Ancak her ne kadar Kuranda geçerse de Hz. Muhammed'in (s.a.v), zina fiilini işleyen evli insanlara yönelik uyguladığı recm (taşlama) cezasının da sonraki dönemlerde İslam dünyasında benimsendiği görülmektedir. Kuranda geçen yüz sopa cezasının bekarlar için, taşlama cezasının ise evli insanlar için olduğu bilgisi genel kabul görmüştür (Öksüz, 2005: 144).

Öte yandan İslam geleneğine göre recm cezasının uygulanabilmesinin bazı şartlara bağlandığı görülmektedir. Buna göre bu cezanın uygulanabilmesi için suç işleyen kişinin itiraf etmesi veya güvenilir en az dört görgü şahidinin bu suçun işlendiğine dair şahitlikte bulunmaları gerekmektedir (Nisa, 4/15). Ayrıca şahitlerin hepsinin ne zaman, nerede, kimin kiminle zina ettiği konusunda tam bir fiili durumun gerçekleştiğine dair ittifak halinde olmaları gerektiği dile getirilerek bu temel noktalarda ifadelerdeki çelişkinin veya anlaşmazlığın şahitliği çürüttüğü ve davayı düşürdüğü dile getirilmiştir (Öksüz, 2005: 144).

Şahitlikle ilgili belirlenen bu ağır şartlar da göstermektedir ki İslam, insanlara ceza vermeye hevesli bir din değildir. Zira şurası açıktır ki bir suç, sosyal çevrenin manevi kutsiyetini ihlal etmediği sürece İslam hukukunun genel yaklaşımı affetme ve yumuşaklık istikametindedir. Ancak bir kişinin değil, dört kişinin huzurunda veya dört ayrı kişinin huzurunda dört kere cinsel suça karışan bir kişinin artık bir vicdan suçlusu olarak görülemeyeceği açıktır. Sosyal bir suç işleyen, toplumu kirlüten ve ahlakını bozan böyle bir fiili işleyen kişilerin sert bir hareketle karşılaşmaları son derece doğaldır. Bu yönüyle düşünüldüğünde İslam'ın genel yaklaşımının cezalandırıcı değil, ıslah edici olduğu görülmektedir (Ahmed, 1993: 94-95).

Bütün bu önlemlere rağmen yine de bu suç işlenecek olursa, İslam dini çıkış yolu olduğu sürece cezayı uygulamama yönüne gitmiştir. Nitekim Hz. Peygamber,

“Elinizden geldiğince insanlara ceza uygulamamaya bakın. Eğer bir çıkış yolu varsa bırakın gitsin” (İbn Mace, Hudud/5) buyurmuştur. Başka bir zaman da bir kadının kendisine gelip zina ettiğini itiraf etmesi üzerine defalarca duymazlıktan gelerek “gidin buradan Allaha tövbe ve istiğfarda bulunun” demiştir. Onun bu uygulamaları da affediciliğini göstermesi açısından manidardır.

Şu da ifade edilmelidir ki her ne kadar üç ilahi din de evlilik dışı cinsel ilişkiyi yasaklamışsa da günümüzde bu tür ilişkilerin çok fazla yaygınlaştığını söyleyebiliriz. Bu tür ilişkiler dünyanın her tarafında yaygın bir hale gelirken özellikle Hristiyan Batı toplumunda bu durumun daha yaygın bir hal arz ettiği görülmektedir. Zira yapılan araştırmalara göre Başta İskandinav ülkeleri olmak üzere Batı ülkelerinde evliliğin ortadan kalktığı ve evliliklerin yerini nikahsız birlikteliklerin aldığı görülmektedir. Bu yüzden Batıdaki boşanma oranları, Batı toplumunun içerisinde olduğu sosyal problemi ortaya koymaktan uzaktır (05.07.2007, www.turkish.irib.ir). Nitekim Avrupa’da evlilik dışı doğan çocuk sayısı ortalama yüzde otuz beş olarak belirlenmiştir. Ayrıca birden fazla kadınla evlenmenin çağa uygun olmadığını her fırsatta dile getiren Batı ülkelerinde pek çok skandalın yaşandığı da bir gerçektir. Mesela bunlardan birinde İngiltere Ulaştırma Bakanının (S. N. Blackpool) bir eşinin olduğu ayrıca dört metresinin de bulunduğu ortaya çıkmış ve bu durum büyük skandal yaratmıştır (Geocities, 05.07.2007, www.geocities.com).

Ayrıca İtalya’da eşlerin birbirini aldatma oranının yüzde doksan sekiz olduğu belirtilmiş, ABD’de iki milyon ailenin eş değiştirme kulübünün resmen üyesi olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan Rusya’da 1950 yıllarında yapılan bir ankete göre erkeklerin yüzde elli üçünün on sekiz yaşından önce cinsel ilişkide bulunduğu, kadınların ise yüzde altmış beşinin yirmi bir yaşından önce cinsel ilişkide bulunduğu ortaya konmuştur (05.07.2007, www.turkish.irib.ir).

Günümüz Hristiyan Batı ülkelerinde evlilik dışı ilişkilerin bu kadar yaygın bir hale gelmesi kuşkusuz birçok sebebe bağlanabilir. Ancak kanaatimizce bu sebeplerden biri olarak evliliğin bir ayın gibi algılanması ve boşanmanın yasaklanması gibi nedenlerden dolayı bu toplumlarda flört ve metres edinmenin zaman içerisinde yaygın bir hale gelmiş olması zikredilebilir.

7.2. Cinsel Sapıklık

Cinsel eğilim insan tabiatında var olan fitri bir eğilimdir. Allah, bu tür istek ve arzuların meşru yollarını ve zeminlerini insanlara göstermiş ve sınırlarını belirlemiştir. Bu sınırların zorlanması ve dışına çıkılması, hayatı tahrip eden bir tür cinsel sapmadır. Biz cinsel sapmaları ensest ilişki, hayvanlarla ilişki ve eşcinsellik olmak üzere üç kısımda inceleyeceğiz.

7.2.1. Ensest İlişki

Yakın akraba ilişkisi olarak tanımlanan ensest ilişki üç ilahi kitap tarafından da yasaklanmıştır. Evlenilmesi yasak olan kimseleri Tevrat, kendi bölümleri içerisinde birbirine yakın ifadelerle ele alıp bu kişilerle kurulacak olan ilişkiyi cinsel sapıklık olarak kabul etmiştir.

Tevrat’a göre; kişinin annesini, üvey annesini, kız kardeşini, üvey kız kardeşini (babadan ya da anadan olma), kızını, torununu, halasını, teyzesini, amca karısını (yengesini), gelinini, kardeşinin hanımını, anne ile kızını beraber, bir kadınla onun

oğlunun kızını veya kızının kızını, iki kız kardeşi birlikte nikahlaması yasaklanmıştır (Levililer 18/6-18).

Ayrıca Tevrat, kendileriyle ilişki kurulmasının yasak olduğu bu şahısları anlattıktan sonra bu yasağa uymayanların çeşitli cezalara çarptırılmaları gerektiğini şu cümlelerle ifade etmiştir: “Babasının karısıyla yatan, babasının namusuna leke sürmüş olur. İkisi de kesinlikle öldürülecektir. Ölümü hak etmişlerdir” (Levililer, 20/11; Tesniye, 27/20; 22/30).

Üvey kız kardeş ile yapılan cinsel ilişki yasaklar cümlesinden olup suçlunun cezası, toplumda aşağılanıp halkın arasından atılması şeklindedir: “Annenden veya babandan olan, ister seninle aynı evde doğmuş olsun, ister olmasın üvey kız kardeşlerinden biriyle ilişki kurmayacaksın” (Levililer, 18/9). Başka bir yerde ise bu yasak “Annesinden ya da babasından olan kız kardeşiyle yatana lanet olsun” (Tesniye, 27/22) şeklinde dile getirilmiştir. Öte yandan Hz. İbrahim’in, karısı Sara ile üvey kardeş olduğu da “Gerçekten de kız kardeşimdir, kendisi babamın kızıdır fakat annemin kızı değildir ve benim karım oldu” (Tekvin, 20/12) cümlelerinde dile getirilmiştir. Görülen o ki, bu uygulama başlangıçta var iken daha sonra yasaklanmıştır.

Ayrıca bir kimsenin torunuyla cinsi ilişki kurması da cinsel sapıklık sayılmış ve böyle bir ilişki Tevrat’ta yer alan “Kızının ya da oğlunun kızıyla cinsel ilişki kurmayacaksın” (Levililer, 18/10) cümlesiyle yasaklanmıştır.

Bunun yanında Tevrat bir kimsenin, halası (Levililer, 18/12), teyzesi (Levililer, 18/13), amca hanımı (Levililer, 18/14; 20/20) ve geliniyle (Levililer, 18/15) cinsel ilişki kurmasını da cinsel sapıklık olarak kabul etmiştir. Bunun yanında, geliniyle yatan bir kimsenin ve gelinin cezasının da ölüm olduğu dile getirilmiştir (Levililer, 20/12). Bununla ilgili olarak yine Tevrat’ta yer alan bir hikayeye göre Yakup’un oğullarından olan Yahuda, yüzü peçeyle örtülü olan gelini Tamar’ı yol kenarında duran bir fahişe zannetmiş ve onunla bir oğlak karşılığında cinsel ilişkiye girmiş hatta bu ilişkiden ikiz çocuk sahibi olmuştur (Tekvin, 38/13-30). Meselenin ilginç yanı ise gelini Tamar’ın kasten peçeyle örtünmesi ve kayın pederi ile bile bile cinsel ilişkiye girmiş olmasıdır. Bu olay, o dönemde zina geleneğinin yaygınlığı hususunda bize fikir vermektedir.

Öte yandan Tevrat’a göre Musa ve Harun babası Amram’ın halası ile evliliğiyle dünyaya gelmişlerdir. “Ve Amram kendisine babasının kız kardeşi Yokebed’i karı olarak aldı ve ona Harun’u ve Musa’yı doğurdu” (Çıkış, 6/20).

Yine Tevrat hükümlerine göre, bir kimsenin kardeş eşleriyle (Levililer, 18/16) ve üvey kızıyla (Levililer, 18/17) cinsel ilişki kurması yasaklanmış ve bu tür bir ilişki de cinsel sapıklık sayılmıştır. Ancak daha önce de zikredildiği gibi Yahudi geleneklerine göre ölen bir kimsenin karısı ile ona en yakın akrabasının evlenmesi adeti bu yasağın dışında sayılmıştır (Tesniye, 25/5-6).

Ayrıca Tevrat’ta bir kimsenin anne ve kızını bir nikah altında toplamasının da yasak olduğu dile getirilmiştir. Tevrat’ın böyle bir durumda adamın ve söz konusu iki kadının ateşle yakılması cezasını öngördüğü bilinmektedir (Levililer, 20/14). Çünkü biri ile akdedilen meşru bir evlilik sonucu beraber olma artık diğeri ile cinsel ilişkiyi tamamen yasaklamaktadır. Ayrıca bir Tevrat cümlesinde de kayın validesiyle yatan kişinin lanetlendiği haberinin verildiği görülmektedir (Tesniye, 27/23).

Aynı şekilde iki kız kardeşi tek bir nikah altında bulundurmanın da yasak olduğu Tevrat’ta, “Karın yaşadığı sürece onun kız kardeşini kuma olarak almayacak ve onunla cinsel ilişki kurmayacaksın” (Levililer, 18/18) şeklinde dile getirilmiştir. Her ne kadar Tevrat böyle bir hükmü dillendirse de Yakup peygamberin Rahel ve Lea isimli kız kardeşleri aynı zaman diliminde nikahında bulundurmuş olması (Tekvin, 29/21-30) önceki dönemlerde böyle bir yasağın olmadığını göstermektedir.

Tevrat'ta yer alan bir diğer ifade de bir peygamber olduğu bilinen Lut'un, iki kızıyla cinsel ilişkiye girdiği ve bu kızların bu ilişkiden birer oğullarının olduğu anlatılmıştır (Tekvin, 19/30-38). Hikayeye göre kızları, memlekette erkek kalmadığı için zürriyetlerinin devam etmesi için babalarına şarap içirmiş ve babaları hiç farkına bile varmadan onunla cinsel ilişkiye girmişler ve ondan gebe kalarak çocuk doğurmuşlardır.

Hıristiyanlıkta ise evlenilemeyecek kişiler Tevrat'tan kaynaklanmış olup bunlar iki madde dışında büyük oranda Yahudi dinindeki kurallarla benzerlik göstermiştir. Biz Tevrat'ta zikredilen ve evlenilemeyeceği zikredilen kişileri tekrar sıralamak yerine Tevrat'ta bahsedilmeyip de Hıristiyanlıkta benimsenen kişileri zikretmekle yetineceğiz.

Hatırlanacağı üzere Yahudilikte kardeşin ölümü durumunda kardeş karısı ile evlenilebiliyordu hatta bu bir zorunluluktur. Ancak İnciller, kardeşin ölümü durumunda bile, ölen kişinin kardeşinin, onun karısıyla evlenemeyeceğini ilan etmiştir (Matta, 14/1-12). İkinci olarak ise Pavlus bir mektubunda zina eden kadınlarla evlenilemeyeceğini belirtmiştir (Korintoslulara I. Mektup, 5/1-13).

Kuran'ı Kerim ise, kimlerin birbirleriyle evlenemeyecekleri hususunu şu ayetle izah etmiştir: “Babalarınızın nikahladığı kadınlarla evlenmeyiniz. (Cahiliye devrinde) geçen geçmiştir. Şüphe yok ki o pek çirkindi, iğrenç idi, o ne kötü yoldu. Sizlere şunların nikahı haram kılındı: Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşlerinizin kızları, kız kardeşlerinizin kızları ve sizi emziren süt analarınızla süt kız kardeşleriniz ve karılarınızın anaları ve zifafa girdiğiniz karılarınızdan evlerinizde bulunan üvey kızlarınız: Eğer analarıyla zifafa girmemiş iseniz evlenmenizde bir beis yoktur. Kendi sulbünüzden gelme oğullarınızın karıları (gelinleriniz) ve iki kız kardeşi birlikte nikahlamayınız; geçmişte olanlar hariç. Böylesini Allah çok esirgeyicidir. Bir de (harp esiri olarak), ellerinizde bulunanlar hariç olmak üzere, evli kadınlar. İşte bu sayılanlar Allah yazısı olarak haram kılındı” (Nisa, 4/22-24).

Ayetin de ifade ettiği gibi Kuran-ı Kerim, o dönemde çok yaygın bir şekilde uygulanan üvey anne ile evlenmenin yasak olduğunu belirtmiştir. Bir rivayetten biz, Hz. Peygamberin de bu hususta çok hassas olduğunu anlamaktayız. Buna göre bir sahabiye Hz. Peygamber, babasının ölümünden sonra karısıyla evlenen birinin yanına göndermiş ve onun boynunu vurmasını emretmiştir (İbn Mace, Hudud/35).

Bunun dışında zikredilen şahısların bir bölümü neseb dolayısıyla, diğer bir bölümü nikah dolayısıyla ve iki şahıs da süt dolayısıyla haram olmuşlardır. Neseb (soy) dolayısıyla haram kılınanlar kişinin; annesi, kızları, kız kardeşleri, halaları, teyzeleri, kardeşlerinin kızları ve kız kardeşlerinin kızlarıdır. Nikah dolayısıyla haram olanlar ise kişinin; kadınlarının anneleri, birleştiği kadınlarından olup genellikle kendi terbiyesi altında bulunan üvey kızları, gelinleri, iki kız kardeşi bir arada alması ve evli kadınları nikahlaması şeklinde sıralanabilir.

Burada bir hususa ayrıca değinmekte fayda vardır. Görüldüğü gibi Kuran-ı Kerim, kişinin evlenemeyeceği durumları sıralarken nikah ve neseb maddelerine bir yenisini daha eklemiş gözükmektedir. Gerek Tevrat'ta gerekse de İncillerde hiç bahsedilmeyen sütanne ve sütkardeşle evlenme, Kuran-ı Kerimin bahsi geçen ifadeleriyle haram kılınmıştır (Nisa, 4/22-24).

Her ne kadar ilahi dinlerin bu konudaki kanaatleri belirli bir doğrultuda olsa da günümüz insanının içerisinde bulunduğu durum, içler acısı bir haldedir. Özellikle Hıristiyan Batı dünyasında bu tür aile içerisinde tecavüz veya ilişki haberlerine sıkça rastlanılmaya başlanmıştır. Mesela Almanya Bild gazetesinin verdiği bir habere göre bir Alman baba, kızından dört çocuk sahibi olmuştur. ABD NBC televizyonunun bir haberi

de polis kayıtlarına göre yılda üç milyon kişinin aile bireylerinin tecavüzüne uğradığını haber vermiştir (Geocities, 05.07.2007, www.geocities.com). Şüphesiz bu gibi olumsuz hadiseler hemen her toplumda olabilmektedir. Ancak Batı toplumunda kuşkusuz kültürlerinden kaynaklanan unsurlardan dolayı çok daha fazla bir oranda vardır.

7.2.2. Hayvanlarla Cinsel İlişki

Hayvanla cinsel ilişki Tevrat'ta açık bir şekilde yasaklanan fiillerdendir ve bu ilişki sapıklık olarak nitelendirilmiştir (Levililer, 18/23; Tesniye, 27/21). Böyle bir sapık ilişkiye giren suçun faillerine Tevrat ölüm cezası takdir etmiştir. Bu ceza şu Tevrat hükümleriyle sabittir: “Herhangi bir hayvanla cinsel ilişki kurana lanet olsun” (Tesniye, 27/21). “Bir hayvanla cinsel ilişki kuran adam kesinlikle öldürülecek, hayvansa kesilecektir” (Levililer, 20/15; Çıkış 22/19). “Bir kadın cinsel ilişki kurmak amacıyla bir hayvana yaklaşırsa, kadını da hayvanı da kesinlikle öldüreceksiniz. Ölümü hak etmişlerdir” (Levililer, 20/16).

Tevrat'ta böyle bir fiili işlemenin cezasının kesinlikle ölüm olduğu belirtilmesine rağmen bu cezanın infaz şeklinden bahsedilmemiştir. Tevrat yorumcularının, erkek veya kadın bu fiili işleyen herkesin taşlanarak öldürüleceği üzerinde görüş birliği içerisinde oldukları söylenebilir (Öksüz, 2005: 168). Burada bizce ilginç olan husus akıl sahibi bir varlık olan insanın yapmış olduğu bir suçtan dolayı akıldan yoksun canlılar olan hayvanların da insan gibi ölüm cezasına çarptırılmış olmasıdır. Her ne kadar Tevrat yorumcuları bunun gerekçesini, erkeğin günah işlemesine sebep olduğu ve bu kötü olayın unutulmasının sağlanması (Öksüz, 2005: 168; Kennel, 1995: 497) şeklinde izah etmeye çalışsalar da konu düşündürücü görülmektedir.

İncillerde hayvanla cinsel ilişki bahsedilmemiş ancak Hıristiyanlar, Tevrat'ta konuyla ilgili geçen ifadeleri aynı şekliyle benimsemiş ve bunu, iğrenç bir fiil olarak görüp yasaklamışlardır (Üçal ve Malcolm, 2003: 230).

İslam dininin konuya bakışı diğer dinlerden farklı değildir. Kuran-ı Kerimde konuya değinilmemiş ancak Hz. Peygamberin ve ashabının uygulamaları, bu fiilin hem erkek hem de kadın için haram olduğunu ortaya koymuştur. Şu vardır ki Yahudiliğin anlayışının aksine İslam alimleri cinsel ilişkide kullanılan hayvanı öldürmeye gerek olmadığını ve bu hayvanın etinin yenebileceğini ifade etmişlerdir (Karaman, 1995: 386).

7.2.3. Eşcinsellik

Eşcinsellik, cinsel sapıklık türleri içerisinde fail ve meful açısından özel bir konuma sahiptir. Bu fiil, kişinin cinsel ilgi ve isteğinin, kendisiyle aynı cinsten kişilerle tatmine yönelmesi şeklinde tanımlanabilir. Eşcinsellik terimi her iki cinsi de kapsamakla birlikte, kadın eşcinselliği için genellikle “lezbiyenlik/ sevicilik” tabirlerinin kullanıldığı bilinmektedir (Üçal ve Malcolm, 2003: 220).

Kutsal kitapların eşcinsel ilişki ile ilgili kanaatlerine bakıldığında Tevrat'ın eşcinselliği itici ve iğrenç olarak tanımladığı görülmektedir. “Kadınla yatar gibi erkekle yatmayacaksın; menfur şeydir” (Levililer, 18/22). Tevrat'ın bu suçu işleyenlere öngördüğü ceza ölüm cezasıdır. Bu ceza, mevcut Tevrat metinleri içerisinde gayet açık bir şekilde belirtilmektedir. Nitekim Tevrat, “Bir adam kadınla yatar gibi erkekle yatarsa, ikisi menfur şey yapmışlardır; mutlaka öldürüleceklerdir” (Levililer, 20/13) ifadeleriyle onlara verilecek cezanın ölüm olduğunu dile getirmiştir. Bununla beraber

Tevrat'ta, böyle bir günahı toplum olarak işlemeye başlayan Lut kavminin üzerlerine gökten kükürt ve ateş yağdırılarak helak edildiklerinden de bahsedilir (Tekvin, 19/1-28).

Öte yandan “ve diyarda fuhşa vakfedilmiş erkekler de vardı” (I. Krallar, 14/24) ifadesinden, krallar döneminde livatanın Yahudi toplumunda yaygınlaştığı anlaşılmaktadır. Ancak kralların bunlarla sürekli mücadele ettikleri ve onları toplumdan kovmaya çalıştıkları dile getirilmiştir (I. Krallar, 15/12; II. Krallar, 23/7).

İnciller de bu tür ilişkileri yasaklamış ve iğrenç bir fiil olarak görmüştür. Nitekim Pavlus bir mektubunda bunu şöyle izah eder: “İşte böylece Tanrı onları utanç verici tutkulara teslim etti. Kadınları bile doğal ilişki yerine doğal olmayanı yeğlediler. Aynı şekilde erkekler de kadınla doğal ilişkilerini bırakıp birbirleri için şehvetle yanıp tutuştular. Erkekler de erkeklerle utanç verici ilişkilere girdiler ve kendi bedenlerinde sapıklıklarına yaraşan karşılığı aldılar” (Romalıları Mektup, 1/26-27).

Hıristiyanlar bu ve benzeri ifadelerin bu tür ilişkileri yasakladığını dile getirirler de aslında zaman içerisinde bu fiili işleyen insanlar hakkında olumlu bir tavır takınmaya başladıkları söylenebilir. Öyle ki, günümüzde bazı Avrupa ülkelerinde erkekler birbirleriyle yasal olarak evlenebildikleri gibi (Mutahhari, 1999: 82) Almanya’da kilise, eşcinsel erkekleri birbiri ile evlendirebilmektedir (Karaman, 1995: 161).

Diğer semavi dinlerde olduğu gibi İslam dini de bu fiili yasaklamış, “kadınları bırakıp şehvetle erkeklere gitmeyi, daha önce alemde hiç kimsenin yapmadığı iğrenç bir fiil” olarak tanımlamıştır (Araf, 7/80; Şuara, 26/165-166). Lut peygamberin kavminin adeti olan bu günahı onlara terk ettirmek mümkün olmamış, Lut’un tüm uyarı ve tehditlerine onlar alaylı yanıtlar vermişlerdir (Şuara, 26/167; Ankebut, 29/29). Bu iğrenç günahı terk etmemekte direnen Lut kavmi helak edilmiştir (Araf, 7/83-84). Ayetlerden de anlaşılmaktadır ki cinsel sapıklık, Lut kavminde o zamana dek görülmemiş bir şekilde sosyal boyut kazanmış, topluma iyice yayılmış ve toplum onu sahiplenip, kendilerinin yaptığı bu fiili yapmayanlara da iyi bir gözle bakmamışlardır (Okumuş, 2002: 136). Ayrıca sahih olup olmadığı bilinmemekle beraber Hz. Muhammed (s.a.v)’in de konuyla ilgili bir hadisinde şöyle buyurduğu bilinmektedir: ”Lut kavminin işini yapan kimseyi bulursanız, bu fiili işleyeni de işleneni de öldürünüz” (İbn Mace, Hudud/12).

Sonuç olarak söylenebilir ki eşcinsellik, üç ilahi din tarafından da iğrenç bir fiil olarak görülmüş ve kesinlikle onaylanmamıştır. Ancak günümüz dünyasına bakıldığında bu iğrenç fiilin de yaygınlaştığını söylemek mümkündür. Şurası kesindir ki bu hayat tarzını benimsemiş veya doğuştan bu şekilde dünyaya gelmiş insanlara kimsenin bir diyeceği olamaz ancak eşcinsellerin birbirleriyle evlenmelerinin toplum ve hatta din adamları tarafından kabul görmeleri bizim açımızdan oldukça problemlerli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Hıristiyan Batı dünyasında artık çoğu ülkede eşcinsel evlilikler onaylanmaya başlanmıştır. Ayrıca Amerikan yüksek mahkemesi eşcinseller arasındaki cinsel ilişkiyi suç kapsamından çıkarmış, Episcopal kilisesi ilk açık eşcinsel başrahibini seçmiş ve New York'taki ilk GLBT (gey/lezbiyen/biseksüel/transseksüel) lisesinin açılması için hazırlık çalışmaları tamamlanmıştır (Radikal, 05.07.2007, www.radikal.com.tr).

Ayrıca 1992 yılında çıkan bir haberde ise ABD’de eşcinselliğini açıkça ilan edip seçilen kongre üyesi, belediye başkanı ve meclis üyesinin sayısının altmış bir olduğu dile getirilmiştir. Bununla beraber dünyaca ünlü yıldız Madonna’nın bayan C. Love ile bir arada beraber yaşadığı da belirtilmiştir (Geocities, 05.07.2007, www.geocities.com). Buna ilaveten ünlü İngiliz pop yıldızı Elton John, İngiltere’de eşcinsel evliliğe olanak tanıyan yeni yasanın yürürlüğe girmesiyle on bir yıldır birlikte yaşadığı Kanadalı arkadaşı David Furnish ile evlenmiştir. Konuyu esas ilginç kılan husus ise bu eşcinsel

evliliğin, İngiliz Protestan mezhebinin yönetim merkezi Anglikan Kilisesi'nin (Canterbury) üstü kapalı onayıyla gerçekleşmiş olmasıdır (Hürriyet, 02.01.2008, www.hurriyet.com.tr).

7.3. Anne Babaya İtaatsizlik

Anne babaya itaat, onlara karşı gelmemek İslami gelenekte olduğu gibi Yahudi ve Hıristiyan geleneklerinde de önemli bir kural olarak dikkat çekmektedir. Öncelikle belirtelim ki Tevrat'ta meşhur "On Emir" in beşincisi olan "Annene babana saygı göster. Öyle ki, Tanrın Rabbin sana vereceği ülkede ömrün uzun olsun" (Çıkış, 20/12) ve "Kendi babanı dinle ve ihtiyar olduğu zaman ananı hor görme" (Süleyman'ın Meselleri: 23/22) gibi cümleler ebeveyne gösterilecek saygıyı anlatmaktadır. İncillerde de bu konu "Babana ve anana hürmet et" (Matta, 15/4) cümlesiyle anlatılmaktadır. Kuran-ı Kerim de anne babaya itaatin gerekliliğini şu ayetle anlatır: "Allahtan başkasına ibadet etmeyin. Anneye ve babaya güzel muamele edin. Şayet onlardan her ikisi veya birisi yaşlanmış olarak senin yanında bulunursa sakın onlara hizmetten yüksünme, öf bile deme, onları azarlama, onlara tatlı ve gönül alıcı sözler söyle" (İsra, 17/23).

Yahudilikte ana babaya itaat anlayışı Mısırdan çıkıştan bu yana babadan oğla, nesilden nesle geçen önemli bir Yahudi geleneği olarak dikkat çekmektedir. Öyle ki Tevrat yorumcuları, Yahudilerin geçmişini muhafaza etmelerinde bu geleneklerinin büyük etkisinin olduğunu dile getirmişlerdir (Öksüz, 2005: 228). Nitekim Tevrat'ta yer alan "Babana ve anana hürmet et ta ki Rabbin sana vermekte olduğu toprakta ömrün uzun olsun" (Çıkış, 20/12; Tesniye, 5/16) ifadesini bazı Tevrat yorumcuları bu şekilde yorumlamışlardır. Onlara göre İsrail halkının ömrünün uzun olması, ana babaya hürmet ile gerçekleşir (Öksüz, 2005: 229).

Tevrat, anne babaya karşı çıkmak, sövmek ve dövme gibi hususlarda katı yaptırımlar ve cezalar getirmiştir. "Babasına yahut anasına lanet eden mutlaka öldürülecektir" (Çıkış 21/17; Levililer, 20/9). "Babasına ve anasına vuran mutlaka öldürülecektir" (Çıkış, 21/15). Bunun yanında anne babayı hor görme de cezalandırılması gereken bir fiildir. "Babasını ve anasını hor gören lanetli olsun. Ve bütün kavim amin, amin diyecek" (Tesniye 27/16). Bununla ilgili olarak ayrıca "Kim babasına yahut anasına lanet ederse, onun çerağı koyu karanlıkta söndürülür" (Süleyman'ın Meselleri, 20/20) ve "Babası ile istihza eden ve anasına itaat etmediği hor gören gözü, dere kargaları oyacak ve kartal yavruları yiyecektir" (Süleyman'ın Meselleri, 30/17) gibi tehditlerde de bulunulur. Tevrat yorumcuları, ana babaya lanet etme fiilinin onlar hayattayken veya öldükten sonra yapılmasının verilecek cezayı değiştirmeyeceği fikrindedir (Öksüz, 2005: 230).

Tevrat'ta ebeveyne başkaldıran, söz dinlemez evlada verilecek ceza şu cümlelerle ifade edilmiştir: "Eğer bir adamın dik başlı, başkaldıran, annesinin ve babasının sözünü dinlemeyen, onların tedibine aldırmayan bir oğlu varsa, annesiyle babası onu tutup kent kapısında görev yapan kent ileri gelenlerine götürecekler. Onlara şöyle diyecekler: "Oğlumuz dik başlı, başkaldıran bir çocuktur. Sözümüzü dinlemiyor. Savurgan ve içkicidir. Bunun üzerine kent bütün erkekleri onu taşıyarak öldürecekler. Aranızdaki kötülüğü ortadan kaldıracaksınız. Bütün İsraililer bunu duyup korkacaklar" (Tesniye, 21/18-21).

Bununla beraber İnciller de anne-babaya saygı gösterilmesi hususunda bazı hükümler getirmiştir. Nitekim İsa terk edilmesi gereken adam öldürme, hırsızlık yapma, zina etme ve yalan yere şahitlik etme gibi bazı fiillerin yanında anne-babaya saygı hususunu da zikretmiştir (Matta, 19/18; Markos, 10/19). Başka bir yerde ise O, bu

hassasiyetini şu şekilde dile getirmiştir: “Tanrı şöyle buyurdu: ‘Annene babana saygı göster’ ve ‘Annesine ya da babasına söven mutlaka ölümle cezalandırılınsın. Ama siz, ‘Her kim anne ya da babasına, benden alacağın tüm maddi yardım Tanrı’ya adanmıştır derse, artık babasına saygı göstermek zorunda değildir’ diyorsunuz. Böylelikle, geleneğiniz uğruna Tanrı’nın sözünü geçersiz kılmış oluyorsunuz (Matta, 15/4-6). Ayrıca İsa bir ifadesinde annesine ya da babasına sövenin ölümle cezalandırılması şeklindeki Tevrat’ın hükmünü aynen benimsemiş gözükmektedir (Markos, 7/10). Pavlus da mektuplarında İsa’nın bu tavrını destekler mahiyette sözler sarfetmiş (Koloselilere I. Mektup, 3/20) ve anne-babaya saygı göstermenin, insanı uzun ömürlü kılacağını belirtmiştir (Efeslilere Mektup, 6/1-2).

İslam dininde çocukların anne-babalarına saygı duymaları, onların sözlerini dinlemeleri ve muhtaç oldukları zaman onlara bakmaları, evlatlık borcu olarak görülmüştür. Zira Kuran-ı Kerim bu konuda çok hassas bir tutum takınmış ve anne-babaya saygı hususunu şu şekilde izah etmiştir: “Rabbin yalnız kendisine tapmanızı ve ana babaya iyilik etmeyi buyurmuştur. Eğer ikisinden biri veya her ikisi senin yanında iken ihtiyarlayacak olursa, onlara karşı öf bile deme, onları azarlama, onlara tatlı ve gönül alıcı sözler söyle. Şefkatle, tevazu ile onlara kol kanat ger ve şöyle dua et: “Ya Rabbi, onlar küçüklüğümde nasıl beni ihtimamla yetiştirdilerse, ona mükafat olarak Sen de onlara merhamet buyur” (İsra, 17/23-24).

Başka bir ayette ise annenin, çocuğu dünyaya getirmek için çektiği sıkıntılara atıfta bulunulmuş ve insana anne-babasına güzel muamele edilmesi emredilmiştir (Ahkaf, 46/15). Hz. Peygamberin bazı uygulamaları ve sözleri de İslam’ın bu görüşünün oluşmasında etkili olmuştur. Zira O, bir hadisinde anne-babayı hoşnut etmeyi Allah yolunda cihad etmekten daha faziletli bir iş olarak zikrederken (Buhari, Cihad/138) başka bir hadisinde de Allah’a şirk koşmadan sonra en büyük günahın anne-babaya itaatsizlik olduğunu belirtmiştir (Buhari, Edep/6).

Fakat unutulmamalıdır ki İslam’da kulun emrine itaat, bu emrin meşru olmasına bağlıdır. Mesela ana-baba evladını, Allaha şirk koşmaya zorlarsa onlara itaat edilmez, fakat bu durumda bile onlara kötü söz söylemek doğru değildir (Lokman, 31/14-15; Tevbe, 9/24) denilmek suretiyle konunun ehemmiyeti dile getirilmiştir.

8. SONUÇ

İlahi dinler olarak kabul edilen Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet'in kutsal kitaplarının aile kurumuyla ilgili bazı hususlara bakışlarını, bu husustaki farklılık ve benzerlikleri incelemeye çalıştık. Bu çalışmamızdan çıkardığımız sonucu şöyle özetleyebiliriz.

Şüphesiz herhangi bir toplum veya geleneğin aile kurumu ile ilgili görüşleri, o toplumun kadın anlayışından bağımsız bir şekilde anlaşılabilir. Bu bağlamda incelememiz göstermiştir ki Yahudilik kadını yaratılışından başlamak üzere eksik ve erkeğe yardımcı olarak görmüş ve ilk insanların cennetten kovulmaları sürecinde tamamen kadını suçlu bulmuştur. Daha sonraki dönemlerde de kadına yönelik bu olumsuz bakış açısı devam etmiş ve kız çocuklarına hiçbir değer verilmediği gibi din eğitimi almalarına bile gerek görülmemiş, adeta kadın toplumda alınıp satılabilen, evlendiği zaman kocasının malı sayılan bir hale bürünmüştür.

Bununla yanında Hıristiyanlık, İnciller ile beraber Tevrat'ı da kutsal kitabının içerisinde mütalaa etmiş ve bu konuda Tevrat'ta yer alan ifadeleri de aynen benimsemiş gözükmektedir. Hatta bazı Hıristiyan ilahiyatçılar kadının şeytanın işbirlikçisi olduğunu vurgulamanın yanında onun insan olup olmadığını bile tartışmaya açmışlar ve onların kiliselerde erkekler gibi ibadet etmelerine bile izin vermemişlerdir.

Buna karşılık İslam'ın kadına bakışının, bu dinlere kıyasla daha olumlu olduğu görülmektedir. Her ne kadar bazı dönemlerde bazı Müslüman bölgelerde kadına yönelik önyargılar ve haksızlıklar da olmuşsa da gerek Kuran-ı Kerim'de gerekse de hadislerde tüm bu olumsuzluklara referans olacak herhangi bir ifadenin olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda Kuran-ı Kerim ilk kadının yaratılışıyla ilgili ayrıntılara girmemiş ve cennetten kovulmaya sebep olan yasak meyveyi Adem ile Havva'nın birlikte yediğini belirtmiştir. İslam dini, ilk geldiği ortamda yaygın olan kız çocuklarını toprağa gömme geleneğini de büyük bir günah olarak kabul etmiş, kadına toplumda mal edinebilme, miras alabilme, evleneceği kişiyi seçebilme gibi hakların tanınmasını da içeren birçok yenilik getirmiştir.

Bu bağlamda düşünüldüğünde çalışmamızda da ifade ettiğimiz üzere bu dinlerin geleneksel aile konusundaki adetlerinin, kadına yönelik bu bakış açılarından ciddi bir şekilde etkilenmiş gözükmektedir. Zira kadına yönelik olumsuz bir bakış açısı bulunan Yahudiliğin kutsal kitabı sayılan Tevrat, ailede ataerkil bir yapıyı benimsemiş hatta kadının yapmakla görevli olduğu ev işlerini uzun uzun anlatmasının yanında çocuk sahibi olamayan kadınlara yönelik de ciddi bir önyargı geliştirmiştir. Bununla beraber Yeni Ahit'e, özellikle de Pavlus'un mektuplarına bakıldığında bu ataerkil anlayışın Yahudi toplumuna benzer bir şekilde Hıristiyan toplumunda da devam ettirildiği göze çarpar. Pavlus kadının, şeytanın sözünü dinlemesinden dolayı erkeğe kayıtsız şartsız itaat etmesi gerekliliğini izah ederken bazı teolojik unsurları da bu görüşüne katmış ve bu kanaatin asırlar boyunca sürmesinde ciddi pay sahibi olmuştur. Buna karşılık incelememiz göstermiştir ki İslam dini kadına erkeğin yanında ikincil bir rol vermesine rağmen onu hep önemli bir konumda tutmuştur. Kuran-ı Kerim, istişarenin önemli olduğunu izah ederken Hz. Peygamber de kadınlara iyi davranılmasına yönelik birçok uyarı yapmasının yanında anneye, çok önemli bir makam vermiştir. Ayrıca gerek Kuran-ı Kerim'de gerekse de hadislerde ev işlerinin bile kadının görevi olarak algılanmadığını söylemek mümkündür.

Evlilik konusuna baktığımızda İslam dini onu toplum ahlakının sağlanması ve insanın huzura kavuşmasında önemli rolü olan, karşılıklı rıza esasına dayanan bir kurum olarak değerlendirmiş hatta evlenemeyen kişileri evlendirme vazifesini topluma

yüklemiştir. Yahudilikte de benzer bir tarzda evlilik emredilmiş gözükmemesine rağmen Tevrat'tan kaynaklanmamasına rağmen zaman zaman uygulanan drahoma geleneği nedeniyle bazı durumlarda fakir Yahudi kızlarının evlenemediği ifade edilmiştir. Öte yandan Tevrat'ın bazı ifadeleri, evlilik hususunda kadının hiçbir rolünün bulunmadığını da göstermiştir. Tevrat ve Kuran-ı Kerim'in evlenme konusundaki bu teşviklerine karşılık İnciller evlenme hususunda farklı bir tutum takınmış ve adeta onu sosyal boyutlarından arındırarak dini bir müessese olarak takdim etmiştir. Ayrıca Tevrat ve Kuran-ı Kerim boşanmaya bir trajedi olarak bakıp hoş karşılanmayan helal olarak değerlendirirken İnciller evlenme olgusuna yüklediği böyle bir anlamdan dolayı Allahın birleştirdiğini kimsenin ayıramayacağını ifade ederek boşanmaya karşı çıkmış, boşanma sonrası evlilikleri zina olarak değerlendirmiştir. Onun bu tavrının Hıristiyan Batı dünyasında ciddi problemlerin oluşmasına sebebiyet verdiği ve insanların böyle büyük bir yükün altına girmektense hiç evlenmemeye başladığı ve evlilik dışı ilişkileri yaygınlaştırdığı düşünülmüştür.

Genel itibarıyla ilahi kitapların üçünün de, yabancılarla evlilik hususunda takındıkları tavır aynı olmakla beraber bu tutumun, gelenekleri muhafaza etme anlayışından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Öte yandan çok kadınla evlenme hususunda gerek üç ilahi kitabın ifadelerine gerekse de tarih boyunca yapılagelen uygulamalara bakıldığında bunun genel itibarıyla yaygın olduğu söylenebilir. Tevrat'ta İsrailoğullarının ataları İbrahim ve Yakup gibi peygamberlerin birden çok kadınla evlendiği dile getirilirken Süleyman gibi birçok önemli şahsiyetin hanımlarının ve cariyelerinin sayısı onlarla, yüzlerle ifade edilmiştir. İncillerde de birden fazla kadınla evlenme hiçbir şekilde yasaklanmadığı gibi din adamlarının bile birden fazla hanımının olabildiği belirtilmiştir. Kuran-ı Kerim, prensip olarak tek kadınla evlenmekten yana olmakla beraber indirildiği dönemdeki uygulamaları sınırlar mahiyette bir hüküm getirmiş ve bir erkeğin evlenebileceği hanım sayısını en fazla dört olarak takdim etmiş ve bunu da adalet şartına bağlamıştır. Bir emir veya teşvik olarak algılanmaması gereken bu hüküm, kısırlık ve hastalık gibi bazı durumlarda kadınların sokağa atılmasını engellediği gibi erkek nüfusunun çok azaldığı bazı durumlarda da toplumdaki düzeni sağlama konusunda önemlidir.

Yahudilikte sünnet olgusuna büyük bir ehemmiyet verilmiş ve farz olarak telakki edilmiş iken İslamiyet de buna İbrahim'in geleneği olarak bakmış ve önemsemiştir. Buna karşılık bugünkü Hıristiyanlığın kurucusu sayılan Pavlus sünnetin bir Yahudi adeti olduğunu ifade etmekle beraber bunun lüzumsuz bir gelenek olduğunu da savunmuştur. Pavlus, vaftiz geleneğini sünnetin yerine koymuş ve böylece yeni kurduğu dinle geleneğin bağına koparmağa çalışmıştır.

Üç ilahi kitabın, ailenin korunması noktasında gösterdiği bu hassasiyete rağmen bu kurumu tehdit eden zina, eşcinsel ilişkiler ve anne babaya itaatsizlik gibi bazı olgular vardır. Üç ilahi kitabın zina ile ilgili yaklaşımları benzer iken özellikle Yahudiliğin zina tanımını diğer dinlere göre farklılık arz etmiştir. Tevrat'tan çıkardığımız bazı ifadeler, Yahudilikte evli veya en azından nişanlı olmayan bir kadınla yapılan cinsel birleşmenin zina kapsamına alınmadığını göstermektedir. Bunun yanında diğer dinlere mensup kadınlarla yapılan cinsel birleşme ve fahişelerle yapılan cinsel birleşme de zina kapsamına alınmamış, bir anlamda onaylanmıştır. Bu durumun, bazı toplumlarda önemli ölçüde ahlaki tahribata sebep olduğu sanılmaktadır. İncillerde konu bu kadar ayrıntılı bir şekilde anlatılmamasına rağmen genel olarak zina fiili yasaklanırken Kuran-ı Kerim evlilik dışı her cinsel birlikteliği zina kapsamında değerlendirmiş ve zinaya götüren yolları da kapamaya yönelik kurallar getirmiştir.

Eşcinsellik, hayvanlarla ilişki ve ensest ilişki konularında da üç ilahi dinin yaklaşımı benzerlik arz etmiş ve bunlar tüm ilahi dinler tarafından yasaklanmıştır. Şunu da ifade etmek gerekir ki Tevrat'ta anlatıldığı şekliyle Lut (a.s)'un iki kızıyla cinsel ilişkiye girmesi, Davud (a.s)'un gördüğü ve beğendiği bir kadına sahip olabilmek için o kadının kocasını öldürtmesi ve İbrahim (a.s)'in kendi karısını peşkeş çekmesi gibi bazı olumsuz durumlar Kuran-ı Kerim tarafından desteklenmemiştir. Böylece Kuran-ı Kerim, Tevrat'ın peygamberler hakkında düşünülmesinin bile yanlış sayılacağı bu gibi filleri yalanlamıştır.

Anne-babaya saygı gösterilmesi hususunda da ilahi kitaplar benzer bir tutum sergilemişler ve bunun çok büyük bir günah olduğu noktasında görüşlerini dile getirmişlerdir. Ancak günümüz uygulamalarına bakıldığında Batı ülkelerinde Müslüman ülkelere nazaran anne-baba ve çocuklar arasında bağın ciddi bir şekilde gevşediği ve bu ülkelerde sorumsuzluğun ciddi boyutlara ulaştığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AHMED, E., 1993. Kadın Ve Sosyal Adalet, Çev.: M. Çiftkaya, Beyan Yayınları, İstanbul, 160s.
- AKTAŞ, C., 1986. Kadının Serüveni, Girişim Yayınları, İstanbul, 224s.
- _____, 1991. Sistem İçinde Kadın, Beyan Yayınları, İstanbul, 244s.
- ALPTEKİN, K., 2006. Kutsal Çizgi, Karakutu Yayınları, İstanbul, 144s.
- ALALU, S. vd., 2001. Yahudilikte Kavram ve Değerler, Gözlem Gazetecilik Yayınları, İstanbul, 291s.
- ARMAĞAN, S. ve ARMAĞAN, İ., 1988. Toplumbilim, Barış Yayınları, İzmir, 308s.
- ARMSTRONG, K., 1998. Tanrı'nın Tarihi: İbrahim'den Günümüze 4000 Yıllık Tanrı Arayışı, Çev.: O. Özel; H. Koyukan; K. Emiroğlu, Ayraç Yayınevi, Ankara, 532s.
- ARSLANTÜRK, Z. ve AMMAN, M. T., 2001. Sosyoloji, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 472s.
- ATASEVEN, A., 1996. "Nasıl Bir Aile", İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu II, Ensar Neş., İstanbul, 430s.
- ATAURRAHİM, M., 1997. Bir İslam Peygamberi Hz. İsa, Çev.: K. Demirci, İnsan Yayınları, İstanbul, 219s.
- ATEŞ, S., 1978. "Kuran- Kerimde Evlenme ve Boşanma ile İlgili Ayetlerin Tefsiri", AÜİFD., (23), Ankara, ss. 220-245
- _____, tsz. Kuran-ı Kerim'de Evlenme ve Boşanma, Yeni Ufuklar Neş., İstanbul, 92s.
- ATEŞ, A. O., 2000. Hadis Temelli Kalıp Yargılarda Kadın, Beyan Yayınları, İstanbul, 400s.
- AVCI, G., 2007. Kıyamet Kadınları, Metropol Yayınları, İstanbul, 463s.
- AYDIN, F., 2004. Yahudilik, İnsan Yayınları, İstanbul, 175s.
- AYDIN, M., 1995. Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, TDV Yayınları, Ankara, 196s.
- _____, 2005. Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Din Bilimleri Yayınları, Konya, 858s.
- AYDIN, M. A., 1989. "Aile", TDVİA, İstanbul, C.: II, ss. 196-200
- BAAK (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu), 1992. Sosyo Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, Ankara, 490s.
- BAAK (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu), 2002. 2001 Yılı Aile Raporu, Ankara, 320s.
- BALI, R. N., 2002. Bir Zamanlar Kırklareli'de Yahudiler Yaşardı, Çev.: N. Medina, İletişim Yayınları, İstanbul, 331s.
- BAŞ, E ve İNCİ, S., 2004. Ana Hatlarıyla Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam, Erkam Yayınları, İstanbul, 310s.
- BERKTAY, F., 1996. Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın, Metis Yayınları, İstanbul, 240s.
- BESALEL, Y., 2001. Yahudilik Ansiklopedisi, Gözlem Gazetecilik Yayınları, İstanbul, I-III c.
- BESNARD, A. M., 1983. Hıristiyan İlahiyatı, Ed.: M. Aydın, Arı Basımevi, Konya, 198s.
- BLECH, R. B., 2003. Nedenleri ve Niçinleriyle Yahudilik, Çev.: E. S. Vali, Gözlem Gazetecilik Yayınları, İstanbul, 409s.
- _____, 2004. Yahudi Tarihi ve Kültürü, Çev.: E. S. Vali, Gözlem Gazetecilik Yayınları, İstanbul, 445s.
- BUHARİ, 1981. Sahih-i Buhari, Daru'l Kalem, Beyrut, 340s.
- CİLACI, O., 2002. Günümüz Dünya Dinleri, DİBY, 187s.
- CHALLAYE, F., 1998. Dinler Tarihi, Çev.: S. Tiryakioğlu, Varlık Yayınları, İstanbul, 222s.
- ÇAĞATAY, N., 1963. İslam Öncesi Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı, Yay. Yok, Ankara, 243s.
- ÇAVIŞ, A., 1991. Anglikan Kilisesine Cevap, Çev.: M. Akif, DİBY, Ankara, 190s.
- DE VAUX, R., 2003. Yahudilikte Aile, Çev.: A. Güç, Arasta Yayınları, Bursa, 120s.
- DOĞAN, L., 1988. Toplumun Temelini Sarsan Belli Başlı Problemler, DİBY, Ankara, 337s.

- DOUSSE, M., 2006. Müslüman Meryem, Çev.: K. Sarıalioğlu, Dharma Yayınları, İstanbul, 240s.
- DÖNDÜREN, H., 1991a. "Mehir", Şamil İslam Ansiklopedisi, C.: IV, Ed.: D. Kömürcü, İstanbul, ss. 110-113
- _____, 1991b. "Nafaka", Şamil İslam Ansiklopedisi, C.: V, Ed.: D. Kömürcü, İstanbul, ss. 5-8
- _____, 1995. Delilleriyle Aile İlmihali, Altınoluk Grafik, İstanbul, 634s.
- DÖNMEZER, S., 1994. Toplum Bilim, Beta Yayınları, İstanbul, 320s.
- DRAZ, A., 2000. Kuran'a Giriş, Çev.: S. Akdemir, Kitabiyat Yayınları, Ankara, 142s.
- EBU DAVUD, 1992. Sünen-i Ebi Davud, İstanbul, 343s.
- ELIADE, M., 2003. Dinsel İnançlar Ve Düşünceler Tarihi, Çev.: A. Berktaş, Kabalcı Yayınları, İstanbul, I-III c.
- ELIADE, M. ve COULIANO, I., 1997. Dinler Tarihi Sözlüğü, Çev.: A. Erbaş, İnsan Yayınları, İstanbul, 365s.
- EMİROĞLU, K. ve AYDIN, S., 2003. Antropoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 963s.
- ERBAŞ, A., 1998. Hıristiyan Ayinleri (Sakramentler), Nun Yayınları, İstanbul, 270s.
- ERDEM, M., 1993. "Hıristiyanlıkta Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma", AÜİFD, XXXIV ss. 133-154.
- _____, 1990. "Çeşitli Toplum ve Dinlerde Aile", I. Aile Şurası Bildirileri, Ankara, 462s.
- ERÖZ, M., 1973. Türk Ailesi, Eğitimde Temel Kavramlar Serisi III, MEBY, İstanbul, 160s.
- ESED, M., 2002. Kur'an Mesajı, Çev.: C. Koytak; A. Ertürk, İşaret Yayınları, İstanbul, 1375s.
- ET-TELİDİ, A., 1996. Müslüman Kadının Kimliği, Çev.: A. Nar, Ravza Yayınları, İstanbul, 212s.
- FARUKİ, İ. R., 1989. İslam, Çev.: O. Tunç, Risale Yayınları, İstanbul, 149s.
- _____, 1993. İbrahimi Dinlerin Diyalogu, Çev.: M. Kardeşhan, Pınar Yayınları, İstanbul, 160s.
- FAZLURRAHMAN, 1999. Ana Konularıyla Kuran, Çev.: A. Açıkgenç, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 256s.
- GARAUDY, R., 2000. İslam ve İnsanlığın Geleceği, Çev.: C. Aydın, Pınar Yayınları, İstanbul, 183s.
- GÖK, B., 1995. "Semavi Dinlerde Sünnet Geleneği", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- GÖKALP, Z., 1976. Türk Medeniyeti Tarihi, Haz.: K. Y. Koprman; A. İ. Aka, KBY, İstanbul, 416s.
- GÖLE, N., 1993. Modern Mahrem, Metis Yayınları, İstanbul, 148s.
- GÜÇ, A., 1999. Dinlerde Mabet ve İbadet, Esra Fakülte Kitabevi, İstanbul, 299s.
- GÜÇBİLMEZ, E., 1972. Yenimahalle ve Kayadibi, AÜSBFY, Ankara, 235s.
- GÜMÜŞ, S., tsz. Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Aile Hayatı, Ravza Yayınları, İstanbul, 112s.
- GÜNALTAY, Ş., 1997. İslam Öncesi Araplar ve Dinleri, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 152s.
- GÜNAY, Ü., 1996. Din Sosyolojisi Dersleri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, 329s.
- _____, 2002. Din Sosyolojisi, İnsan Yayınları, İstanbul, 608s.
- GÜNDÜZ, Ş., 1998. Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 468s.
- _____, 2006a. Şiddet ve Sevgi İkliminde Hıristiyanlık, Risale Yayınları, İstanbul, 90s.
- _____, 2006b. Hıristiyanlık, İSAM Yayınları, İstanbul, 174s.

- HASİPEK, S., 1990. "Ailenin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapısında Kadının Yeri ve Önemi", I. Aile Şurası Bildirileri, Reyhan Yayınları, Ankara, 220s.
- HAMİDULLAH, M., 2003. İslam Peygamberi, Çev.: S. Tuğ, İmaj İç ve Dış Ticaret A.Ş., Ankara, I-II c.
- _____, 2004. İslamiyet ve Hıristiyanlık, Çev.: İ. S. Sırma, Beyan Yayınları, İstanbul, 139s.
- HIDİR, Ö., 2006. Yahudi Kültürü ve Hadisler, İnsan Yayınları, İstanbul, 686s.
- İBN MACE, tsz. Sünen-i İbn Mace, Daru'l Fikir, 410s.
- ISTRATI, P., 2004. Perlmutter Ailesi, Çev.: Y. N. Nayır, Varlık Yayınları, İstanbul, 135s.
- KAHRAMAN, A., 1999. Mukayeseli Dinler Tarihi, Marifet Yayınları, İstanbul, 336s.
- KAHVECİ, N., 2007. İslam Hukuku Açısından Nişanlılık, Rağbet Yayınları, İstanbul, 195s.
- KARABİBER, N., 2000. Medeniyetlerde Kadın ve Evlilik, Yöntem Yayınları, İstanbul, 175s.
- KARAMAN, H., 1995. İslam'da Kadın ve Aile, Ensar Neş., İstanbul, 459s.
- KARAKURT, R., 2004. "Hıristiyanlıkta Ruhbanlık", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- KENNEL, F. W., 1995. "Eski Musevi Ailesi", Çev.: H. Ş. Yasdıman, DEÜİFD, (9), İzmir, ss. 475-501
- KİTABI MUKADDES, 2001. Kitabı Mukaddes Şirketi, Ohan Matbaacılık, İstanbul, 274s.
- KÖSEMİHAL, N. Ş., 2002. Sosyoloji Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 337s.
- KUZGUN, Ş., 1996. Dört İncil Farklılıkları ve Çelişkileri, Ertem Matbaa, Ankara, 368s.
- METİN, Ş., 2005. Yahudi Atasözleri ve Deyimler, Milenyum Yayınları, İstanbul, 191s.
- MESSADIE, G., 1999. Şeytanın Genel Tarihi, Çev.: I. Ergüden, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 583s.
- MUTAHHARİ, M., 1999. Hicab, Çev.: M. Mir, Şura Yayınları, İstanbul, 255s.
- NESAI, 1988. Sünen-i Nesai, Daru'l Beşairili'l-İslamiyye, Beyrut, 290s.
- OKUMUŞ, E., 2002. Kuran'da Toplumsal Çöküş, İnsan Yayınları, İstanbul, 191s.
- ÖKSÜZ, A., 2005. Ceza Hükümleri Açısından Tevrat ve Kuran, Yeni Akademi Yayınları, İstanbul, 288s.
- ÖRNEK, S. V., 1971. Etnoloji Sözlüğü, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 253s.
- ÖRS, H., 2000. Musa ve Yahudilik, Remzi Yayınları, İstanbul, 384s.
- ÖZEMRE, A. Y., 2002. Toma'ya Göre İncil ya da Hz. İsa'nın 114 Hadisi, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 247s.
- PERKTAŞ, H., 1994. "İlahi Dinlerde Aile", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri
- PESKİNE, B., 2005. İstanbul'da Bir Yahudi Ailesi, Çev.: E. Güntekin, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 424s.
- PETERS, F. E., 2005. İbrahim'in Çocukları, Çev.: N. Üstüntaş, Kozmik Yayınları, İstanbul, 351s.
- RENAN, 1997. İsa'nın Hayatı, Çev.: Z. İhsan, MEBY, İstanbul, 247s.
- SARIKÇIOĞLU, E., 2002. Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Fakülte Kitabevi, Isparta, 435s.
- SAVAŞ, R., 1991. Hz. Muhammed Devrinde Kadın, Ravza Yayınları, İstanbul, 283s.
- _____, 1996. Raşid Halifeler Devrinde Kadın, Ravza Yayınları, İstanbul, 254s.
- SCHIMMEL, A., 1999. Dinler Tarihine Giriş, Kırkambar Yayınları, İstanbul, 327s.
- SHARPE, E., 2000. Dinler Tarihinde 50 Anahtar Kavram, Çev.: A. Güç, Arasta Yayınları, Bursa, 105s.
- SİDDİKİ, M., 1990. İslam Dünyasında Modernist Düşünce, Dergah Yayınları, İstanbul, 267s.

- SOYSALDI, M., 1999. Kuran ve Sünnete Göre Evlenme ve Boşanma, Şule Yayınları, İstanbul, 123s.
- ŞENAY, B., 2003. İlk Rafizi Hıristiyan Kilisesi Markunilik, Verka Yayınları, Bursa, 128s.
- ŞEYBE, A., 1995. Çağdaş Dünya Dinleri ve Mezhepleri, Çev.: O. Cilacı, Beyan Yayınları, İstanbul, 264s.
- ŞİMŞEK, M. A., 2004. Noel, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 94s.
- TABAKOĞLU, A., 2005. Batıda Aile ve Kadın, Ensar Neş., İstanbul, 161s.
- TAN, M., 1979. Kadının Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 245s.
- TOPALOĞLU, B., 1990. İslam'da Kadın, Yağmur Yayınları, İstanbul, 302s.
- TUKSAL, H. Ş., 2001. Kadın Karşısı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri, Kitabiyat Yayınları, Ankara, 279s.
- TÜMER, G., 1996. Hıristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem, TDV Yayınları, Ankara, 194s.
- TÜMER, G. ve KÜÇÜK, A., 2002. Dinler Tarihi, Ocak Yayınları, Ankara, 504s.
- ÜLKEN, H. Z., 1943. Sosyoloji, Yay. Yok, İstanbul, 340s.
- ÜÇAL, T. ve MALCOLM, D., 2003. Kutsal Kitaba Göre Etik, Babylon Kitaplığı, İstanbul, 588s.
- ÜNAL, A., 1994. "Yahudilikte, Hıristiyanlıkta ve İslam'da Evlilik", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- WIENER, P. F., 2002. Hitler'in Manevi Atası Martin Luther, Çev.: H. Olgun, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 144s.
- WINTER, T. J., 2007. İslam ve Hıristiyanlık, Çev.: O. Atalay, Etkileşim Yayınları, İstanbul, 270s.
- VELİDEDEOĞLU, H. V., 1976. Ailenin Çilesi Boşanma, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 372s.
- VİCDANİ, M. S., 1992. Hz. Muhammed Niçin Çok Evlendi, DİBY, Ankara, 180s.
- YAMAN, A., 1999. İslam Aile Hukuku, Marifet Yayınları, İstanbul, 142s.
- YAĞMURLU, M., 1984. Çağımızda Kadın Sorunu, Beyan Yayınları, İstanbul, 114s.
- YASDIMAN, H. Ş., 2000. "Yahudi Kutsal Metinleri Işığında Kadının Evlilikteki Yeri", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- YAZIR, M. H., tsz. Hak Dini Kuran Dili II, Azim Dağıtım, İstanbul, 570s.
- YENİÇERİ, C., 2000. Hz. Muhammed ve Yaşadığı Hayat, MÜİFVY, İstanbul, 574s.
- YILDIRIM, M., 2005. Yunanistan ve Ortodoks Kilisesi, Aziz Andaç Yayınları, Ankara, 166s.
- YILDIRIM, S., 1988. Mevcut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık, DİBY, Ankara, 208s.
- YILMAZ, M. K., tsz. 'İslami Aile', İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu, (I. Tebliğ), İSAM Yayınları, İstanbul, 340s.
- ZUHAYLİ, V., 1995. Fert ve Topluma Kuran'ın Mesajı, Çev.: H. İ. Kutlay, Risale Yayınları, İstanbul, 221s.
- "Batı ülkelerinde aile", <http://turkish.irib.ir/makale/374.htm>, 05.07.2007.
- "Batı ülkelerinde aile", <http://www.geocities.com/makale/215.htm>, 05.07.2007.
- "Eşcinsel rahip", http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=2516, 05.07.2007.
- "Elton John'un eşcinsel evliliği", <http://www.hurarsiv.hurriyet.com.tr>, 02.01.2007.

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Gaziantep'in Oğuzeli ilçesinde dünyaya geldi. İlköğrenimini Vehbi Dai İlköğretim Okulunda, lise öğrenimini ise Gaziantep Ömer Özmimar İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 2000 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümüne kayıt yaptırdı. 2004 yılında bu bölümden mezun oldu. 2005 yılında ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Gaziantep Mimar Sinan Lisesine Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak atandı. Aynı yıl KSÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimine başladı.